

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

เสนอโดย

จำปา ทองโสภา และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2560

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
(ตุลาคม 2558 – กุมภาพันธ์ 2560)

โครงการวิจัย การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

คณะผู้วิจัย

1.นายจำปา ทองโสภา	10.นางจินดาวรรณ ศรีปราชญ์
2.นายชูศักดิ์ อินธิแสง	11.นายประกิจ มั่นขิมะบุระ
3.นายวันชัย อินธิแสง	12.นางคณินทร นวนไส
4.นางวันนี กลมเกลี้ยง	13.นางเดือนเพ็ญ นวนไส
5.นางมาลี มิ่งขวัญ	14.นางมณิรัตน์ คำมงคล
6.นายดาวทวิ กลมเกลี้ยง	15.นายเรืองชัย ดวงดาว
7.นางสุดใจ โสภแก้ว	16.นายอนุภาพ คำมงคล
8.นางนุศรี วิชัยศรี	17.นายกรังศิลป์ ประทุมแดง
9.นายสมชาย หมั่นสูงเนิน	18.นางสุภาพร บุระพันธ์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขง ศึกษาศักยภาพหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมา สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี การดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พื้นที่เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายชุมชนบ้านลาดเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จากการดำเนินการวิจัยพบว่า ระบบนิเวศแม่น้ำโขง ระบบนิเวศแม่น้ำโขงของบ้านลาดเจริญ หมายถึง ในช่วงฤดูแล้ง น้ำลดลงเต็มที่ทำให้พื้นที่มีเกาะแก่งหิน และหาดทรายผุดขึ้นมา ให้เห็นอย่างสวยงามตระการตา ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านจะเป็นบริเวณเว้าน้ำกว้างใหญ่ ทั้งยังเกิดระบบนิเวศต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งในพื้นที่บ้านลาดเจริญมีระบบนิเวศของแม่น้ำโขง วนไก่อแม่ฟัก ปากห้วยชี โบกปลาล้าง หาดทรายสูง คอนหมู แก่งคันแยง บึงส้มโฮง บึงน้ำใส บึงหินเก็ง ปากช่องคันแยง หน้าผาหินสิ่ว ท่านาแว หินเข้ หาดผิन्नอย หาดพละกาย ถ้ำพระ ถ้ำเสือ คอนวัว ถ้ำคันสะลิง ชุมชนบ้านลาดเจริญมีการก่อตั้งและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ.2547 และยังคงดำเนินการจนถึงปัจจุบัน จากการเข้ามาสนับสนุนของภาครัฐ เนื่องจากเห็นว่าชุมชนตั้งอยู่ในทำเลทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ริมแม่น้ำโขง มีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลาย เช่น หาดทรายสูง คอนหมู คอนวัว และขั้วนางนี้ เป็นต้น และยังมีบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานรับรองจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีระบบสาธารณูปโภค / สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนได้แก่ ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปาหรือน้ำสะอาด ระบบการรักษาความปลอดภัย ระบบการติดต่อสื่อสาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนลาดเจริญมีข้อจำกัด ดังนี้

1. การจัดระบบการและการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดระเบียบชุมชนท่องเที่ยว
3. การนำเสนอข้อมูลในระดับต่าง ๆ และการกำหนดโปรแกรมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนบ้านลาดเจริญ
4. การเชื่อมเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนบ้านลาดเจริญมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืนและเป็นชุมชนเข้มแข็งในแถบลุ่มน้ำโขงโดยมีจุดเริ่มต้นจากความร่วมมือสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ผนวกกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนซึ่งในขณะนี้ทางชุมชนได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลนาแว ตลอดจนภาคีและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ทีมวิจัยและชุมชนจึงร่วมกันเสนอแนวทางในการทดลองปฏิบัติการดังนี้ แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอกับภายนอก

ทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย สรุปผลการวิจัย นักวิจัยบ้านลาดเจริญมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี คือ 1) รวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ระบบนิเวศชุมชน ศักยภาพการท่องเที่ยว พัฒนาการ และการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน 2) วิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน และปัญหา ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 3) กำหนดแนวทางพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) สรุปและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเป็นระยะ

คำนำ

รายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับนี้ได้นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรมในระหว่างที่ผ่านมาของทางโครงการ ทั้งในเชิงเนื้อหาตามกรอบวัตถุประสงค์ รายละเอียดในการดำเนินการของแต่ละกิจกรรมที่วิจัยได้รวบรวมและเสนอไว้ในบทที่ 3 ในบทที่ 4 ยังได้นำเสนอถึงรายละเอียดข้อมูลตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทที่ 5 ได้สรุปผลการวิจัยและเสนอรูปแบบในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยทางทีมวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ หากเกิดความผิดพลาดประการใดในรายงานฉบับนี้ที่ทีมวิจัยยินดีที่จะรับผิดชอบและดำเนินการแก้ไขต่อไป

ทีมวิจัยบ้านลาดเจริญ

กุมภาพันธ์ 2560

สารบัญ

หน้า

ปก

บทคัดย่อ

คำนำ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2คำถามวิจัย	3
1.3วัตถุประสงค์	4
1.4 วิธีการดำเนินงาน	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 งบประมาณ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	8
2.2 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ(Ecotourism)	12
2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน	32
2.4 การมีส่วนร่วม	35
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.6 กรอบแนวคิด	39
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	40
3.1 ขอบเขตการวิจัย	40
3.2 การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	41
3.3 การดำเนินการวิจัย	41
3.4 ทีมวิจัย	79
บทที่ 4 ผลการดำเนินการวิจัย	80
4.1 บริบทชุมชน	80
4.2 ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง	87
4.3 พัฒนาการการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ	92
4.4 สักยภาพชุมชนศักยภาพหาดทรายสูง	100
4.5 สรุปผลและแนวทางในการทดลองปฏิบัติการ	109
4.6 การทดลองปฏิบัติการและผลปฏิบัติการ	116

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	144
5.1 สรุปผล	144
5.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย	150
5.3 ข้อเสนอแนะจากการทำงาน	151
5.4 แนวทางในการดำเนินการต่อไป	151
5.5 ข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง	151
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 ตัวอย่างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล	
ภาคผนวก 2 บันทึกข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ เวทีรายงานผลการวิจัย	
ภาคผนวก 3 ประวัติทีมวิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ สุดเขตแดนสยาม	สวงามแหล่งท่องเที่ยว
น้ำเขียวเงินคันแยง	ล่องแก่งไก่อแม่ฝัก
พืชผักหลากหลาย	หาดทรายสูงงามตะห่าน
สะพานหินแม่น้ำโขง	ล้านปีช้างแมมมอท
คอคอดแม่น้ำโขง	ประมงน้ำจืด
ยึดถือวัฒนธรรม	งามล้ำสองฝั่งโขง ”

“หาดทรายสูง” ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สมบูรณ์แบบธรรมชาติมากที่สุด ทุกปีนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ของทุกปี หาดทรายสูงอยู่ในชุมชนลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันบ้านลาดเจริญมีจำนวนประชากร 420 คน 120 ครัวเรือน เนื้อที่ในหมู่บ้านทั้งหมด 1,560 ไร่ บ้านลาดเจริญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลนาแวง ทิศเหนือของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำโขง ฝั่งตรงข้ามชายแดนเมืองสอง แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ห่างจากตัวอำเภอเขมราฐประมาณ 25 กิโลเมตร โดยถนนหลักที่เชื่อมต่อกับทางอำเภอใช้ถนนสายยุทธศาสตร์หมายเลข 2112 (สายเขมราฐ-โขงเจียม) ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 128 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเข้าถึงหมู่บ้าน ลักษณะในแผนที่ประเทศจะมีลักษณะยื่นออกมาคล้ายปากนกแก้ว พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง อาชีพส่วนใหญ่จะทำนา ทำการประมงและค้าขายตามฤดูกาลในช่วงฤดูแล้ง น้ำลดเต็มที่ ช่วงเดือน พฤศจิกายน- ตุลาคม จะมองเห็นเกาะแก่งหินและหาดทรายผุดโผล่ขึ้นมาอย่างสวยงาม ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะเป็นแอ่งน้ำ เป็นบริเวณกว้างใหญ่ เรียกว่า “เอนไก่อแม่ฝัก” เรียกเสียงตามน้ำกระทบถ้ำคล้ายเสียงไก่อฝักไข่ บริเวณนี้จะมีหาดทรายสูงเป็นแนวยาวกว้างและสูงชันมาก

รอบ ๆ หาดทรายสูงไปทางด้านตะวันออก จะมีโขดหินเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น “คอนหมู” เรียกตามลักษณะของเสียงน้ำกระทบหินคล้ายเสียงหมูร้อง แก่งน้ำสีเขียวที่คอคอดหรือเวลาน้ำลดมากๆ จะมีคลื่นแรงและอันตรายที่สุดแต่เป็นจุดที่น่ามองและสวยงามมาก บริเวณโขดหินยังมีสภาพสลักหินโบราณที่เก่าแก่หลายล้านปี คือ ภาพสลักภาษาจีน ภาพสลักรูปช้างแมมมอส ภาพสลักเรือกำปั่น ภาพวัวชนกัน ซึ่งเป็นจุดที่น่าค้นหา บริเวณใกล้กันยังมีจุดชมวิวที่สวยงามคือ “ต้นหว้าคู่” ซึ่งเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการขอพรเรื่องเนื้อคู่ เป็นต้นหว้าคู่ที่มีตำนานรักอมตะและยังมี “หินสิ่ว” เป็นหินสิ่วสมัยฝรั่งเศสล่าอาณานิคมในแถบอินโดจีน ทำไว้เพื่อเป็นเกาะจุลาลากเรือขึ้นได้ ห่างจากหินสิ่วไปประมาณ 1 กิโลเมตร เป็น “พละกาย” มีความหมายมาจากพละกำลัง บริเวณนี้จะเป็นจุดที่มีปลาชุกชุมมาก ผู้คนในหมู่บ้านและชุมชนส่วนใหญ่จะมาหาปลาบริเวณนี้มาก ฤดูปลาชุกชุมชาวบ้านจะมาช่วยกัน

ออกแรงลากอวนและใช้กำลังอย่างแข่งขันเป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “แก่งพละกาย” บริเวณใกล้แก่งนั้นในโขดหินจะมีรูปสลักวัวชนกันเรียนกว่า “คอนวัน” และยังมีถ้ำ “คนสลึง” เป็นถ้ำที่เป็นที่หลบแดดฝนเวลาชาวบ้านมาหาปลา จนได้มากกว่า 50 คน รวมถึงที่ท่องเที่ยวอื่นๆ อีกหลายจุด เช่น ถ้ำเสือ ถ้ำพระ ช้างนางนี้ จุดค้นพบ “งาช้างแมมมอสล้านปี” ค้นพบบริเวณล่องน้ำที่กั้นเขาระหว่างบริเวณห้วยจี งาช้างได้ถูกนำไปเก็บรักษาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ.2536

ชุมชนมีภูมิทัศน์ที่สวยงามและตระการตาแก่ผู้มาเยือน จึงเริ่มมีแนวคิดในการจัดท่องเที่ยวชุมชน ต่อมา ปี พ.ศ.2549 นายจิตต์ อินธิแสง ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นได้ริเริ่มในการจัดการท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยการจัดบ้านโฮมสเตย์เป็นครั้งแรก โดยการรวมตัวกันของคณะกรรมการหมู่บ้าน ต่อมา มีหน่วยงานเริ่มเข้ามาพัฒนากลุ่มอาชีพโดยพัฒนาชุมชนอำเภอเขมราฐ หลังจากนั้นก็ได้ส่งบ้านลาดเจริญเข้าประกวดมาตรฐานโฮมสเตย์ และได้รับรางวัลจากกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งตอนนั้นมีครัวเรือนที่เข้าร่วมทั้งหมด 15 หลังคา ต่อมาก็มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอย่างสม่ำเสมอจนเกิดแรงบัลดาลใจให้ชาวบ้านได้ส่งเสริมให้เป็นอาชีพเสริมหลังจากฤดูกาลทำนาของทางชุมชน นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดีแล้ว ชุมชนยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งอาหารท้องถิ่นที่มีความหลากหลายของวัตถุดิบและประเภทของอาหาร เช่น ปลาแม่น้ำโขง กุ้ง ผัก หน่อไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

บ้านลาดเจริญถือว่ามีโอกาสในเรื่องของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีทั้งเรื่องราวทางกายภาพและชีวภาพ แต่สถานการณ์ในการดำเนินการยังขาดประสิทธิภาพในการจัดการในอีกหลายด้าน เช่น กรณีที่ 1 การขยายฐานสมาชิกโฮมสเตย์ที่ยังไม่สามารถขยายให้มากกว่า 15 หลังได้ เพราะคนในชุมชนคิดว่าบ้านตัวเองไม่สวย ไม่คู่ควรในการเป็นที่พักนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเกินขนาดก็จะมีกรับสมัครเฉพาะกิจเป็นครั้งๆ ไป ยังไม่มีการสร้างแนวทางในการขยายฐานสมาชิก กรณีที่ 2 การเปิดร้านค้าในหาดทรายสูง กล่าวคือ มีร้านค้าไปเปิดบนหาดทรายสูง โดยการสร้างเพิงในการทำการค้าตามความพึงพอใจของพ่อค้าแม่ค้า เคยมีการกำหนดสถานที่โดยทางผู้นำชุมชนแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ การจัดการร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว เพราะคิดว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ กรณีที่ 3 การรักษาพื้นที่หาดทรายสูงและสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมาแล้วไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบในการจัดการขยะ เช่น ถูพลาสติก ขูดพลาสติก ขูดแก้วหรือมีนักท่องเที่ยวบางคนก็จะสลักชื่อหรือสลักหินเป็นรูปหรือข้อความต่างๆ ซึ่งตรงส่วนนี้ยังไม่มียุติหรือมาตรการในการดำเนินการ กรณีที่ 4 ด้านการนำเสนอข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ยังไม่มีการจัดทำหรือเรียบเรียงข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ มีเพียงผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มโฮมสเตย์เท่านั้นที่สามารถนำเสนอได้อย่างละเอียด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวเคยมีการพัฒนามัคคุเทศน์น้อยในชุมชน แต่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้องค์ความรู้ที่ดำเนินการถ่ายทอดไปยังมีข้อจำกัดในการรับรู้อยู่ รวมถึงชุดสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีการดำเนินการ กรณีที่ 5 ด้านการจัดการงบประมาณที่ยังไม่เป็นระบบ เช่น เมื่อได้ค่าใช้จ่ายจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวก็ยังไม่มียอดคงเหลือหรือระเบียบในการ

จัดการงบประมาณส่วนดังกล่าวที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละครั้งก็จะแบ่งตามความเหมาะสมกับผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเท่านั้น การหักรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองก็ดำเนินการเป็นบางครั้งในสัดส่วนที่กำหนดเฉพาะครั้งเท่านั้นและกรณีที่ 6 การเชื่อมต่อเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียงกันก็มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ จำนวนมาก ทั้งทางธรรมชาติ เช่น สามพันโบก หาดชมดาว หาดสลิ้ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศาสนาที่ทางศาสนาเช่น พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อวัดปากแซง แหล่งศิลปวัฒนธรรมบ้านนาแขวง ตลาดนัดชุมชนบ้านนาทราย ถนนคนเดินอำเภอเขมราฐ และอื่นๆ หากแต่เป็นการจัดเพียงเฉพาะชุมชนเท่านั้นยังไม่มีมีการเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวได้มากขึ้น และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในจุดที่หลากหลายมาก

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทางชุมชนบ้านลาดเจริญจึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญมีความเหมาะสมกับศักยภาพของคนและทรัพยากร มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและให้ภายนอกได้รู้จักความเป็นชุมชนท้องถิ่นบ้านลาดเจริญผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการตามความสนใจและศักยภาพที่มีอยู่ รวมทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 คำถามหลัก จะจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยย่อย

1. สภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร
2. หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญมีศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไร
3. พัฒนาการการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมามีบ้านลาดเจริญเป็นอย่างไร
4. ชุมชนบ้านลาดเจริญจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง
2. เพื่อศึกษาศักยภาพหาทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวหาทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ
4. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาทรายสูงบ้านลาดเจริญของชุมชน
5. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 วิธีการดำเนินงาน

ระยะเตรียมการ

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของโครงการรวมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการวิจัย ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักทีมวิจัยจำนวน 16 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมศาลากลางบ้านลาดเจริญ ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน
2. ทีมวิจัยเปิดประชาคมเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยให้ทางชุมชนบ้านลาดเจริญได้รับทราบข้อมูลงานวิจัยพร้อมทั้งค้นหาอาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญจำนวน 10 คน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัย สมาชิกในชุมชน ผู้นำ ผู้แทนจากสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 80 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมศาลากลางบ้านลาดเจริญ ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน
3. ทีมวิจัยและอาสาสมัครอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างเครื่องมืองานวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวหาทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัครวัย วิทยากรผู้ให้ความรู้ รวมทั้งสิ้น 30 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 2 วัน

ระยะดำเนินการ

4. ทีมวิจัยและอาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญจำนวน 30 คน ใช้เครื่องมือที่ได้จากการฝึกอบรม เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถามและอื่น ๆ ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลา 5 เดือน มีประเด็นในการดำเนินการ ศึกษาดังนี้

1. สภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศ
2. ศักยภาพพื้นที่ ทรัพยากร คน องค์ความรู้
 - แหล่งท่องเที่ยว เช่น หาทรายสูง ดันหว่าคู่ คอนหมู ตัวอักษรจีนโบราณ ฯลฯ
 - อาหารพื้นถิ่นตามฤดูกาล
 - ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
 - วิธีการดำเนินชีวิต เช่น การหาปลา การทำการเกษตร การกินอาหาร ฯลฯ

- กลุ่มองค์กรที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวชุมชน

3. สถานการณ์การท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

- ปริมาณ ที่มา ของนักท่องเที่ยว
- แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
- ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว
- การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน
- สืบทอด และถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนและภายนอก
- ประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

4. พัฒนาการการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ

- การร่วมดำเนินการของคนในชุมชนบ้านลาดเจริญ
- แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
- การบริหารงบประมาณการท่องเที่ยวต่อกลุ่ม และต่อชุมชน
- การบริหารสถานที่ท่องเที่ยว และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการ

5. ทีมวิจัยและอาสาสมัครประชุมเชิงปฏิบัติการรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลเพื่อสรุปวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการวางแผนการนำเสนอข้อมูลการวิจัยสู่ทางชุมชนบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร รวมทั้งสิ้น 30 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลา ดำเนินการ 2 วัน

6. ทีมวิจัยและอาสาสมัครวิจัยจัดประชาคมเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินการวิจัย เพื่อนำเสนอ และตรวจสอบข้อมูลที่เกิดจากการวิจัย รวมถึงการถามถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัคร ผู้แทนจากสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 80 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมศาลากลางบ้านลาดเจริญ ระยะเวลา ดำเนินการ 1 วัน

7. ตัวแทนทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัย และผู้ที่เข้าร่วมในการทดลองปฏิบัติการ ศึกษาดูงานพื้นที่ ตัวอย่างด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการดูงานมาปรับประยุกต์วางแผนการดำเนินการ ทดลองทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร ผู้เข้าร่วมในการทดลองปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 20 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 2 วัน

8. ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำการทดลองปฏิบัติการใช้ระยะเวลาในการ ทดลองปฏิบัติการ 5 เดือน โดยมีแนวทางในการทดลอง เช่น

- การประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความพร้อมใจและพร้อมกายในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

- การกำหนดเขตหรือพื้นที่ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งพื้นที่ริมโขง แม่น้ำโขง ป่าชุมชน ที่ดินสาธารณะ ฯลฯ

- การทำกิจกรรมสืบทอด และถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีชุมชน
- รูปแบบการบริหารจัดการ
- การทดลองปฏิบัติ
- อื่น ๆ

9. ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญ ประชุมสรุปผลการดำเนินการทดลองการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร ผู้เข้าร่วมในการทดลองปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 50 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน

ระยะสรุปผลการวิจัย

10. ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญ จัดเวทีสาธารณะในชุมชนเพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการทดลองปฏิบัติการและข้อเสนอในเรื่องทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัย อาสาสมัคร ผู้นำ สมาชิกในชุมชน ผู้แทนจากสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 80 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมศาลากลางบ้านลาดเจริญ ดำเนินการ 1 วัน

11. ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปและประเมินผลตลอดโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร รวมทั้งสิ้น 30 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน

12. ทีมวิจัยและอาสาสมัครร่วมกันเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อส่งต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร รวมทั้งสิ้น 30 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 5 วัน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 มิติเชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลสภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
2. ได้ข้อมูลศักยภาพหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. ได้ข้อมูลพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ
4. ได้วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญของชุมชน

5. ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

1.5.2 มิติเชิงพัฒนา

1. ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณบ้านลาดเจริญได้รับการดูแลและอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง
2. ชุมชนมีชุดข้อมูลเรื่องระบบนิเวศ และได้นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน
3. เกิดการมีส่วนร่วม สร้างความสามัคคีของคนในชุมชน
4. ส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน

1.6 งบประมาณ ดำเนินการวิจัย 223,580.00 บาท

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.2 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ(Ecotourism)
- 2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.4 การมีส่วนร่วม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิด

2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (WTO, 2004) ได้ให้อธิบายคำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable Tourism) ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะไม่ใช่เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche tourism segments) หากแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่เราเรียกกันในเรื่องที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) โดยทั่วไปการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสังคมและวัฒนธรรมของคนทั้งในรุ่นปัจจุบันต่อไปจนถึงคนในอนาคต ดังนั้น หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย

- 1) การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
- 2) การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน
- 3) การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและเข้าถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (tourism stakeholder) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

นอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism stakeholder) ทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว การดำเนินการ

วางแผนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญจะต้องมีเครื่องมือดัชนีที่ใช้วัดประสิทธิภาพต่อผลกระทบของการดำเนินการในส่วนต่างๆ เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

2.1.1 ปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ในการนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่กำเนิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสืบทอดต่อกันมา เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์

2) นักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความต้องการ (Demand) ที่ทำให้คนในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มนักท่องเที่ยวต้องตอบสนอง ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยว และก่อผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้ นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3) กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจให้ความสำคัญกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนอาจละเลยผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น ถ้าจะให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กลุ่มธุรกิจนี้จะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นตัวกลางที่จะช่วยกลั่นกรองคุณภาพของนักท่องเที่ยว

4) ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิตทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของคนในชุมชน ขณะเดียวกันในชุมชนเองมีบทบาทเป็นผู้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้วยเช่นกัน ที่ผ่านมามคนในแหล่งท่องเที่ยวมักเป็นฝ่ายตั้งรับการท่องเที่ยวที่เข้ามา โดยคนในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมองเห็นผลประโยชน์ในเชิงรายได้ แต่อาจไม่ตระหนักและคาดการณ์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากการตั้งรับกับทรัพยากรที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวกลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชนได้ประโยชน์เพียงส่วนน้อย เมื่อเทียบกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ความรักท้องถิ่นเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง อยู่ในหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรของตนเอง ซึ่งเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องมีสิทธิเลือกได้ว่าต้องการให้ทรัพยากรของตนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่และควรมีรูปแบบเช่นไร

5) นักวิชาการและสถาบันการศึกษา ได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นหน่วยงานสนับสนุน (Facilitator) ที่ช่วยนำความรู้ในทางวิชาการหรือภูมิปัญญาสากลมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อยกระดับและคำอธิบายขององค์ความรู้ท้องถิ่น ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นสากลได้ และยิ่งทรัพยากร

การท่องเที่ยวได้รับการศึกษาค้นคว้ามากเท่าใด คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว ก็จะเห็นคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากเท่านั้น นอกจากบทบาทการเป็นผู้ศึกษาค้นคว้า แล้วนักวิชาการอาจเข้าไปมีบทบาทในการเป็นวิทยากรช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกให้เกิดการพูดคุยกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนา การท่องเที่ยวที่มุ่งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น จึงประกอบด้วยหลักการที่สำคัญอยู่ 10 ประการ คือ

1) อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using resource sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นานเพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

- การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่

- การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิกูลต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และนำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม

ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

5) นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy)

ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายจ่ายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรรวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7) มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติ ในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8) การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9) การจัดเตรียมข้อมูล คู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวในรูปเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ให้บริการโดยตรง การสอบ

ความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

2.2 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ(Ecotourism)

2.2.1 นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Biotourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย "

โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อ ขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นาภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย, 2539)

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ให้ความหมาย และคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ที่สำคัญมีดังนี้

Ceballos Lascurain (1991) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น"

Elizabeth Boo (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อ การอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาและ สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม"

The Ecotourism Society (1991) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของ ระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น"

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกระชับ แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ "การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น"

The Commonwealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การท่องเที่ยว ธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้นหมายถึง การปันผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เสรี เวชบุษกร (2538) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย"

กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น "การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อโดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย"

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ "Ecotourism" นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทยอาจเรียกว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" แต่ในที่สุดราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ"

ข้อพิจารณาต่อมาคือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น เกือบทั้งหมดให้การยอมรับว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (nature-based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของ

การบริหารจัดการ เช่น ไม่นับปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่นับสนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูด เป็นต้น

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผล ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต”

2.2.2 แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ (2538) ; สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงแนวคิด ที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปได้ดังนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature-based) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น (identical or unique) และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น

2) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (responsibly travel) และมีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable management) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำ (no or low impact) และช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning) และการให้การศึกษา (education) เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ความประทับใจ (appreciation) และประสบการณ์ (experience) ที่มีคุณค่า ซึ่งจะสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องทางด้านการอนุรักษ์ ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (local benefit) มากกว่าการ

ท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันที่เรียกว่า conventional tourism ซึ่งมักจะเป็น การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะใหญ่ๆ (mass tourism) ที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่มักจะตกอยู่กับผู้ประกอบการ หรือบริษัทนำเที่ยวเท่านั้น

2.2.3 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อต้องตั้งอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ ธรรมชาติแวดล้อมเข้ากับการปรับตัวของชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือเป็นนโยบายที่มีมาตรฐานแนวนเดียวและใช้กับทุกแห่งในทางตรงกันข้าม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจของชุมชน การจัดการทรัพยากรของชุมชน ทางเลือกในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม
- 2) ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว โดยรายได้ส่วนหนึ่งควรย้อนกลับไปสู่การอนุรักษ์
- 3) จัดประสบการณ์ให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว โดยควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมของตนเองต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การสร้างหรือการจัดการใดๆ ควรยอมรับข้อจำกัดที่ดำรงอยู่ของสภาพแหล่งท่องเที่ยว หากต้องมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงควรเป็นไปเพื่อพัฒนาทัศนียภาพของท้องถิ่น การลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวควรมุ่งเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น
- 5) ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งการวางแผนตัดสินใจ ดำเนินการและการควบคุม มิใช่ปล่อยให้พวกเขาเป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยว และยอมให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะทิศทางจะไม่ใช่ไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 6) ควรมีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้อง เหมาะสม มีมัลลเทศก์ที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง
- 7) มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกินขีดความสามารถที่ชุมชนในท้องถิ่นและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้

2.2.4 หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวมาข้างต้น มักจะใช้ส่งเสริมในพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมใดจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเป็นไปได้ในการรองรับของพื้นที่ และขีดจำกัดในการจัดการดูแลเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการกระทำกิจกรรมดังกล่าวตามมา เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติบรรลุเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเหมาะสมกับประเทศไทย หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กองอนุรักษ์ ททท. ร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยกำหนดขึ้น มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
- 2) มีความพร้อมในการบริการจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์ บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- 3) มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบและวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป อย่างน้อย 1 เส้นทาง
- 4) มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 5) มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 6) มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวันในแต่ละเส้นทางและในสถานที่ท่องเที่ยว
- 7) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถอธิบายเรื่องราวในท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้านได้
- 8) มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาลและ อบต.)
- 9) มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะการจัดการน้ำเสียการจัดการมลพิษต่างๆ
- 10) มีแผนพัฒนาบุคลากรและบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
- 11) หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม

(Ecolodge)

ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ คำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเองนั้นเป็นเพียงเลี้ยวหนึ่งในส่วนใหญ่มากของการท่องเที่ยว ในขณะที่หลักการเพื่อความยั่งยืนควรนำไปใช้กับทุกรูปแบบของกิจกรรม การดำเนินกิจการ สถานประกอบการ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวรวมถึงรูปแบบที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาและ

รูปแบบที่เสนอให้เป็นตัวเลือกด้วย สำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่าลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น”ได้รับการคาดหมาย ให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณาภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต “เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมากในการประชุม Globe’90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”

2.2.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดร.ชนิ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาศ (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการวางแผนการท่องเที่ยวซึ่งรวมไปไปถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (natural resource tourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศ (first hand ecosystem) และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่พื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ว่าเป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (nature attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้สัมผัสที่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจ เหล่านั้นอาจเป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่ใช่ว่าสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้นสภาพทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากความดึงดูดใจในทรัพยากรแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายรวมถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (nature destination) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural destination) ซึ่งรวมเอาแหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี (historical, archaeological and regions destination) และแหล่งท่องเที่ยวศิลป วัฒนธรรม และประเพณี (art, culture and traditional destinations) เข้าไว้ด้วยกัน

ดังนั้น หากมองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจัดได้ว่าเป็นวัตถุดิบเพื่อรองรับ การท่องเที่ยว และเป็นวัตถุดิบประเภทใช้แล้วไม่หมดไป หรือสูญหายหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การ ปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยว ยังประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลงไป ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรองรับได้ (carrying capacity)

2. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2540) ระบุว่า นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบหัวกระติ (hard-core nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (dedicated nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (mainstream nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนลุ่มน้ำอเมซอน (Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่นๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (casual nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2539 ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ธรรมชาติ

3. การตลาด การตลาดนับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในเชิงการตลาดจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีลักษณะอย่างไร โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที่คาดหวังจากการท่องเที่ยว (expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสม กับความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการตลาดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเลือกสรรประเภทและคุณภาพของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ (qualitative tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ (quantitative tourism) อันจะเป็นหนทาง นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนใหญ่งานด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ดร.ชนิ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เขษมมาส, 2539)

4. การบริการ การท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็นต่อการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นต้องการบริการที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร และการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในภาคบริการ ซึ่งได้แก่ การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ecolodge) เป็นมัลติเทคนิกนำทางในการเดินป่า

2.2.6 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุกฝ่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจทำลายความงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ได้ลง

2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ราชการก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวังหรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจในความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีต หรือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย รวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมงานฉลองรื่นเริงต่างๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำรำ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมธรรมชาติศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะช่วยสร้างรายได้ ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งรัฐจะสามารถนำมาใช้ในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ และที่สำคัญมันคือวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

2.2.7 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกระทำได้หลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน เช่นกลุ่มระบบนิเวศป่าเขาจะเน้นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรนั้นทนทานประเภท ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ น้ำตกต่าง ๆ สภาพภูมิทัศน์ของลักษณะสัณฐานที่ดิน (Land Forms)

และสถานทางธรณีที่เป็นลักษณะเด่นแปลกตา หรือลักษณะเด่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลักสำคัญ ส่วนกลุ่มระบบนิเวศแบบเกาะแก่ง ชายฝั่งมักจะได้รับความสนใจในด้านทรัพยากรทางทะเล (Marine Resources) ที่ยังคงสภาพธรรมชาติ สมบูรณ์สวยงาม เช่น ปะการัง ปลาสวยงาม ชายหาดที่สวยงาม ส่วนสภาพป่าเขาหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ จะได้รับความสนใจเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นไปในส่วนที่เป็นชายฝั่ง (Wetland) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับความนิยมมาก คือ การดูนกต่าง ๆ โดยเฉพาะ นกต่างถิ่นที่ หาดูได้ยาก เป็นต้น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ประการ กล่าวคือ

1) ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนั้นหนาแน่นในพื้นที่ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Site) ทั้งนี้สภาพดั้งเดิมและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็นหัวใจของกิจกรรมท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แม้จะมีความงดงาม แต่ถ้าหากมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างมาก จนกระทั่งรูปปลักษณ์เดิมสูญเสียเหล่านั้นจะไม่อยู่ในเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่ทำให้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลงไปจนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก พื้นที่ธรรมชาติที่มีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เมื่อจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แหล่งพืช สัตว์ป่าหายาก บริเวณที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ฯลฯ ควรที่จะละเว้นการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

2) ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมนอกจากมุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน พึงพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากนักโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ดี การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติอาจจำเป็นต้องพิจารณา กิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ไม่ได้เน้นเรื่องของการเรียนรู้ธรรมชาติ / สิ่งแวดล้อมประกอบกันไป เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากขึ้น ซึ่งอาจเรียกว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรม เพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ กิจกรรมเสริมดังกล่าวอาจจัดกลุ่มได้เป็นกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ (Appreciative Recreational Activities) และกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (Adventurous Recreational Activities) สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก) กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบชื่นชมธรรมชาติ (กิจกรรมเสริม) และกิจกรรมผจญภัยตื่นเต้น (กิจกรรมเสริม) พอที่จะสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก)

กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking) เป็นการเดินป่าระยะใกล้ (2 กิโลเมตรขึ้นไป) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยการนำตัวเองไปสู่ธรรมชาติด้วยเส้นทางเดินเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจตามธรรมชาติรายทางนักท่องเที่ยวนอกจากจะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ยังมีโอกาสได้เรียนรู้สรรพสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติจากไกด์นำทางที่มีความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) และชำนาญพื้นที่เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่ายังแบ่งเป็นสองลักษณะคือการเดินป่าที่สมบุกสมบัน มีจุดมุ่งหมายสร้างความตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นการเดินป่าในเส้นทางที่ค่อนข้างยากลำบาก ท้าทายความสามารถของนักท่องเที่ยว เช่น การปีนป่าย หรือเดินขึ้นลงเขาที่สูงชัน ฯลฯ ส่วนกิจกรรมเดินป่าควรมีนักท่องเที่ยวมากที่สุดต่อกลุ่มไม่เกิน 15 คน และมีไกด์ท้องถิ่นที่คุ้นเคยกับท้องถิ่น ตลอดจนมีความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) ที่จะทำให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างทางได้เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่าอาจมีการพักแรมในป่า สิ่งของอุปโภคบริโภคทั้งหลายจะต้องนำออกจากป่าทั้งหมด รวมทั้งเศษขยะต่างๆ จากการอุปโภคบริโภคโดยเฉพาะของที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีถุงหรือภาชนะที่จะเก็บขยะเหล่านั้นออกจากป่าให้หมดทุกครั้งไป การจัดเส้นทางเดินเท้าในป่าควรมีความกว้างขนาดหนึ่งหรือสองคนเดิน และคงสภาพเดิมไว้มากที่สุด ไม่ควรตัดต้นไม้กิ่งไม้หักโดยไม่จำเป็น ไม่ควรตัดเส้นทางเดินเท้าผ่านจุดที่มีระบบนิเวศเปราะบาง หรือเป็นแหล่งพืช / สัตว์ป่าหายาก โดยเฉพาะบริเวณที่จำเป็นสำหรับสัตว์ป่าในการดำรงชีพและสืบพันธุ์ ซึ่งถ้ามนุษย์ผ่านเข้าไปแล้วจะรบกวนกิจกรรมทางธรรมชาติของสัตว์ป่าเหล่านั้นควรกำหนดเส้นทางผ่านหรือมีมุมมองเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ สภาพภูมิทัศน์ที่งดงามและแหล่งน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายเส้นทาง เดินป่าไม่ควรตัดผ่านจุดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของเส้นทางเดินป่าควรมีสั่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นเช่น ห้องสุขา ที่นั่งพักผ่อน และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ควรเป็นผู้กำหนดเส้นทางเดินป่าที่เหมาะสมและดูแลสภาพของเส้นทางเดินป่าให้ใช้ได้ ผู้ที่ควรมีบทบาทสำคัญในการรักษาเส้นทางเดินป่า คือ ไกด์นำเดินป่าและนักท่องเที่ยวที่จะต้องช่วยรักษาความสะอาดและไม่ทำลายสภาพธรรมชาติต่าง ๆ และเข้าใจถึงการปฏิบัติตนเมื่อท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเหล่านั้น

กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education) เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินจากการได้มาเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติแล้ว ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่างๆ ที่จัดทำขึ้นในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ณ จุดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ (Wayside Exhibit) นิทรรศการกลางแจ้ง (Outdoor Exhibit) ตลอดจนเส้นทางเดินเท้าที่จัดทำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติในพื้นที่ (Nature Interpretive Trail) ลักษณะเส้นทางเดินเท้าดังกล่าวควรเดินได้อย่างไม่ลำบากมากนักตัดผ่านจุดที่น่าสนใจและสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้ อาจจัดให้มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติเพื่ออธิบายและ / หรือให้ความรู้ที่ไม่ยากแก่การเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวทั่วไป

ตลอดเส้นทาง หรือจัดทำเป็นเอกสารแผ่นพับให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาด้วยตนเอง (Self – Guided Trail) เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวไม่ควรมีระยะทางไกลนัก (ประมาณ 1-2 กิโลเมตร) ควรจัดเส้นทางเป็น loop (เข้า – ออกทางเดียว) การดูแลบำรุงรักษาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและนิทรรศการกลางแจ้งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ทั้งนี้การจัดโปรแกรมสื่อความหมายประเภทต่างๆ ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอาจได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน การดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ร่วมกับนักท่องเที่ยวตลอดจนไกด์นำเที่ยว (ถ้ามี) หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีไม่ทรุดโทรม ดูแลเรื่องความสะดวก เช่น จัดเตรียมถังขยะไว้ตามจุดที่เหมาะสมและมีการกำจัดขยะอย่างสม่ำเสมอ นักท่องเที่ยวมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะดวก และไม่กระทำพฤติกรรมซึ่งทำลายต่างๆ เช่น ถอนป้ายทิ้งฉีกฉา/เขียนสิ่งต่างๆ ลงบนป้าย หิน หรือต้นไม้ รวมทั้งไม่ส่งเสียงดังหรือนำเครื่องเสียง เครื่องดนตรีต่าง ๆ ไปเปิดรบกวนความสงบตามธรรมชาติไกด์นำเที่ยวมีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะเข้าไปทำกิจกรรมเกิดผลกระทบต่อพื้นที่การควบคุมดูแลความเป็นระเบียบของนักท่องเที่ยวขึ้นกับหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ที่ต้องดูแลรับผิดชอบ

กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Taping and Sound of Nature Audio Taping) เป็นการถ่ายภาพและการบันทึกเทปวิดีโอธรรมชาติ และสิ่งที่น่าสนใจอันเป็นรายละเอียดอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ป่า พืชหายาก และรอยเท้าสัตว์ป่า เป็นต้น การบันทึกเสียงธรรมชาตินิยมทั้งเสียงน้ำตก น้ำไหล เสียงนก แมลง และสัตว์ป่าต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดเตรียมสำหรับกิจกรรมประเภทนี้คือ เส้นทางที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปถ่ายภาพธรรมชาติและบันทึกเสียงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งหรือจุดที่บันทึกได้ดี และ/หรือสามารถจะถ่ายรูปได้สวยงาม ช่วงระยะเวลาที่ควรถ่ายรูปตลอดจนรายละเอียดหรือประวัติที่น่าสนใจของสิ่งที่ควรบันทึกภาพ/เสียงไว้แนวทางในการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมประเภทนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้า เพื่อการศึกษาธรรมชาติ

กิจกรรมส่อง / ดูนก (Bird Watching) เป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับผู้มีความสนใจในเรื่องนก สิ่งดึงดูดที่สำคัญ คือ นกชนิดต่างๆ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพ และนกหายาก เส้นทางเดินเท้าที่รองรับกิจกรรมประเภทนี้ควรมีขนาดกว้าง 2 คนเดิน ไม่ควรมีการพัฒนาใดๆ นอกจากจุดหยุดพักบางจุด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้จดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับนกต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น กลุ่มนักดูนกไม่ควรมีขนาดใหญ่มากนัก ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 5 คน ต่อกลุ่ม ควรมีมัคคุเทศก์นำทางที่มีความรู้เกี่ยวกับนกและธรรมชาติของนกที่มีในพื้นที่ สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่มีความชำนาญในกิจกรรมประเภทนี้มาก่อน ตลอดจนมีกล้องสองตาดูนก และ คู่มือดูนก (Bird Guides) เตรียมไว้ให้กลุ่มและเก็บเงินค่าธรรมเนียมในการยืมเพื่อใช้ในการกิจการด้านการอนุรักษ์นกและถิ่นที่อยู่อาศัยของนก ประการสำคัญ การกำหนดเส้นทางเดินเท้าไม่ควรผ่านบริเวณทำรังหรือวางไข่ของนก ตลอดจนควรมีการควบคุมเข้มงวดไม่ให้มีการท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ไม่ควรรบกวนนก เช่น ฤดูวางไข่ ผสมพันธุ์ เป็นต้น

กิจกรรมศึกษา / เทียวถ้ำ (Cave Exploring / Visiting) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของถ้ำ เช่น กระบวนการเกิดถ้ำ ลักษณะของหิน/แร่ และสิ่งแวดล้อม ธรณี ประเภทของถ้ำ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ การดูแลรักษาถ้ำ ฯลฯ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับความเพลิดเพลินและตื่นตาตื่นใจกับความงามแปลกเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของถ้ำอีกด้วย การเทียวถ้ำ โดยเฉพาะถ้ำที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอและเป็นถ้ำที่ลึกและวุ่น จำเป็นต้องมีทัศนคติที่ถูกต้องเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การจัดการถ้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว และช่วยในการดูแลรักษาถ้ำ เช่น การทำทางเดินเท้ายกระดับในกรณีที่มีน้ำท่วมขัง เป็นต้น มีโปรแกรมสื่อความหมายให้คำแนะนำเรื่องการเดินทางถ้ำ และให้ความรู้เกี่ยวกับถ้ำแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณ นอกถ้ำ การสำรวจถ้ำ จัดทำแผนโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ซึ่งอาจประสานขอความร่วมมือจากนักวิชาการ หน่วยงานอื่นๆ และภาคเอกชน นอกจากนั้นหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของท้องฟ้าและดาราศาสตร์ ชนิดของดาวและกลุ่มดาว รูปร่าง ตำแหน่ง และวงโคจร ตลอดจนประวัติและตำนานพื้นบ้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ธรรมชาติที่จัดกิจกรรม ประเภทนี้ได้ดี ได้แก่ บริเวณที่โล่ง และ/หรือบนที่สูง เช่น เกาะแก่ง ชายหาดที่โล่งทุ่งหญ้าที่อยู่บนเขาที่ไม่มี ต้นไม้บดบังท้องฟ้า เป็นต้น ถิ่นที่เหมาะสมต่อกิจกรรมประเภทนี้คือฤดูหนาว ท้องฟ้าไม่มีเมฆหมอกบดบัง กิจกรรมประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยผู้ชำนาญในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนมีอุปกรณ์ เช่น กล้องดูดาว และแผนที่ดาว เป็นต้น

กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ จำเป็นจะต้องมี ทัศนคติในการให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน การล่องเรือ ทำได้ทั้งในลำน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ต้องระวังจากการกระทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ น้ำมันปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ ขยะเสียงรบกวนจากเครื่องยนต์ การรบกวนบริเวณวางไข่ / ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการและ นักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวัง และช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจนกระทั่งสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมลง นอกจากนั้นการพัฒนาพื้นที่ที่จำเป็น เช่น จุกขึ้น – ลงเรือ จะต้องออกแบบให้ผสมผสานกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

กิจกรรมพายเรือแคนู (Canoeing) / เรือคายัค (Kayak) / เรือใบ (Browbeating) / เรือใบ (Sailing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ ทั้งยังให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ความสามารถในการบังคับเรือและได้ออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่ทำได้ทั้งในลำน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ต้องระวังจากการกระทำกิจกรรม

ประเภทนี้ ได้แก่ จำนวนเรือต่อหน่วยพื้นที่ ขยะ และการรบกวนบริเวณวางไข่/ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมให้การท่องเที่ยวไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจนกระทั่งสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมลง สำหรับกิจกรรมการพายเรือ ควรมีสัดส่วนในการใช้พื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดความแออัด เช่น เรือแคนูคายัค เรือใบ 1 ลำ ต่อความยาวลำน้ำ 2.4 กิโลเมตร เรือใบ 1 ลำ ต่อ 0.004 ตารางกิโลเมตร

กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving) เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติใต้ทะเลที่มีสีสันสวยงาม นักท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์ใต้น้ำ โดยไม่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจมีเพียงหน้ากาก (Snorkel) บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมประเภทนี้จะต้องเป็นน้ำตื้นที่มีความลึกไม่เกิน 0.9 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่ยังอุดมสมบูรณ์และสวยงาม มีพืชและสัตว์ใต้น้ำประเภทอื่น ๆ ประกอบกระแสน้ำไม่รุนแรง และน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self – Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเลให้แก่ นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมประเภทนี้คือ เรือที่นำนักท่องเที่ยวไปดำน้ำอาจทำลายปะการังใต้น้ำเมื่อน้ำลดหรือเมื่อทอดสมอเรือลงไป จึงควรหาแนวเขตที่มีปะการัง ความลึกต่ำสุดและสูงสุดของน้ำ พร้อมทั้งควรจัดทุ่นจอดเรือให้เป็นระเบียบ นอกจากนั้นควรควบคุมไม่ให้เรือปล่อยน้ำมันเรือ และทิ้งขยะลงน้ำ นอกจากนั้นปะการังอาจถูกทำลายจากการประมง เช่น การระเบิดปลา และอวนลากได้ จึงควรมีการห้ามการประมงหรือระเบิดปลาในบริเวณแนวปะการัง กิจกรรมดำน้ำนี้อาจเสนอแนะให้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากรใต้ทะเลไปด้วยกันได้ เช่น ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสช่วยดำน้ำเก็บขยะ และปลูกปะการัง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยว มีความรู้สึกมีส่วนร่วมในการช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติใต้น้ำ และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving) เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติใต้ทะเลที่มีสีสันสวยงามเช่นเดียวกับกิจกรรมดำน้ำตื้น กิจกรรมดำน้ำลึกนี้นักดำน้ำต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมดำน้ำเพื่อนันทนาการควรมีความลึกประมาณไม่เกิน 30 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่ยังอุดมสมบูรณ์และสวยงาม โดยมีพืชและสัตว์ใต้ทะเลประเภทอื่นๆ เป็นส่วนประกอบ กระแสน้ำไม่รุนแรงและน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self – Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเลให้แก่ นักท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การจัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันกับกิจกรรมดำน้ำตื้นแต่ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับความปลอดภัยมากกว่ากิจกรรมท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทตื่นเต้นผจญภัย (กิจกรรมเสริม)

กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น การชมทิวทัศน์อาจทำได้ในลักษณะการเดินเล่นตามเส้นทางที่จัดไว้ให้และ/หรือตามชายหาดต่างๆ หรือเป็นจุดอยู่กับที่ โดยนักท่องเที่ยวได้หยุดชมธรรมชาติ ณ จุดต่างๆ ทั้งนี้คุณค่าความงาม

ของธรรมชาติและความเป็นธรรมชาติเป็นทรัพยากรนันทนาการที่สำคัญสำหรับกิจกรรมประเภทนี้ กล่าวกันว่าการได้ชื่นชมใกล้ชิดกับธรรมชาติเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ณ จุดที่จัดให้ การชมธรรมชาติควรมีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณค่ามากขึ้น นอกจากนั้นการชมทิวทัศน์ธรรมชาติอาจกระทำในลักษณะของการนั่งรถยนต์ไปตามทางที่ผ่านธรรมชาติที่สวยงาม (Sight Seeing) และมีจุดพักรถทิวทัศน์เป็นระยะตามความเหมาะสม ซึ่งควรจัดให้มี Wayside Exhibit ณ จุดพักต่างๆ สิ่งที่เป็นทรัพยากรนันทนาการที่สำคัญสำหรับกิจกรรมนี้คือ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา ตลอดจนลำดับของสภาพภูมิทัศน์สองข้างทางที่มีความหลากหลาย (Sequences of Landscape) กิจกรรมประเภทนี้ควรเน้นคุณภาพของการท่องเที่ยวที่ให้ความเคารพกับความเป็นธรรมชาติ เช่น ไม่ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนความสงบ การรักษาความสะอาด ฯลฯ

กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain / Mountain Biking) เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยอุปกรณ์คือ จักรยานภูเขา (Mountain Biking) เส้นทางขี่จักรยานไม่ควรเป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมเดินป่า หรือศึกษาธรรมชาติ หรือดูนก มีความลาดชันในระดับต่างๆ กันตลอดเส้นทาง ตั้งแต่ 0 – 20% หลักเกณฑ์ในการเลือกเส้นทางเป็นเช่นเดียวกับการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าคือ ไม่ควรผ่านบริเวณที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ สืบต่อพันธุ์ของสัตว์ป่า สภาพภูมิประเทศควรมีลักษณะต่าง ๆ เพื่อความท้าทายและไม่น่าเบื่อตลอดจนมีจุดสนใจและความงดงามตามธรรมชาติ การพัฒนาเส้นทางจักรยาน ควรเน้นให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ ไม่มีการตัดต้นไม้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องทำเส้นทางด้วยวัสดุก่อสร้าง อาจมีการทำร่องระบายน้ำ หรือสะพานไม้อย่างง่ายในบริเวณที่ลุ่มและร่องน้ำ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ในการดูแลเส้นทางขี่จักรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวดขันให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น ขี่จักรยานในเส้นทางที่จัดเตรียมให้ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการ นักท่องเที่ยวมีหน้าที่เคารพกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะอาดด้วยการไม่ทิ้งขยะตามเส้นทางตลอดจนไม่ส่งเสียงอึกทักในระหว่างขี่จักรยาน

กิจกรรมปีน / ไต่เขา (Rock / Mountain Climbing) เป็นกิจกรรมที่มุ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแง่การทำหายความยากลำบากที่ธรรมชาติสร้างไว้ บริเวณที่อนุญาตให้มีการไต่เขา หรือปีนเขาควรมีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับธรรมชาติ ทั้งในและนอกขอบเขตที่จัดไว้ให้ในเส้นทางปีน/ไต่เขา

กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping) การพักแรมแบบกางเต็นท์มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่พักแรมแบบเต็นท์ที่มีการพัฒนาแล้วในเขตบริเวณต่างๆ จนกระทั่งพักแรมกลางป่าที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ อย่างไรก็ดี กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยไม่อาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยเกินความจำเป็น เป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่อง/ดูนก ฯลฯ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ดูแลให้บริเวณที่กางเต็นท์สะอาดเรียบร้อย ในกรณีที่กางเต็นท์ในเขตบริการควรเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเช่น ลานกางเต็นท์ ถังขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขารวมบริเวณที่ชำระ

ล่าง เช่น ที่ซักผ้า ล้างจาน บริเวณที่ประกอบอาหาร และลานแคมป์ไฟรวม ตลอดจนจัดกิจกรรมแคมป์ไฟให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวพื้นที่ธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ควรเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากกว่ามาสนุกสนานด้วยการรวมกลุ่มกันร้องเพลง ดื่มของมีแอลกอฮอล์จนทำลายความสงบของพื้นที่ บริเวณที่กางเต็นท์ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มควรแยกห่างจากกันและมีความเป็นส่วนตัวพอสมควร กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์นี้เป็นการนำตัวเองใกล้ชิดธรรมชาติและแสวงหาความสงบที่เมืองให้ไม่ได้มากกว่าเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อความสนุกสนานเฮฮา จนกระทั่งรบกวนความสงบของพื้นที่ ดังนั้น นักท่องเที่ยวจึงควรมีส่วนช่วยดูแลรักษาพื้นที่บริเวณกางเต็นท์ให้สะอาดและเรียบร้อยด้วยการทิ้งขยะให้ถูกที่ ไม่ควรใช้สิ่งทำให้เกิดขยะที่ย่อยสลายไม่ได้หรือย่อยสลายได้ยากหากจำเป็นต้องใช้ก็ควรนำออกไปจากพื้นที่ด้วย

กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider) เป็นกิจกรรมที่อาศัยเครื่องร่อนที่ไม่ใช้เครื่องยนต์ แต่อาศัยหลัก Aerodynamicเป็นตัวบังคับให้เครื่องร่อนบินชมธรรมชาติจากที่สูง สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นคือ บริเวณส่งเครื่องร่อน ที่หน้าผาแต่กิจกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดมลภาวะทางสายตาได้ ถ้ามีมากจนเกินไป

กิจกรรมล่องแพยาง / แพไม้ไผ่ (White Water Rafting) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและได้รับความตื่นเต้นสนุกสนานเร้าใจจากความเร็วของกระแสน้ำ ความต่างระดับของลำน้ำและสภาพภูมิทัศน์ของสองฝั่ง การล่องเรือยาง/แพ ควรมีไกด์ที่มีความสามารถในการล่องเรือ/แพ และความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา จำนวนนักท่องเที่ยวต่อเรือยาง/แพ ประมาณ 4-6 คน ขึ้นกับขนาดของเรือ /แพ จำนวนแพต่อพื้นที่นั้น ใช้เกณฑ์เดียวกับกิจกรรมพายเรือแคนู ก่อนการประกอบกิจกรรมควรมีการแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรม การปฏิบัติตน และอื่นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้รับความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีจากการประกอบกิจกรรมอาจจัดให้มีกิจกรรมพักผ่อนริมฝั่งเสริมจากกิจกรรมล่องเรือ/แพ กิจกรรมนี้จำเป็นต้องจัดให้มีจุดขึ้น – ลงเรือ/แพ

กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking) เป็นกิจกรรมพักผ่อนโดยการนำอาหารมารับประทานหรือซื้อจากร้านค้าใกล้เคียงในบริเวณที่จัดไว้ให้ เป็นกิจกรรมที่มีมักกระทำร่วมกับกิจกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น การเที่ยวน้ำตก การเดินป่า เดินชมธรรมชาติ ฯลฯ ควรจัดให้มีสถานที่ที่นั่งพักผ่อนรับประทานอาหารในพื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีบรรยากาศสงบ และนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับธรรมชาติ มากกว่าบรรยากาศที่ให้มีเครื่องดนตรีที่เสียงดัง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่จำเป็นต้องจัดพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมนี้ ประกอบด้วยชุดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โต๊ะ ม้านั่ง ถังขยะ ที่ล้างมือ ห้องสุขา และอาจมีเตาย่างอาหาร บริเวณที่จัดควรเป็นที่ร่ม มองเห็นน้ำและมีสภาพภูมิทัศน์สวยงามไม่เป็นแหล่งที่เปราะบางทางนิเวศ ควรจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าที่ไม่ไกลจากที่จอดรถ นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องรักษาความสะอาด ระวังเรื่องไฟ และไม่ให้อาหารแก่สัตว์ป่า หรือทิ้งอาหารไว้โดยไม่มีผู้ดูแลหลังจากเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหาร ภาชนะเครื่องใช้ ต่างๆ ที่จะทิ้งเป็นขยะควรเป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ง่าย หากเป็นบริเวณพื้นที่ธรรมชาติที่ไม่มีการกำจัดขยะควรนำขยะกลับไปด้วย

กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits / Exploring) เป็นกิจกรรมที่นิยมที่สุดสำหรับการเที่ยวป่าเขาที่มีน้ำตกเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเที่ยวน้ำตกอาจมีกิจกรรมหลายอย่างประกอบกัน เช่น เล่นน้ำตก เดินสำรวจน้ำตก นั่งรับประทานอาหาร หรือชมทิวทัศน์บริเวณน้ำตกซึ่งควรจัดโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับน้ำตกและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่น่าสนใจควบคู่ไปด้วย ควรเน้นกิจกรรมที่ไม่ทำลายความสงบตามธรรมชาติและจัดเขตปลอดภัยและเครื่องดื่มน้ำบริเวณน้ำตก เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของน้ำตก นักท่องเที่ยวควรช่วยกันดูแลรักษาไม่ส่งเสียงอีกที่รบกวนผู้อื่นและปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ควรดูแลเรื่องความสะอาด ดูแลให้ท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Wind Surfing) เป็นกิจกรรมทางน้ำที่ให้ความสนุกสนานตื่นเต้นตลอดจนความพึงพอใจความสามารถของตนเองในการบังคับที่เล่นวินด์เซิร์ฟได้บริเวณที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมนี้ควรเป็นแหล่งน้ำที่กว้างโล่ง มีกระแสลมแต่ไม่ปั่นป่วน (Turbulence) รอบข้างมีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านี้สามารถพิจารณาส่งเสริมได้ในพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมใดจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเป็นไปได้ในการรองรับของพื้นที่ และขีดจำกัดในการจัดการดูแลมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการกระทำกิจกรรมดังกล่าวตามมาเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติบรรลุเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเหมาะสมกับประเทศไทย

2.2.8 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

มีการศึกษาวิจัยโดยชุมชนเป็นฐานในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงขาดการศึกษาประเมินความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามได้มีสิ่งบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการของชุมชน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนใดก็ตามจะต้องเกิดจากความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์การภาคเอกชนหรือใครก็ตามไปยึดเยื้อดให้โดยที่ชุมชนไม่เต็มใจที่รับ โครงการไว้และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจเกรงบาปมีหรืออำนาจตามวิสัยธรรมชาติของชุมชนในชนบท

2. ความรู้และความตระหนักของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอีกตัวหนึ่งที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักนี้ รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นทุนทางธรรมชาติแวดล้อม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ

3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่อง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำ เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ตามความตั้งใจได้ ตรงจุดนี้หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนรวมทั้ง NGOs หรือผู้รู้ต่างๆ จะต้องเข้ามาสนับสนุน หรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าวในข้อ 2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันด้านทุนต่ออิทธิพลต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยวด้วย

4. การตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผลแบบครบวงจร ไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งหมด และที่สำคัญจะต้องมีกลไกและระบบการแบ่งปันรายได้หรือประโยชน์อื่นๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างสูงทีเดียว

2.2.9 แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การตอบรับหรือخانรับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีค่อนข้างสูงมาตั้งแต่จุดเริ่มต้นเมื่อประมาณ 10 ปีก่อน และขณะนี้การตอบรับดังกล่าวก็ยังคงมีแนวโน้มคืบหน้าไปเรื่อยๆ ในกลุ่มของผู้เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้ดูแลอุทยานแห่งชาติได้วางกรอบนโยบายการท่องเที่ยวตามอุทยานแห่งชาติต่างๆ ทั้งบกและทะเล เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางขึ้นกว่าแต่ก่อน พร้อมดำเนินการให้เกิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพแก่นักท่องเที่ยวที่ไปเยือน โดยผ่านกระบวนการสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น

ชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากในทุกภาคของประเทศ ขยายการเปิดรับนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนเพื่อศึกษาเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตน พร้อมหาความสอดคล้องกับแหล่งธรรมชาติบริเวณข้างเคียง บางแห่งมีการจัดที่พักแบบ Home stay เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หลายแห่งเริ่มหันมาให้น้ำหนักความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น แม้ส่วนใหญ่ จะยังมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนตามแนวคิดและหลักการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างจำกัด

ส่วนราชการซึ่งมีที่ดินและทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่บ้าง อย่างเช่น กระทรวงกลาโหม (ที่ดินทหารในจังหวัดต่างๆ) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ฯลฯ) เริ่มมีการจัดสรรงบประมาณลงไปพัฒนาที่ดินในความรับผิดชอบ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เรียกกันว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้าง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้าง แล้วแต่ความเหมาะสม

ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัททัวร์ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค และ NGOs ด้านการอนุรักษ์หลายราย มีการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศและการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมายเพิ่มมากขึ้น พร้อมจัดให้มีมัคคุเทศก์ ที่ผ่านการฝึกอบรมและมีใบอนุญาตประกอบอาชีพเป็นผู้นำสถาบันการศึกษาหลายแห่งมีการเปิดหลักสูตร สอนเรื่องการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยบางสถาบันมีวิชาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรง และมีโครงการศึกษาวิจัย และ/หรือบริการทางวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโอกาสจะอำนวย นอกจากนี้หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ อย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฯลฯ ก็ให้การสนับสนุนนักวิจัยทุกระดับ ดำเนินการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเด็นต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

สำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีบทบาทในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่เป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่ประเทศ สนับสนุนให้มีการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกภูมิภาค กำหนดกรอบนโยบายและแบบปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ ไปจนถึงเป็นสื่อกลางในการประสานการประชุมระดับชาติ และระดับท้องถิ่นมากมาย ต่างกรรมต่างวาระกัน รวมทั้งจัดให้มีเว็บไซต์ทางวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/cgi-bin/frame_main.asp

2.2.10 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

โดยรวมผลกระทบจากการท่องเที่ยวคือ กระแสเงินตราและค่านิยมที่ผิดๆ จากการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นเกราะป้องกันกระแสความชั่ววอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ในรูปของเงินตราที่มาจากการท่องเที่ยว

เราเห็นตัวอย่างเรื่องการพัฒนาของประเทศมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดก็ตาม ผลลัพธ์สุดท้ายในด้านลบมักจะตกอยู่กับชุมชนท้องถิ่น แต่ด้านบวกซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาล กลับถึงมือชุมชนชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศค่อนข้างจำกัด เพราะกระบวนการของการพัฒนาเหล่านั้น ให้ความสำคัญหรือนำหนักกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมน้อยมาก และบางกรณีการมีส่วนร่วมที่เปิดให้ก็มักจะเป็นช่วงปลายของโครงการหรือใกล้จบโครงการแล้ว จนชุมชนไม่อาจจะเตรียมตัวเตรียมใจรับสถานการณ์ได้ทัน เพราะเนื่องมาจากขาดองค์ความรู้ ข้อมูล และทักษะ ที่พร้อมจะรับผลพวงอันเกิดจากการพัฒนาได้ แทนที่การพัฒนาจะเป็นประโยชน์ แต่กลับเป็นผลเสียแก่คนหมู่มากในชุมชน ซึ่งถือว่าการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน

จะด้วยเหตุผลดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม การประชุมระดับสุดยอดของโลก หรือที่เรียกว่า The World Summit on Environment and Development ที่กรุง Rio de Janeiro ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ.1992 ซึ่งจัดโดย UN ได้มีข้อสรุป เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน และได้รวบรวมเป็นเอกสารชื่อ Agenda 21 ซึ่งภายในมีสาระระบุว่า ทำไมการพัฒนาต่างๆ ของสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จะต้องกระทำภายใต้กรอบแนวคิดความยั่งยืน ชุมชนท้องถิ่น (ชุมชนรากหญ้า) ควรจะต้องมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร กระบวนการวาง

แผนพัฒนาและดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามแผน จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม
อย่างไรและในเรื่องใดบ้าง รวมทั้งการติดตามประเมินผล

2.2.11 การท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีหลากหลายลักษณะขึ้นอยู่กับประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยทั่วไปประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพและทางสังคมหรือวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในสังคม สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของคนที่อยู่อาศัยอยู่ เพราะเป็นฐานของการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอันสำคัญยิ่ง

ดังนั้นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เปรียบเสมือน "ป่ากับสัตว์ป่า" หรือ "ปลากับน้ำ" หากสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเสีย การจราจรแออัด ระบบนิเวศของป่าถูกทำลาย ชายหาดสกปรกหรือปะการังเสื่อมโทรม ฯลฯ การท่องเที่ยวก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นก็จะมีคุณภาพชีวิตด้อยลง ผู้ประกอบการท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ จะขาดรายได้ และการจ้างงานจะลดน้อยถอยลง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลเสียต่อสังคมโดยรวม

ในอดีตที่ผ่านมา หลายประเทศในโลกเคยประสบปัญหาดังกล่าวมาแล้ว ประเทศไทยเองก็มีบทเรียนในเรื่องนี้ตามแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง ซึ่งสาเหตุสำคัญเกือบทุกกรณีมักเกิดจากการพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวก ประเภทสิ่งปลูกสร้าง สร้างเกินขอบเขตหรือกำลังความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวจะรับได้ ขาดการแบ่งโซนที่ถูกต้องเหมาะสม คำนึงถึงปริมาณนักท่องเที่ยวมากกว่าคุณภาพ และขาดการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและฐานทรัพยากร รวมไปถึงการไม่เคารพต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ขาดการวางแผนและการจัดการที่ดี รายได้ซึ่งเกิดจากการท่องเที่ยวในแต่ละปี จึงไม่มากพอที่จะนำมาใช้ในการฟื้นฟู บูรณะสิ่งแวดล้อมตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้

2.2.12 Carrying Capacity

Carrying Capacity หรือ CC เป็นแนวคิดทางนิเวศวิทยา ที่สื่อให้ทราบว่าระบบนิเวศหนึ่งๆ นั้น มีความเปราะบางแตกต่างกัน หรือระบบนิเวศหนึ่งๆ มีระดับหรือขีดความสามารถทนทานต่อการพัฒนาหรือถูกกระทำในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น หากเกินกว่านี้ระบบนิเวศจะได้รับผลกระทบกระเทือนและอาจถูกทำลายลงจนไม่อาจฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้อีก ทั้งนี้โดยพิจารณาจากปัจจัย ที่เป็นองค์ประกอบและโครงสร้างของระบบนิเวศเป็นบรรทัดฐาน

จากแนวคิดดังกล่าว นักวิชาการและผู้ปฏิบัติ จึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม Carrying Capacity ตรงกับภาษาไทยว่า “ขีดความสามารถในการรองรับได้” และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว จึงหมายถึงขีดหรือระดับของแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และปริมาณการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวสูงสุดได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบจนทำความเสื่อมโทรมหรือทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยว

ในทางปฏิบัติ CC มักมีมาตรวัดหรือตัวกำหนดเป็น “จำนวนนักท่องเที่ยวต่อช่วงเวลา” เช่น 1 แสนคน/ปี 2 หมื่นคน/เดือน 500 คน/คืน เป็นต้น แล้วแต่ว่าจะเลือกกำหนดหน่วยวัดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ยกตัวอย่างกรณีอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ซึ่งเคยมีผู้ศึกษาไว้และกำหนดว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ สำหรับการพักแรมของนักท่องเที่ยวที่ขบวนภูอยู่ 1,800 – 2,500 คน/คืน หมายความว่า ภูกระดึงสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้าพักแรมได้สูงสุดระหว่าง 1,800 คน/คืน และ 2,500 คน/คืน (ขึ้นอยู่กับฤดูกาล โดยมีปริมาณน้ำเป็นตัวแปรสำคัญ นอกเหนือไปจากองค์ประกอบทางธรรมชาติอื่นๆ และขีดความสามารถในการจัดการของหน่วยงาน)

หากนักท่องเที่ยวเข้าไปพักค้างแรมมากกว่าจำนวนที่ระบุข้างต้น แม้แต่เพียงเล็กน้อย การใช้ประโยชน์พื้นที่ของนักท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ จะสร้างความกระทบกระเทือนต่อองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศ (เช่น การอัดแน่นตัวของดินบริเวณลานกางเต็นท์ เส้นทางเดินเท้า ฯลฯ) และอาจส่งผลกระทบไปถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันตามธรรมชาติเป็นแบบลูกโซ่ (เช่น ทำให้น้ำไหลซึมลงดินได้น้อยจึงทำให้พืชพรรณบริเวณข้างเคียงขาดน้ำไม่เจริญเติบโตตามปกติ) จนอาจทำให้ระบบนิเวศธรรมชาติ โดยรวมของภูกระดึงได้รับความเสียหายหรือถูกเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม (เช่น ระบบนิเวศทุ่งหญ้าป่าสนลดความอุดมสมบูรณ์ลงและอาจทำให้สภาพภูมิทัศน์โดยรวมขาดความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์)

นอกจากนี้ การที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเกิน CC ที่กำหนด ยังก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่างๆ ตามมา ตั้งแต่เรื่องขยะ น้ำเสีย แสง และเสียง ไปจนถึงทำให้เกิดความหนาแน่นของปริมาณนักท่องเที่ยว เกินขีดจำกัดด้านจิตวิทยา ทำให้คุณภาพประสบการณ์ ของนักท่องเที่ยวด้อยลงไม่เป็นที่ประทับใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและสนใจเรียนรู้ระบบนิเวศตามธรรมชาติ อย่างเช่น นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต

จากทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับ Carrying Capacity หากได้มีการนำไปศึกษา กำหนดในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบนิเวศเปราะบาง จะช่วยให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว มีภาพหรือ scenario ที่ใช้เป็นกรอบทิศทาง และขอบเขตของการพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยวบนฐานทางวิชาการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ยั่งยืน (sustainable tourism) ทั้งในเชิงคุณภาพ (quality) ความต่อเนื่อง (continuity) และความสมดุล (balance)

2.2.13 การบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนาวรัตน์ (2545) ได้ศึกษาทักษะการทำงานของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน โดยพิจารณาทั้งในระดับกลุ่มประชาคมและระดับปัจเจกบุคคลจังหวัดน่าน เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน มีการจัดเวทีเพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่พึงประสงค์ พบว่าประชาคมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหรือแหล่งรายได้เสริม มีทุนทางระบบนิเวศ (ecology capital) ทุนทางสังคมวิถีชีวิตวัฒนธรรม (social and cultural capital) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยว ผสมผสานกับการมีทุนมนุษย์ (human

capital) ในบางด้าน เช่น ด้านอสังหาริมทรัพย์ที่ดินาม ประกอบเป็นเงื่อนไขให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวขึ้นๆ

ประชาคมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดทักษะด้านการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในชุมชน ยังขาดจุดเน้นโดยแน่ชัดว่าจะจัดการท่องเที่ยวในแนวทางที่มุ่งปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว หรือจะมุ่งเน้นการท่องเที่ยวในกระแสดทางเลือก (alternative tourism) ที่มุ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สร้างความสมดุลระหว่างรายได้กับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ระบบนิเวศ รวมทั้งการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาทักษะที่ควรเกิดขึ้นคือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มประชาคม ทั้งในด้านองค์กร (civic organization) ด้านสำนึกสาธารณะ (civic consciousness) และเครือข่ายขององค์กรประชาคม (civic network) พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในแนวราบภายใต้ความไว้วางใจต่อกัน (trust) มากขึ้น ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การจัดให้มีกองทุนพัฒนาทักษะแรงงานด้านการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

พันธกิจของการท่องเที่ยวชุมชน โดย สกว. กล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานตั้งแต่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืน สู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

โดยสนับสนุนการสร้างความรู้เพื่อพัฒนาโครงสร้างและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผนการท่องเที่ยวระดับมหภาคและพื้นที่ ที่จะเกิดประโยชน์กับประเทศและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยเชื่อมโยงกับการสร้างความรู้ของท้องถิ่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความหลากหลายทางชีวภาพ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีทางเลือกในการพัฒนาตนเองและจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3.1 ความหมายและองค์ประกอบ เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการ จัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องธรรมาภิบาล

กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการท้าทายหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

2.3.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้านกล่าวคือ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม องค์การชุมชน การจัดการ การเรียนรู้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

- 1) ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- 2) ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ด้านองค์กรชุมชน

- 1) ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน
- 2) มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย
- 3) ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ

- 1) มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- 2) มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้
- 3) มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
- 4) มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ด้านการเรียนรู้

- 5) ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- 6) มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- 7) สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

ด้านการเรียนรู้

- 1) ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- 2) มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
- 3) สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วน of ชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.3.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมชาติและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อน เรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

2.3.4 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
- 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้อง

รณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไปกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.4 การมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984 : 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและ สอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

1) ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1981 : 5 และ รีเดอร์ (Reeder, 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน

การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความเสนาหา

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ฟอร์นาร์อฟ (Fornaroff, 1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล 2) การดำเนินงาน 3) การใช้บริการจากโครงการ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

อกิน รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข 2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน จากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น บนพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วม ไปบุลย์

วัฒนธรรม (ออนไลน์. 2547) ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” สรุปการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กษมา ประจง (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่าการท่องเที่ยวส่งผลทางบวกและลบโดยทางบวกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการสร้างงาน การยกระดับมาตรฐานการครองชีพ การลดภาวะของการว่างงานการสร้างสามัคคีในชุมชนการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นการเสริมสร้างการศึกษาความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมการส่งเสริมคุณค่าสิ่งแวดล้อมการพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชนส่วนผลทางลบ ได้แก่ ปัญหารายได้ไม่แน่นอนปัญหาค่าครองชีพปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ปัญหาการถือครองที่ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมความไม่เป็นธรรมในสังคมอาชญากรรมความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อค่านิยมในการครองชีพการแต่งกายภาษาเกิดการทลายทางชีวภาพและภูมิทัศน์ของชุมชนจึงควรใช้ยุทธศาสตร์การ

ปวิรรต สมนึก และคณะ (2552) การดำเนินการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การศึกษาและการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว มีผลการศึกษา

1. ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภูกระแต พบว่า มีความหลากหลายทางด้านชีวภาพต่าง ๆ ซึ่งผ่านการประเมินความเป็นไปได้เบื้องต้นที่จะสามารถค้นที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งใหม่ได้ และมีแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในบริเวณใกล้เคียงกันที่มีศักยภาพ ส่วนศักยภาพของชุมชนในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีผู้มีความหลากหลาย มีความเป็นเจ้าของร่วมกันจากการเรียนรู้กระบวนการทำงานและทุกคนได้มีส่วนร่วมทุกกระบวนการ มีแกนนำที่มีศักยภาพและมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะภูกระแต ดำเนินการโดยมรณะกรรมการชมรม ทำหน้าที่บริหารจัดการชมรมการท่องเที่ยว มีสมาชิก มีการระดมทุน มีการจ่ายเงินปันผล มีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการท่องเที่ยว

3. ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจมากจนถึงมากที่สุดต่อผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมี

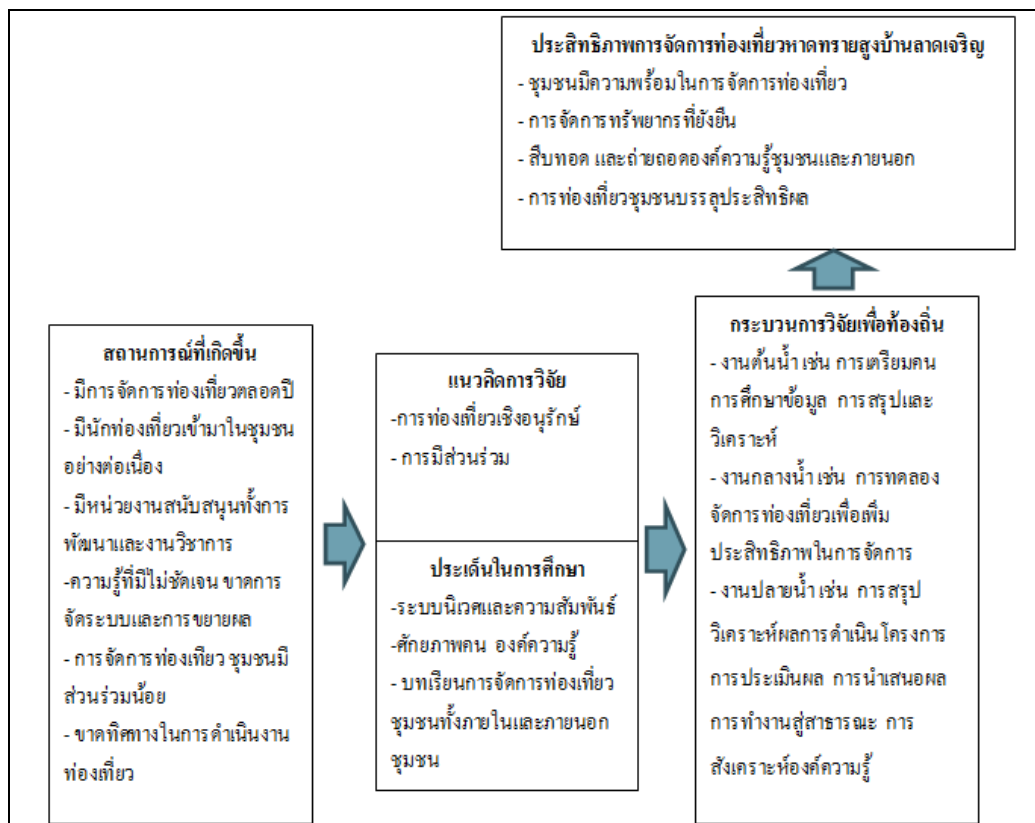
โอกาสสร้างรายได้มากขึ้น แต่เป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น มีความพึงพอใจที่ได้มีโอกาสพบเพื่อนใหม่ ๆ และสร้างมิตรภาพกับนักท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ภายในชุมชนก็ดีขึ้น มีความภูมิใจในคุณค่าและวัฒนธรรมของตนเองและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติมากขึ้น

คำพันธ์ เชิดไชย และคณะ (2553) โครงการวิจัยศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนบ้านผาชันตำบลลำโรง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าชุมชนบ้านผาชันมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในชุมชนกระจายอยู่ทั่วไปซึ่งมีจำนวนมากถึง 24 จุด มีประวัติความเป็นมาที่ถ่ายทอดเป็นความรู้และเรื่องเล่าจากคนรุ่นเก่าสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี นำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผาชันแล้วมีการทดลองปฏิบัติการ จนได้ข้อสรุปว่ารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนบ้านผาชัน คือ (1) การท่องเที่ยวทางบกเที่ยวได้ตลอดปี (2) การท่องเที่ยวทางน้ำ เที่ยวได้เฉพาะช่วงเดือน มกราคม ถึง เดือน พฤษภาคม ของทุกปี จุดเที่ยว 5 จุด (3) การท่องเที่ยวศึกษาดูงาน สามารถเที่ยวศึกษาดูงานได้ตลอดปี จุดศึกษาดูงาน 5 จุด การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชาวบ้านร่วมกันกำหนดขึ้น ได้แก่ (1) การจัดสรรงานให้ครบตามตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากร (2) การกำหนดกฎระเบียบการบริการนักท่องเที่ยวและกฎระเบียบบริหารกลุ่ม (3) การระดมทุน (4) การกำหนดรายได้จากการนำเที่ยวส่วนหนึ่งนำมาพัฒนาในชุมชน

ประโยชน์ สังกสิน (2557) งานวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวท้องถิ่น : กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวบ้านชะจอม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี” ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษา จุดกำเนิดความเป็นมา กระบวนการและขั้นตอนของการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชะจอม (2) เพื่อศึกษาบทบาทของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชะจอม และ (3) เพื่อศึกษา ผลของการจัดการท่องเที่ยวต่อชุมชนของหมู่บ้านชะจอม จากวัตถุประสงค์ ประการแรกผลการศึกษาพบว่า จุดกำเนิดและความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชะจอม มาจากความต้องการของชาวบ้านในการที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเอาไว้และ ต้องการสร้างรายได้เสริม โดยในกระบวนการของการจัดการท่องเที่ยวประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การจัดการด้านทรัพยากรท่องเที่ยว (2) การจัดการด้านโครงสร้างการบริหาร (3) การจัดการด้านที่พัก และ (4) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จากวัตถุประสงค์ประการที่สอง ผลการศึกษาพบว่าภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านชะจอม มีอยู่ 3 ระดับ คือ (1) ภาคีในระดับชุมชน (2) ภาคีในระดับอำเภอ/จังหวัด และ (3) ภาคีในระดับชาติซึ่งบทบาทที่สำคัญของ ภาคีเหล่านี้ก็คือเป็นที่มาขององค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวและเป็นองค์กรหรือหน่วยงาน ที่สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน จากวัตถุประสงค์ประการที่สาม ผลการศึกษาพบว่า ผลของการจัดการท่องเที่ยวต่อชุมชนสามารถแบ่งออกได้ 4 ด้าน คือ (1) ด้าน เศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านวัฒนธรรม และ (4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยในชุมชนมีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นคือ ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวตลอดปี รวมถึงการมีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีหน่วยงานสนับสนุนทั้งการพัฒนาและงานวิชาการ ซึ่งจุดที่ยังต้องการแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนทั้งชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและการร่วมกันกำหนดทิศทางในการดำเนินงานท่องเที่ยวของชุมชน แนวคิดนำที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวคิดเรื่องระบบนิเวศ การจัดการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีประเด็นในการศึกษาวิจัย คือ สภาพบริบทชุมชน สภาพพื้นที่ ระบบนิเวศ ศักยภาพของคน องค์ความรู้ สถานการณ์การท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญทำอาหารของ การดำเนินการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นงานต้นน้ำ เช่น การเตรียมคน การศึกษาข้อมูล การสรุปและวิเคราะห์ ขั้นงานกลางน้ำ เช่น การทดลองจัดการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ ขั้นงานปลายน้ำ เช่น การสรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการ การประเมินผล การนำเสนอผลการทำงานสู่สาธารณะ การสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยเป้าหมายของการวิจัยคือ ประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เช่น ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว มีการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน สืบทอด ถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนและภายนอกและการท่องเที่ยวชุมชนบรรลุประสิทธิผล ซึ่งทีมวิจัยได้นำเสนอผ่านแผนผังที่ 2.1 ดังนี้

แผนผังที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตเนื้อหา

1. สภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศ
2. ศักยภาพพื้นที่ ทรัพยากร คน องค์ความรู้
 - แหล่งท่องเที่ยว เช่น หาดทรายสูง ด่านหัวถั่ว ดอนหมู ตัวอักษรจีนโบราณ ฯลฯ
 - อาหารพื้นถิ่นตามฤดูกาล
 - ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
 - วิธีการดำเนินชีวิต เช่น การหาปลา การทำการเกษตร การกินอาหาร ฯลฯ
 - กลุ่มองค์กรที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวชุมชน
- 3.สถานการณ์การท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ
 - ปริมาณ ที่มา ของนักท่องเที่ยว
 - แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
 - ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว
 - การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน
 - สืบทอดและถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนและภายนอก
 - ประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
- 4.พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ
 - การร่วมดำเนินการของคนในชุมชนบ้านลาดเจริญ
 - แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
 - การบริหารงบประมาณการท่องเที่ยวต่อกลุ่มและต่อชุมชน
 - การบริหารสถานที่ท่องเที่ยวและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการ

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย

- บ้านลาดเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

3.1.3 ขอบเขตประชากรกลุ่มเป้าหมาย

- ชาวบ้านชุมชนบ้านลาดเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง
- นักท่องเที่ยวภายนอก

3.1.4 ระยะเวลาในการดำเนินงาน 12 เดือน

3.2 การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 การเก็บข้อมูล

ประเด็นข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่นำมาใช้
บริบทชุมชน - ข้อมูลด้านสังคม - ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ - ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ - ข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรม	- ผู้ใหญ่บ้าน - ผู้สูงอายุในชุมชน - ผู้นำชุมชน	- แบบสัมภาษณ์ - ทบทวนเอกสาร - แผ่นพับ - สื่ออิเล็กทรอนิกส์
ระบบนิเวศแม่น้ำโขงบ้านลาดเจริญ	- คนหาปลา - คนขับเรือรับจ้าง - ผู้สูงอายุในชุมชน	- เดินสำรวจ - กล้องถ่ายภาพ
ศักยภาพ - การพัฒนาและการผลิตสร้าง - ศักยภาพพื้นที่ทางกายภาพ	- ผู้นำชุมชน - คนในชุมชน - กลุ่มโฮมสเตย์	- สัมภาษณ์ - ศึกษาเอกสาร - ประชุมกลุ่มย่อย
พัฒนาการ	- ผู้นำชุมชน - คนในชุมชน - กลุ่มโฮมสเตย์	- สัมภาษณ์ - ศึกษาเอกสาร - ประชุมกลุ่มย่อย

3.2.2 การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ทีมวิจัยได้แบ่งการสรุปวิเคราะห์ ออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อสรุปและเรียบเรียงข้อมูลชุมชนลาดเจริญดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน

กลุ่มที่ 2 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศแม่น้ำโขง

กลุ่มที่ 3 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

กลุ่มที่ 4 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนศักยภาพบ้านลาดเจริญ

3.3 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ มีรายละเอียดดังนี้

1. การประชุมประชาคมชาวบ้านเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยให้ทางชุมชนบ้านลาดเจริญได้รับทราบข้อมูลงานวิจัยพร้อมทั้งค้นหาอาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญ ดำเนินการในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัย สมาชิกในชุมชน ผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ทีมวิจัยชุมชนโครงการกลาง ทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี สถานที่ในการ

ดำเนินกิจกรรมสาธิตกลางบ้านลาดเจริญ การดำเนินกิจกรรมรายละเอียดดังนี้ หัวหน้าโครงการนำเสนอรายละเอียดของโครงการให้ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมได้รับทราบ หัวข้อที่นำเสนอได้แก่ ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ วิทยุวิจัย ขั้นตอนการทำงาน งบประมาณการวิจัย ระยะเวลา และผลที่จะได้รับจากการทำงานวิจัยในพื้นที่

หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมในการนำเสนอได้สอบถามถึงรายละเอียดในเรื่องการจัดการด้านงบประมาณ ทางนักวิจัยได้ช่วยกันชี้แจงว่า งบประมาณในการทำโครงการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ งบกิจกรรม งบวัสดุอุปกรณ์ และค่าตอบแทนการทำวิจัย ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนทางทีมได้เชิญหนัดช่วยอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการ และการติดตามสนับสนุนจากทางไหน

ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมผู้เข้าร่วมได้รับทราบถึงรายละเอียดของการวิจัย ทั้งประเด็น ขั้นตอนการทำงาน และงบประมาณการวิจัยทั้งหมด

ภาพที่ 3.1 รูปประกอบกิจกรรมชี้แจงโครงการ

2. การประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของโครงการรวมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการเดือนธันวาคม พ.ศ.2558 ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัย โครงการกลางทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมสาธิตกลางบ้านลาดเจริญ การดำเนินการ หัวหน้าโครงการวิจัยกล่าวต้อนรับหนัดอุบล ที่เข้าร่วมในงานวันนี้ หลังจากนั้น หัวหน้าโครงการนำเสนอรายละเอียดของโครงการให้ทุกคนได้รับฟัง ชื่อของการวิจัยบ้านลาดเจริญคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ความเป็นมามีดังนี้ บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง อาชีพส่วนใหญ่จะทำนา ทำการประมง และค้าขาย มีหาดทรายสูงไปทางด้านตะวันออก จะมีโขดหินเป็นจำนวนมาก มีการจัดการท่องเที่ยวตลอดปี มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีหน่วยงานสนับสนุนทั้งการพัฒนาและงานวิชาการ ความรู้ที่มีไม่ชัดเจน ขาดการจัดระบบและการขยายผล การจัดการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ขาดทิศทางในการดำเนินงาน

ทองเที้ยว มี นายจำปา ทองโสภ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงินงบประมาณ 239,580 (สองแสนสามหมื่นเก้าพันห้าร้อยแปดสิบบาท) มีระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2558 - 30 กันยายน 2559 หลังจากนั้นได้นำเสนอคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ นำเสนอข้อมูลทีมวิจัยได้ดำเนินการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำวิจัยดังนี้

ประสานงานโครงการกับโหนด	นางสุดใจ โสมแก้ว และคณะ
บริหารโครงการ	นายจำปี ทองโสภ และคณะ
จัดเก็บข้อมูล	นายดาวทวิ กลมเกลี้ยง และคณะ
ด้านการเงินและบัญชี	นางนุศรี วิชัยสร และคณะ
ผู้ให้คำแนะนำและข้อมูล	นายจิตต์ อินธิแสง และคณะ

ภาพที่ 3.2 การประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของโครงการ

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างเครื่องมืองานวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการทองเที้ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัครวิจัย วิทยากรผู้ให้ความรู้ โครงการกลางทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี การดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้ทีมวิจัยดำเนินการจัดกิจกรรม 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ดำเนินการเมื่อวันที่ 14-15 มกราคม พ.ศ.2559 การอบรมเชิงปฏิบัติการ “การสร้างเครื่องมือและการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ภายใต้งานโครงการวิจัย รูปแบบการปรับตัวของชุมชนในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำโขงจังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.สุปียา ทาปทา ประธานสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงทีมวิทยากรจากสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 นำโดยคุณวิสูตร อยู่คง ผู้อำนวยการส่วนวิชาการ ให้การอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ซึ่งได้มีการแตกกรอบวัตถุประสงค์ของโครงการ การ

วางแผนการเก็บข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการลงพื้นที่ฝึกปฏิบัติเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงจุดสำรวจบ้านลาดเจริญ หาดทรายสูง 13 จุด ซึ่งทำให้นักวิจัยทราบรายละเอียดของตำแหน่งพิกัดของที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ 1 ตำแหน่งพิกัดของที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวบ้านลาดเจริญ

จุดพบบางช้าง	0544094	1769803
สะพานนางนี	0544504	1769580
หินรูปจระเข้	0544512	1769561
หาดทรายสูง	0545000	1769527
คอนหมู	0545130	1769576
ภาพกินรี	0545135	1769572
แก้วหินหลวง	0545187	1769525
ภาพรูปสัตว์	0545163	1769549
ภาพนักรบ	0545178	1769506
ภาพเรือ	0545117	1769481
กกหว้าคู่	0545167	1769232
แม่ไก่ฟัก	0544656	1770031
ภาพวัวชนกัน	0545236	1769416

ภาพที่ 3.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างเครื่องมืองานวิจัย

ครั้งที่ 2 ดำเนินการเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2559 ณ สถานที่ศาลากลางบ้านลาดเจริญ การดำเนินที่มวิจัยศึกษาวัตถุประสงค์และร่วมกันกำหนดการกรอบในการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลด้านสังคม

- 1.1 ประวัติชุมชน
- 1.2 ที่ตั้งอาณาเขต
- 1.3 ลักษณะพื้นที่
- 1.4 ผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำชุมชนทางการเมือง ผู้นำชุมชนเชิงความเชื่อ / พิธีการ ผู้นำชุมชนด้านอื่น ๆ
- 1.5 จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน
- 1.6 กลุ่มองค์กร
 - 1.6.1 องค์กรที่เป็นทางการ (เช่น กลุ่มเงินล้าน กลุ่มร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ และอื่น ๆ)รายละเอียด โครงสร้างการทำงาน การบริหารงาน ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน
 - 1.6.2 องค์กรที่เป็นทางการ
- 1.7 ข้อมูลด้านการศึกษา เช่น การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ
- 1.8 ข้อมูลด้านสุขภาพ
- 1.9 สถานที่สำคัญในพื้นที่ เช่น ตลาดนัด วัด ดอนปู่ตา โรงเรียน ศาลากลางบ้าน สถานที่ท่องเที่ยว อื่น ๆ

2 ข้อมูลด้านทรัพยากร

- 2.1 ทรัพยากรดิน เช่น ที่สาธารณะ พื้นที่การเกษตร (ไร่ สวน นา)
- 2.2 ทรัพยากรน้ำ
- 2.3 ทรัพยากรป่าไม้

3. ด้านเศรษฐกิจ

- 3.1 ด้านอาชีพ เช่น อาชีพหลัก อาชีพเสริม
- 3.2 ด้านรายรับหรือรายได้ เช่น ด้านการเกษตร นอกภาคเกษตร อื่น ๆ
- 3.3 ด้านรายจ่าย เช่น ด้านการเกษตร นอกภาคเกษตร
- 3.4 ด้านหนี้สิน เช่น ด้านการเกษตร นอกภาคเกษตรเฉลี่ย

4. ข้อมูลด้านความเชื่อประเพณีวัฒนธรรม

- 4.1 ความเชื่อ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการนับถือ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ ความเชื่อด้านอื่น ๆ
- 4.2 ประเพณี เช่น ประเพณีทั่วไปอีสาน ประเพณีเฉพาะถิ่น ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน
- 4.3 วัฒนธรรม เช่น ด้านการกิน ด้านภาษา ด้านเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้า เป็นต้น

4.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านการเกษตรกรรม ด้านการหัตถกรรม ด้านการแพทย์พื้นถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านการสวัสดิการ ด้านศิลปกรรม ด้านการจัดการองค์กร ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศาสนา และประเพณี ด้านการศึกษา

หลังจากนั้นทางทีมวิจัยได้แบ่งประเด็นและแบ่งผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลซึ่งได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 แบ่งประเด็นและแบ่งผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล

ประเด็นข้อมูล	แหล่งข้อมูล	ช่วงเวลา	เครื่องมือที่นำมาใช้	ผู้รับผิดชอบ
บริบทชุมชน	- ผู้ใหญ่บ้าน - ผู้สูงอายุในชุมชน - ผู้นำชุมชน	ม.ค.	- แบบสัมภาษณ์ - ทบทวนเอกสาร - แผ่นพับ - สื่ออิเล็กทรอนิกส์	กรุง จินดาวรรณ
ระบบนิเวศ	- คนหาปลา - คนขับเรือรับจ้าง - ผู้สูงอายุในชุมชน	ม.ค. – เม.ย.	- เดินสำรวจ - กล้องถ่ายภาพ	นายจำปา สุภาพร
ศักยภาพ	- ผู้นำชุมชน - คนในชุมชน - กลุ่มโฮมสเตย์	ม.ค. – เม.ย.	- สัมภาษณ์ - ศึกษาเอกสาร - ประชุมกลุ่มย่อย	นุศรี และทีมงาน
พัฒนาการ	- ผู้นำชุมชน - คนในชุมชน - กลุ่มโฮมสเตย์	ม.ค. – เม.ย.	- สัมภาษณ์ - ศึกษาเอกสาร - ประชุมกลุ่มย่อย	สุดใจ และทีมงาน

4. กิจกรรมการเก็บข้อมูลดำเนินการช่วง เดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ.2559 ทีมวิจัยและอาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญจำนวน 30 คน ใช้เครื่องมือที่ได้จากการฝึกอบรม เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถามและอื่น ๆ ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลา 5 เดือน มีประเด็นในการดำเนินการ ศึกษา ดังนี้

1. สภาพบริบทชุมชน

2. ระบบนิเวศนิเวศแม่น้ำโขงบ้านลาดเจริญ

3. ศักยภาพพื้นที่ ทรัพยากร คน องค์ความรู้

- แหล่งท่องเที่ยว เช่น หาดทรายสูง ดันหัวว่าคู่ คอนหมู ตัวอักษรจีนโบราณ ฯลฯ
- อาหารพื้นถิ่นตามฤดูกาล
- ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

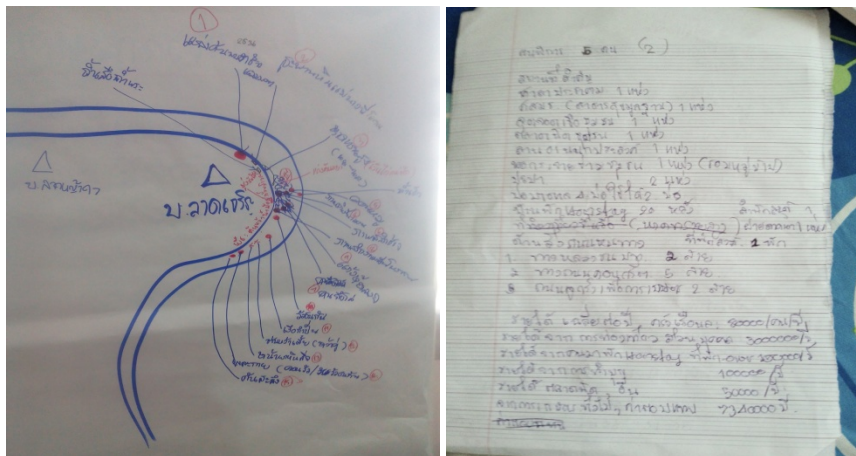
- วิธีการดำเนินชีวิต เช่น การหาปลา การทำการเกษตร การกินอาหาร ฯลฯ
- กลุ่มองค์กรที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวชุมชน

4. สถานการณ์การท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

- ปริมาณ ที่มา ของนักท่องเที่ยว
- แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
- ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว
- การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน
- สืบทอด และถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนและภายนอก
- ประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

4. พัฒนาการการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ

- การร่วมดำเนินการของคนในชุมชนบ้านลาดเจริญ
- แผนการท่องเที่ยว ลักษณะในการจัดการท่องเที่ยว
- การบริหารงบประมาณการท่องเที่ยวต่อกลุ่ม และต่อชุมชน
- การบริหารสถานที่ท่องเที่ยว และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการ

ภาพที่ 3.4 การเก็บข้อมูล

5. ทีมวิจัยและอาสาสมัครประชุมเชิงปฏิบัติการรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลเพื่อสรุปวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการวางแผนการนำเสนอข้อมูลการวิจัยสู่ทางชุมชนบ้านลาดเจริญ ดำเนินการเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2559 ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัคร ทีมวิจัยชมโครงการกลาง ทีมศูนย์

ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งสิ้น 30 คน สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมห้องประชุมแบบปิด ระยะเวลาดำเนินการ 2 วัน การดำเนินการที่วิจัยได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อสรุปและเรียบเรียงข้อมูลชุมชนลาดเจริญดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ได้ผลดังนี้

บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะหา จังหวัดอุบลราชธานี มีบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรกในสมัยก่อนคือ นายคำ เหล่าน้อย, นายจู มั่นทนารักษ์ และนายกันหา อินธิแสง เดิมชื่อบ้านลาดน้อย ในเขตการปกครองของบ้านลาดหญ้าคา ตำบลนาแว อำเภอยะหา จ.อุบลราชธานี แยกตัวออกมาเป็นบ้านลาดเจริญเมื่อปี ต่อมาเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2536 ปัจจุบันบ้านลาดเจริญ มีจำนวนครัวเรือน 143 ครัวเรือน ประชากร 519 คน เนื้อที่ในหมู่บ้านทั้งหมด 1,560 ไร่ บ้านลาดเจริญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของ ตำบลนาแว ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต (สปป.ลาว) ห่างจากตัวอำเภอยะหาประมาณ 25 กิโลเมตร โดยถนนหลักที่เชื่อมต่อกับทางอำเภอใช้ถนนสายยุทธศาสตร์หมายเลข 2112 (สายยะหา-โขงเจียม) ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 128 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเข้าถึงหมู่บ้าน ลักษณะในแผนที่ประเทศจะมีลักษณะยื่นออกมาคล้ายปากนกแก้ว พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง มีจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายสินค้าและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในช่วงฤดูแล้งเมื่อแม่น้ำโขงลดลงจะปรากฏเกาะแก่งหินและหาดทรายขาวผุดขึ้นมาให้เห็นอย่างสวยงาม ธรรมชาติจึงเหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านลาดเจริญจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้าหอมมะลิ การทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกผัก ทำสวน รวมถึงการทำประมงพื้นบ้าน และเลี้ยงสัตว์ บางส่วนจะประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันมีการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว) ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามลำน้ำโขง เพื่อเป็นจุดซื้อ-ขายและแลกเปลี่ยนสินค้าตามแนวชายแดน อันได้แก่ สินค้าเพื่อการอุปโภค-บริโภค สินค้าเบ็ดเตล็ด หัตถกรรมไม้แปรรูป และสินค้าเกษตรพื้นบ้านท้องถิ่นทั่วไป สินค้านำเข้า คือ ไม้เก่า เครื่องหัตถกรรมเก่า เกวียน ไม้ยางหลังคา บ้านโบราณ และไม้แปรรูปต่าง ๆ จากประเทศเพื่อนบ้าน ที่จุดผ่อนปรน เพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน (ประเทศสปป.ลาว) มีการจัดตั้งกลุ่มทำเรือชุมชนเข้มแข็ง เพื่อจัดระเบียบการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศตามแนว

ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชนบท ยังคงใช้ชีวิตแบบเอื้ออาทร และพึ่งพาอาศัยกัน ยึดถือและปฏิบัติตามความเชื่อในสิ่งที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีลงไฟ (พิธีเช่นหัวผีบรรพบุรุษ) จัดงานบุญประเพณี พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ เพื่อสรรเสริญ และ เป็น พุทธบูชา แก่ พระพุทธเจ้า

วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร เช่น พิธีจัดพาแลง เพื่อเลี้ยงต้อนรับแขกต่างบ้านต่างเมือง วัฒนธรรมการแสดงศิลป ประเพณี เช่น การฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญ การร้องหมอลำทำนองดังหาวยการร้องหมอลำทำนองภูไท และร้องหมอลำแบบ “ผญา”

ป่าชุมชนบ้านลาดเจริญมีเนื้อที่ 258 ไร่ ลักษณะเป็นภูเขาสลับที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายปนลูกรังเป็นบางส่วน พื้นที่ส่วนมากเป็นลานหินลาดเอียงลงสู่แม่น้ำโขงทางด้านทิศใต้ของบริเวณพื้นที่ป่า สภาพป่าชุมชนของบ้านลาดเจริญ เป็นป่าเต็งรังที่มีความอุดมสมบูรณ์ พันธุ์ไม้และสัตว์ป่าหลากหลายชนิด ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบเห็น ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้หาด ไม้กุง ไม้เปื่อย เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศแม่น้ำโขง ได้ผลดังนี้ บ้านลาดเจริญมีระบบนิเวศของแม่น้ำโขงดังนี้

1. เวนไก่แม่ฟัก เนื่องจากบริเวณนี้มีน้ำกระทบหินแล้วเกิดเสียงดังเหมือนไก่แม่ฟักไข่ (กุก กุก) และบริเวณนี้นั้นยังเป็นน้ำวน มีน้ำพุขึ้นมามีลักษณะเป็นครึ่งวงกลม ปลาที่พบในพื้นที่นี้ ได้แก่ ปลาสร้อย ปลากระดี่ ปลากัง กุ้ง เป็นต้น โดยเฉพาะปลากัง หรือชาวบ้านเรียกกันว่า “ปลาเค็ง” ถือเป็นวัตถุโบราณทรงคุณค่าจากแม่น้ำโขง กับเมนูปลาและลูกจิ้มของคนท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนต้องถามหา

2. ปากห้วยยี่ บริเวณนี้เมื่อก่อนเป็นป่าหน่อไม้หนาทึบ แล้วหน่อไม้เกิดเป็นยี่ (ต้นไม่มีแต่ดอกเหมือนไม้เจริญเติบโตเต็มที่) ณ ปัจจุบัน บริเวณตอนปลายของลำห้วยเป็นอุทยานแห่งชาติเขาค้อตอนทรัพยากรที่พบโดยมากในปัจจุบัน คือ ต้นไผ่ป่า และชุมชนยังใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่หาหน่อไม้ไปประกอบอาหาร

3. โบกปลากั้ง เมื่อก่อนเป็นโบกหินที่มีปลากั้งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทางด้านบนของโบกเป็นขั้วนางนี้

4. หาดทรายสูง มีลักษณะเป็นหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการสะสมของทรายจากการพัดพาของน้ำและลมจนสูงมาก หาดทรายสูงจะปรากฏให้เห็นในช่วงหน้าแล้งและเมื่อน้ำลดเต็มที่ในช่วงเดือน มีนาคม-พฤษภาคม ของทุกปี

5. คอนหมู มีลักษณะเป็นร่องตรงกลางระหว่างหินสองฝั่ง หากน้ำไหลผ่านร่องตรงกลางจะได้ยินเสียงคล้ายกับหมูร้อง หรือเป็นโศกหินกลางน้ำมีถ้ำริมน้ำเวลาน้ำกระทบถ้ำจะเกิดเสียงดังคล้ายหมูร้อง อีกเสียงหนึ่งเล่าว่า คนในสมัยก่อนเห็นหมูขนาดใหญ่ไหลมาตามน้ำ มาติดค้างบริเวณคอนหัวหมูแล้วมีฝูงแร้งฝูงกามาจิกกินหมูตายที่ลอยน้ำมา

6. แก่งคันแยง เป็นคันร่องหินน้ำไหลเชี่ยวมาก สมัยก่อนเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้กระชอนดักปลาซึ่งมีปลาชุมชุมมาก คนผ่านไปผ่านมาก็จะแหวะดูปลา (แยงปลา) และจับปลาโดยใช้การใส่มอง ดักซ่อน โด่งปลา เคยมีชาว บ้านจับปลาตัวขนาดใหญ่ 200 – 300 กิโลกรัม (ปลาบึก)

7. บุ่งส้มโอง เนื่องจากพื้นที่นี้เมื่อก่อนมีต้นส้มโองจำนวนมาก ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นคอนส้มโอง

8. บุ่งน้ำใส น้ำในบุ่งนี้จะใสตลอดทั้งปี การใช้ประโยชน์ในบุ่งนี้ จะใช้หาปลา งามหอย โดยปลาที่พบส่วนมาก คือ ปลาสร้อย ปลาชีว และกุ้ง

9. บุ่งหินเก้ง บุ่งนี้มีหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางบุ่ง ลักษณะคล้ายเสาเฉลียง

10.ปากช่องคันแยง เมื่อก่อนซื้อช่องด่านคันแยง เนื่องจากบริเวณดังกล่าวนี้ตั้งอยู่ตรงข้ามกับบ้านคอนคันแยงที่ประเทศลาว และบริเวณนี้ยังมีดินหว่าสามพันปีด้วย

11.หน้าผาหินสัว เป็นหินสมัยฝรั่งเศสครอบครองภูมิภาคอินโดจีนสมัยสองร้อยกว่าปีมาแล้ว มีเวียดนาม ลาว เขมร ฝรั่งเศสได้ใช้เรือกำปั่นขนส่งทางน้ำจากหลี่ผี ถึง หลวงพระบางบริเวณ พอมาถึงบริเวณนี้น้ำจะแรงมากเรือกำปั่นขึ้นไม่ได้ จึงได้ใช้เครื่องสัวเจาะหินเพื่อเป็นที่เกาะผูกลากให้เรือขึ้นได้

12.ทำนาเวง ทำนี้เมื่อก่อนเป็นบริเวณที่ชาวบ้านนาเวงใช้เป็นพื้นที่พักเพื่อที่จะเดินทางข้ามแม่น้ำโขงไปบ้านคอนคันแยง (ประเทศลาว) เนื่องจากว่าบ้านนาเวงกับบ้านคอนคันแยง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ในอดีตในพื้นที่นี้

13.หินแซ่ พื้นที่นี้มีหินคล้ายกับรูปกระเข้ขนาดใหญ่ หันหน้ามาทางแม่น้ำโขง และจะเข้เล็กทำท่ากระโจนลงน้ำ 4 ตัว

14.หาดผีน้อย

- เมื่อหลายร้อยปีก่อนมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มีเด็กตายลอยน้ำมาค้างบริเวณนี้จำนวนมาก รวมถึงมีคนไปหาปลาแล้วเห็นเด็กวิ่งเล่นบ้าง เล่นน้ำบ้าง นั่งร้องไห้บ้าง กวักมือเรียกบ้าง

- อีกส่วนหนึ่งเล่าว่าบริเวณนี้เป็นป่าช้าที่ใช้ฝังศพเด็ก

- อีกส่วนเล่าว่าพื้นที่นี้เห็นเด็กจำนวนหนึ่งมาหาปลาบริเวณนี้ แต่พอเข้าไปใกล้ก็ไม่พบอะไรเลย

15.หาดพะละกาย

- เป็นแหล่งจับปลาอีกแห่งหนึ่ง สมัยก่อนมีปลาชุกชุม ต้องใช้กระชอนดักปลาขนาดใหญ่ คนที่ถือกระชอนดักปลาต้องมีพลังกำลังที่แข็งแรงมาก จึงเรียกว่า “แก่งพะละกาย” โดยเมื่อนำปลาขึ้นมาจะมีการแบ่งปลาตามส่วนเท่ากับจำนวนคนที่มาหาร่วมกัน แต่ถ้าครอบครัวใดมีคนดั่งท้องก็จะต้องนับครอบครัวเป็นสองส่วน

- อีกส่วนหนึ่งเล่าว่าเป็นพื้นที่ที่พระลักษณะและพระรามผ่านไปผ่านมา (ภาษาอีสาน ผ่าน หมายถึง ภาย พระลักษณะพระรามกายไปกายมา)

- อีกส่วนหนึ่งก็เล่ามาว่า มีพระสงฆ์ธุดงค์ผ่านมาและพักบริเวณนี้และก็จะละจีวร ละกายอาบน้ำบริเวณนี้ จึงชื่อหาดพระละกาย

16.ถ้ำพระ อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 3,500 เมตร เมื่อปีพ.ศ. 2475 ได้มีคนเข้าไปค้นหาสมบัติในถ้ำได้พบพระทองคำขันหิน เงินลิ้ม เงินโบราณ เป็นจำนวนมากแต่ปัจจุบันเป็นเพียงถ้ำที่ว่างเปล่าเท่านั้น

17.ถ้ำเสือ อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 3,300 เมตร เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2499 มีเสือ 2 ตัว มาอาศัยอยู่ในถ้ำแห่งนี้ตกตอนกลางคืนก็ออกอาละวาด ไล่กินวัวชาวบ้านชาวบ้านจึงพร้อมใจกันใช้ปืนอุดปากถ้ำแล้วจุดไฟเผาจนเสือตาย และให้ชื่อว่า “ถ้ำเสือ”

18.คอนวัว เมื่อก่อนเรือที่สัญจรไปมาจะมีจอดพักบริเวณนี้ซึ่งมีโขดหิน แล้วมีการสลักบริเวณโขดหินเป็นรูปหน้าวัวหันหน้าเข้าหากัน และมีรูปคนด้วย จึงเรียกว่า “คอนวัว”

19. ถ้าคันสะลิง เป็นถ้ำหินริมน้ำขนาดใหญ่จนได้ประมาณ 50 คน สมัยก่อนคนโบราณที่ไปหาปลาใช้เป็นที่พักหลบแดดหลบ

กลุ่มที่ 3 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ได้ผลดังนี้

บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยแยกหมู่บ้านออกจากบ้านลาดหญ้าคาทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร เป็นชุมชนชนบทชายแดนติดกับแม่น้ำโขงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ที่มาเรื่องการท่องเที่ยวบ้านลาดเจริญ มีที่จากหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอยะรัง เข้ามาเชิญชวนชาวบ้านโดยให้พัฒนากรไปหาของดีของแต่ละพื้นที่ ซึ่งขณะนั้นบ้านลาดเจริญมีผู้ใหญ่บ้านคือ นายจิตต์ อินธิแสง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสุดใจ โสมแก้ว เป็นผู้นำได้เสนอหาดทรายสูงให้กับทางพัฒนาชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านลาดเจริญช่วงนั้นประกอบด้วยแหล่งการค้นพบงาช้าง ภาพสลักหินโบราณรูปสัตว์ต่าง ๆ และสถานที่ในโขดหินริมแม่น้ำโขง หลังจากนั้นทางชุมชนและพัฒนากรได้ช่วยกันทำข้อมูลเพื่อเสนอต่อทางอำเภอยะรัง และทางอำเภอก็ได้ส่งผู้รับผิดชอบในประเด็นการท่องเที่ยวมาลงพื้นที่บ้านลาดเจริญเพื่อดูสถานที่จริง ซึ่งหน่วยงานก็ได้เล็งเห็นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวจึงมีแนวคิดจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ โดยเริ่มให้ทางชุมชนได้ไปศึกษาดูงานการท่องเที่ยวชุมชน และการทำโฮมสเตย์ในท้องถิ่นและพื้นที่อื่นๆ

หลังจากกลับมาทางชุมชนจึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2547 หลังจากนั้นทางหน่วยงานสั่งให้ทางหมู่บ้านเข้าประชุมมาตรฐานการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ รวมถึงมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเรื่อยมา ปี พ.ศ. 2549 บ้านลาดเจริญจึงเป็นที่รู้จักในระดับ โฮมสเตย์ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ มีการติดต่อและเข้ามาเที่ยวในพื้นที่จากหลายส่วนทั้ง ประชาชน หน่วยงาน ในปีนี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย องค์การบริหารส่วนตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

อบต.นาแวนาแว ได้เข้ามามีบทบาท ในงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดย อบต.นาแว เริ่มมีบทบาทมาก คือ เกิดจากการประชุมระหว่าง อบต.นาแว นอกพื้นที่พบปะประชาชนและชาวบ้าน การออกประชุมทำแผนการพัฒนา 3 ปี เพื่อศึกษาความต้องการของชาวบ้านทำให้ อบต.นาแวได้รับข้อมูลจากชาวบ้าน จึงได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับทางชุมชน อบต.นาแว จึงมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นคนนำชุมชนและเป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้ อบต.นาแว จะเป็นนางานหรือโครงการด้านโครงการที่เสนอผ่านไปทางการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และโครงการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนอยู่แล้ว

อีกบทบาทของ อบต.นาแว ที่เข้ามาช่วยเหลือ คือการเชิญไปอบรมเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวให้กับชุมชนบ้านลาดเจริญได้เป็นอย่างดี โดยเมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในเขตต่างๆ จัดงานทางชุมชนและเจ้าหน้าที่ของ อบต.นาแว

ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยประสบการณ์ที่ชุมชนดี เช่น การจัดประชุม การเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการอบรมมัคคุเทศ และการพาไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโฮมสเตย์อื่น ๆ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้กับชุมชนของตนเอง

ชุมชนบ้านลาดเจริญเป็นที่รู้จักขึ้นเรื่อย ๆ โดยผ่านหน่วยงาน อบต.นาแวง รวมถึงการไปอบรมต่าง ๆ ที่ทางทีมได้ลงทะเบียนและแจ้งเบอร์โทรไว้กับระบบการอบรม มีผู้ติดต่อเข้ามาพักเรื่อย ๆ โดยกลุ่มที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานราชการ องค์กรท้องถิ่น หรือ กลุ่มท่องเที่ยวทดลองของการท่องเที่ยวและกีฬา การเดินทางและการติดต่อ

ผู้ประสานงาน : 1. นางสาวทิวพร พรหมเชษฐา ตำแหน่ง จพง.ส่งเสริมการท่องเที่ยว

โทรศัพท์ : 087 – 9533747(ตลอด 24 ชั่วโมง)

2. นางสุจิตาโฮมแก้ว ตำแหน่งประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ

โทรศัพท์ : 088 – 1169985 (ตลอด 24 ชั่วโมง)

3. องค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง

โทรศัพท์ : 045 – 217007-8(เฉพาะวัน เวลา ราชการเท่านั้น)

ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวชุมชน: องค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง

เว็บไซต์: www.nawang.info.th

การเดินทาง: ทางรถยนต์ ตั้งอยู่ถนนสายหลัก หมายเลข 2112 (ถนนสายยุทธศาสตร์) เชื่อมต่อระหว่างอำเภอเขมราฐ – อำเภอโขงเจียม และหากเดินทางจากจังหวัดอุบลราชธานี ให้ใช้เส้นทางทางหมายเลข 2050 อุบลราชธานี – เขมราฐ เลี้ยวขวาก่อนถึงตัวอำเภอเขมราฐ ประมาณ 2 กม. เพื่อเข้าสู่ถนนหมายเลข 2112 (ถนนสายยุทธศาสตร์) เดินทางประมาณ 15 กม. ให้สังเกตป้ายโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญแล้วเลี้ยวซ้าย เดินทางต่อประมาณ 9 กม. ถึง โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญระยะห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 120 กิโลเมตรระยะห่างจากอำเภอเขมราฐ 22 กิโลเมตร ระยะห่างจาก อ.บ.ต.นาแวง 12 กิโลเมตร

นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่กลุ่มแรกที่มาศึกษาดูงาน เป็นคณะนักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 200 คน การดำเนินการตรงส่วนนี้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2549 มีวิธีการคือ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยท่ามาลัยจากดอกไม้ในชุมชนคล้องคอนักท่องเที่ยว มีการให้ทางนักท่องเที่ยวลงสมุดตรวจเยี่ยม มีการแบ่งนักท่องเที่ยวเข้าที่พักโดยกลุ่มโฮมสเตย์จำนวน 15 ครัวเรือน และรับเพิ่มอีก 5 ครัวเรือน(เนื่องจากที่พักไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว) หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวเข้าที่พักทางชุมชนได้มีการประชุมนัดหมายก่อนมีกิจกรรมในช่วงเย็น พอถึงช่วงเย็นมีการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน (กินพาเลง) มีพิธีบายศรีสู่ขวัญนักท่องเที่ยว มีการแสดงลำพื้นเมือง เช่น ลำภูไท ลำดังห้วย หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวแยกกันพักผ่อนตามอัธยาศัย

นักท่องเที่ยวดินนอนตอนเช้า ตักบาตรตอนเช้า โดยเจ้าของบ้านมีการเตรียมตักบาตรร่วมกับทางชาวบ้านด้วย เจ้าบ้านจะให้คำแนะนำในการใส่บาตร การแต่งผู้หญิงทางเจ้าบ้านจะจัดเตรียมผ้าเช็ดตัวมาให้ใส่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแต่งตัวแบบพื้นบ้านหรือพื้นเมือง รับประทานอาหารเข้ากับเจ้าของบ้าน

หลังจากนั้นมีกิจกรรมที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ชุมชนความเป็นอยู่ การรับออกจากโฮมสเตย์ และส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ จากการจัดการท่องเที่ยวในครั้งนี้ พบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมมาก ทั้งคนชรา เยาวชน ผู้นำต่างมาต้อนรับโดยพร้อมเพรียงกัน รวมถึง อบต.นาแวงนาแวง ก็มีส่วนร่วมด้วยโดยการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมพาแลง ในส่วนของการแสดง นางรำจะเป็นคนในชุมชนใกล้เคียงซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน คือราชินีลำภูไทนางมฤดี ท่วมจันทร์ และคณะ อยู่ในบ้านโบกม่วง การจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญจะมีพราหมณ์ทำพิธีโดยคนในชุมชน พิธีการมีการผูกข้อมือ เพื่อบายศรีและเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่มาเยือน การจัดการด้านการเงินเป็นเหมาะจ่ายเหลือค่าใช้จ่ายค่อยปันผล

หลังจากนักท่องเที่ยวกลับทางชุมชนจะมาสรุปลผลการจัดการท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่าย ผลดีหรือผลเสีย ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และจากการสรุปผล พบว่า

ข้อบกพร่องในการจัดการท่องเที่ยวมีดังนี้

- การจัดการด้านการเงินนั้นขาดทุน เนื่องจากทางชุมชนกลัวนักท่องเที่ยว รับประทานอาหารไม่อิ่ม หรือไม่ประทับใจ ถ้าเห็นว่าจะอะไรเหลือน้อยทางชุมชนก็จะขับรถออกนอกชุมชน(เข้าอำเภอเขมราฐ)ไปซื้อของมาเพิ่มทันที

- บ้านพัก หรือสภาพแวดล้อม ภายในชุมชนยังไม่สะอาดพอ

- ความปลอดภัยยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากครัวเรือนที่รองรับบางบ้านที่ไม่ได้มาตรฐานออกจาก 10 หลัง เช่น ประตู หน้าต่างชำรุด

- เป็นครั้งแรกที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว กลัวนักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ

ข้อดีในการจัดการท่องเที่ยวมีดังนี้

- การต้อนรับเป็นแบบกันเอง

- คนในชุมชน มีส่วนร่วมกันทุกคนและทุกวัย

- เป็นโฮมสเตย์ ร่วมกับชุมชนจริง ๆ ไม่ได้สร้างใหม่

- การที่มีผู้มาเยือนทำให้ชาวบ้านมีการตื่นตัวในการทำความสะอาดหมู่บ้านให้สะอาดอยู่

ตลอดเวลา

หลังจากนั้นได้นำข้อมูลจากการปรึกษาหารือไปปรับปรุงชุมชนและสถานที่ เช่น การซ่อมแซมบ้านเรือนให้ดีขึ้น ทั้งในเรื่องของประตู หน้าต่างที่ต้องมีคิซิด ที่นอนต้องสะอาด มีมุ้ง กันยุงทุกครั้งทุกห้อง มียาสามัญประจำบ้านทุกหลังคา

หลังจากนักท่องเที่ยวจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กลับ มีอีกคณะที่มาประสานผ่านทาง อบต.นาแวง เป็นทีมงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 50 คน การจัดการท่องเที่ยว ใช้รูปแบบการจัดเหมือนกับคณะที่มาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คือ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยทำมาลัยจากดอกไม้ในชุมชนคล้องคอนักท่องเที่ยว มีการให้ทางนักท่องเที่ยวลงสมุดตรวจเยี่ยม มีการแบ่งนักท่องเที่ยวเข้าที่พักโดยกลุ่มโฮมสเตย์ ช่วงเย็นมีการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน (กินพาแลง) มีพิธีบายศรีสู่ขวัญนักท่องเที่ยว มีการแสดงลำพื้นเมือง เช่น ลำภูไท ลำดังหาวย หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวแยกกันพักผ่อนตามอัธยาศัย

นักท่องเที่ยวตื่นนอนตอนเช้า ตักบาตรตอนเช้า รับประทานอาหารเช้ากับเจ้าของบ้าน หลังจากนั้น เรียนรู้ชุมชน การรับออกจากโฮมสเตย์ และส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ

ผลที่เกิดขึ้น

- ข้อดีการต้อนรับดีขึ้นไม่วุ่นวายเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มาก การร่วมพาแลงก็เรียบง่ายไม่อึดอัด
- ลำพูนเมืองเราจะเป็นคนคนในหมู่บ้านตนเอง ครั้งแรกเตรียมนางรำไม่ทัน ครั้งที่สองคนในชุมชนมองเห็นรายได้ที่เกิดขึ้นกับชุมชนจึงฝึกนางรำ และมีการแสดงความสามารถจากหมู่บ้านเอง
- ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยว มากขึ้นเพราะขณะนี้มียกกิจกรรมนำเที่ยวด้วย
- กลุ่มที่มาโดยมาเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะการต้อนรับอาจจะแตกต่างกับคณะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เช่น ด้านการกิน เรื่องรายได้ดีขึ้น มีการปันผลและเก็บไว้ในกิจกรรมเพื่อเป็นทุนในการไปอบรม
- ผู้มาเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นผู้ใหญ่ เป็นคนกล้าพูดมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น ข้อบกพร่องจากกลุ่มท่องเที่ยว จะกล้าพูด กล้าบอก แนะนำทางที่ดี แชร่ประสบการณ์ได้ดี
- บ้านพักความสะอาด และเรื่องความปลอดภัยขึ้น

ข้อบกพร่อง

- มีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ในการรองรับเนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย
- การจัดการเรื่องอุปกรณ์อาจสูญหาย เนื่องจากยังไม่มีศาลาของหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลางจัดต้อนรับอยู่ถนนเส้นกลางหมู่บ้าน
- ข้อแตกต่างเรื่องการเงินรอบแรกไม่มีปันผล รอบนี้มีการจัดการเรื่องเงินปันผล เพราะการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ต้องมีปันผล เพื่อสร้างกำลังใจให้ผู้จัดการ มีการเงินสมทบเข้าหมู่บ้านตามสมควร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มจัดการท่องเที่ยวกับชุมชน

ในปี 2550 – 2555 เริ่มมีข้อแตกต่างในด้านข้อมูล มีการพัฒนาเอกสารเพื่อแสดงถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสารแผนที่ มีการพัฒนาพื้นที่รองรับมีศาลาประชาคมของหมู่บ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่บ้าน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น อบต.นาแว เขตทหาร มวลชนสัมพันธ์เข้าช่วยในเรื่องป้าย ดำรวจเข้ามาช่วยในเรื่องการอบรมด้านการจัดการความปลอดภัย กรมศิลปช่วยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ และประวัติศาสตร์สถานที่แหล่งช้างที่ขุดพบ มีสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เข้ามาส่งเสริมเกี่ยวกับกิจกรรมตอบคำถามการท่องเที่ยว อบรมข้อมูลในชุมชน ความสามัคคีในชุมชนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์ สาธารณสุข เข้ามาร่วมในการจัดการเรื่องสุขภาวะและสุขภาพ เช่น การจัดการ 5 ส. ผ่านทาง อสม. และผู้นำ การดูแลเรื่องความสะอาด ด้านอาหาร น้ำดื่ม เรื่องสุขภาพ

พ.ศ.2556 - พ.ศ.2559 ทาง อบต.นาแวงได้ร่วมจัดงานรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า (งานสงกรานต์หาดทรายสูง) ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอีก 1 แห่ง ทางคนเริ่มเข้ามาเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ถ้ามาเป็นคณะปีที่ผ่านมามี 2-3 คณะ ปี

พ.ศ.2558 – พ.ศ.2559 กลุ่มวิจัยเข้าร่วมกับทางชาวบ้านได้ร่วมกันทำงานวิจัย เช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวตามลุ่มน้ำโขง มีการอบรมไกด์ชุมชน โดยมีเด็กเข้ากิจกรรมไกด์เยาวชน มีการศึกษาสืบค้นโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน มีการปรับปรุงโปรแกรมและรายละเอียดการจัดการท่องเที่ยว

- ทริปเดินชมลานหิน หลังหาดทรายสูงซึ่งจะเป็นคันดินยาวถึงโขกปลาทั้ง โดยไม่มีอัตราค่าบริการที่แน่นอน ค่ามัคคุเทศก์ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมาจะได้ประมาณ 100 – 200 บาท มัคคุเทศก์ 1 คน จะดูแลนักท่องเที่ยว 5 คน 1:5 คน

- ทริปล่องเรือ ชินเรือที่ทำเรือ หาดทรายสูง เหมารือลำนละ 500 บาท นั่งได้ประมาณ 5-7 คน ในเรือมีบริการเสื้อชูชีพ การเดินทางไปวินไก่อแม่ฟัก ดันหัวถู่ ผาหินลั่ว หินจระเข้ หาดผื่น้อย หาดพละกาย คอนวัว กรณี ถ้าไปถ้ำนางรินต่อ จะมีค่าบริการนำเที่ยวเพิ่มเติมอีก 300 บาท จากกลับถ้ำเลาะริมโขงชมฝั่งลาว

- การติดต่อ ติดต่อผ่านทางประธานกลุ่มโฮมสเตย์ ผู้ใหญ่บ้าน
- FACEBOOK ณ หาดทรายสูง
- หักค่าใช้จ่ายโฮมสเตย์ค่าประสานงาน 10 %

กลุ่มที่ 4 เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนศักยภาพบ้านลาดเจริญ ได้ผลดังนี้

1. ศักยภาพพื้นที่ทางกายภาพ

บรรพบุรุษแต่ก่อนมาหาปลาแถวบริเวณนี้ และเห็นว่าพื้นที่นี้มีปลาที่หลากหลายก็เลยพากันมาจับปลาอยู่ที่นี่ และก็เลยตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่นี่

- แต่ก่อนมีแต่ทางชุมชนหรือชาวบ้านเองที่ไปเล่นน้ำ ไปอาบน้ำ ไปสวน ความสูงของหาดทรายสูงขึ้นอยู่กับน้ำกับลมธรรมชาติ ช่วงเดือน มิถุนายน – กันยายน จะเป็นช่วงน้ำขึ้นช่วงนี้จะเห็นหาดทรายสูงเพียงเล็กน้อย ตุลาคม – พฤษภาคม จะเป็นช่วงน้ำลดและเห็นหาดทรายสูงชัดเจนและสวยงาม เรื่องหาดทรายสูง มีการเล่าปากต่อปาก คนในหมู่บ้านพามาเที่ยว คนเริ่มรู้จักเล็กน้อย

- แม่น้ำโขงเป็นวังเวมบริเวณหาดทรายสูง เป็นหาดเล่นน้ำได้

- บนโขดหินมีสภาพเกาะสลัก คนหาปลาเห็นเล่าสู่กันฟังและจากเรื่องเล่าต่อกันมาพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่พักเรือ เป็นที่พักเหนื่อยของพวกเดินเรือกำปั่นของพ่อค้าจากประเทศจีน พอมีการพักผ่อนบริเวณดังกล่าวก็จะมีการทำสัญลักษณ์ไว้บนหิน

- หาดผิวน้อย แต่ก่อนโบราณมีผิวน้อยกึ่งก้อยหาหินปลาแถวหาดผิวน้อย “เว้าบ่ออยู่ภาษาคน อยู่แถวนี้ ถ้ามันร้องว่าก้อยก้อยก้อย ” หมายความว่ามันจะกินคน “แต่ถ้าร้องว่าก้อยก้อยจะไม่มีอะไร” แถวนี้ไม่ค่อยมีคนลงเล่นน้ำเพราะเข้าไปได้ยากและเป็นพื้นที่ที่น้ำกลัว

-หาดพละกาย เป็นหาดที่ฝรั่งไม่จอดเรือ เล่นเรือผ่านไปเลย ภาษาอีสานเรียกว่า “วิ่งกาย ไป” สถานที่แห่งนี้เป็นที่เล่นน้ำ มีหาดทรายสวย มีเปลือกหอยที่สวยงาม รวมถึงเป็นพื้นที่ปลูกผักริมแม่น้ำโขง เช่น มัน ถั่ว ผักกาด ข้าวโพด พื้นที่ในการเพาะปลูกนั้นเป็นพื้นที่จับจองสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น เมื่อก่อนยังพบการปลูกฝ้ายเงินแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว และหาดนี้ห่างจากหาดทรายสูงประมาณ 2 กิโลเมตร ถ้าไปโดยการต้องเรือก็จะไม่ไกลมากนัก

- ถ้ำนางริน เป็นหาดทรายขาวและหาดหิน

- ถ้ำห้วยบักคุด ห้วยบักคุด เมื่อก่อนบริเวณนี้ปลูกยาสูบ ปัจจุบัน พื้นที่นี้ปลูกถั่วและปลูกข้าวโพด

- ถ้ำพระ สมัยก่อนพื้นที่นี้เป็นพื้นที่หาหินรวมถึงการเลี้ยงวัวเลี้ยงควายด้วย ในถ้ำจะมีพระเป็นจำนวนมากจึงเรียกว่าถ้ำพระ ปัจจุบันมีพระ 1 รูป ไปพำนักอยู่และจัดเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์

- ถ้ำเสือ เมื่อก่อนมีเสือ เวลาชาวบ้านเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย แล้วเอาไปกินในถ้ำ ถ้ำมีขนาดใหญ่มากทางเข้าแคบ ด้านในเป็นหินน้ำเซาะ(รูน้ำไหล) แต่ก่อนมีค้างคาวจำนวนมากเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าถ้ำเจีย

- โนนฝรั่งถาง จากคำบอกเล่าเป็นพื้นที่ที่ฝรั่งมาส่งกลิ้ง ปักเขตแดนและถากถาง ปัจจุบันเป็นที่ดินสาธารณะของชุมชน

- ภูดิน มีทรัพยากรกอไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะไผ่ป่า รวมถึงเห็ดต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่คนเข้าไปหาหินได้ พื้นที่นี้จะเห็นวิวของแม่น้ำโขงทั้งหมดพร้อมทั้งดูความสวยงามของแม่น้ำโขงฝั่งลาวเป็นจุดชมวิวที่สวยงามและจุดดูพระอาทิตย์ขึ้น

- สะพานหินแม่น้ำงัน ลักษณะของพื้นที่เป็นหินแผ่นขนาดใหญ่เหมือนสะพาน เวลาฝนตกน้ำจะไหลตลอดได้พื้นลงไปจะเป็นโบกปลากั้ง (ปลากบ อึ่ง เขียด จะตกอยู่ในโบกนั้น) แต่ก่อนชาวบ้านไปดักเอาบริเวณนั้น และใช้เป็นที่สัญจรไปหาปลา ไปหาทรายสูง ทางลัดจากหมู่บ้านไปหาทรายสูงต้องผ่านสะพาน จึงจะไปได้เพราะแต่ก่อนริมฝั่งมีความชันมาก ที่มาของชื่อเมื่อก่อนพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะป่าอุดมสมบูรณ์มีสัตว์มากมาย เช่น ชะนี ลิง ลิงลม ขอบนั่งเล่นแถวสะพาน ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ไหว้สักการะเวลาแข่งเรือ (เจ้าแม่นางนิ) โดยการแต่งขัน 5 เอาผู้สูงอายุ และผู้แข่งเรือไปไหว้ขอพรให้ชนะ เครื่องที่ใช้ไหว้นางนิ ประกอบด้วย เหล้าไห ไก่ 1 ตัว (บ่าว หรือ แก๊บน) ในช่วงเดือนตุลาคม

- สุสานช้างแมมมอส อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร เป็นคันฝายกั้นน้ำสาธารณะที่มาของพื้นที่ เมื่อ พ.ศ.2535 เกิดฝนตกหนักทำให้คันฝายขาดทำให้น้ำเซาะถึงชั้นหินจึงเห็นงาช้างโผล่ขึ้นมา มีความยาว ประมาณ 2.70 เมตร ปัจจุบันทางชุมชนได้นำไปมอบให้พิพิธภัณฑสถานจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อ

เก็บรักษาไว้ให้เป็นของศิริมงคลหมู่บ้านคูเมืองและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด บุคคลที่พบบางช่วง คือนายบุญผา อินธิแสง

2.การพัฒนาและการผลิตสร้าง

- กลุ่มแพอาหาร ตอนนี้มีแพอาหาร 3 เจ้า อยู่ริมฝั่งหาดทรายสูง และร้ายแพลงลอยดั่งบน หาดทรายสูงอีก 50 ร้าน ที่จะคอยให้บริการทั้งทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม การดำเนินการจัดการ จะมีการ เก็บค่าบำรุงรักษาความสะอาดบริเวณหาดทรายสูงแพละ 300 บาทต่อปี โดยเงินจำนวนดังกล่าวจะเข้ามาใน หมู่บ้านแล้ว กรรมการหมู่บ้านจะเข้ามาดำเนินการจัดสรร และจะคิดค่าเช่าของแพขายของ 3*4 เมตร แพอาหารเสียค่าบำรุง แพละ 300 บาท ต่อปี มีการวางมาตรการในการประกอบการคือ การจัดโซนพื้นที่ เล่นน้ำ แพอาหาร ร้านอาหาร โดยต้องขออนุญาตจากกรมเจ้าท่า เจ้าของที่เสียภาษีให้กรมเจ้าท่าหลังละ 3000 บาทต่อปี ด้านเครื่องดื่มเสียภาษีให้กรมสรรพสามิต 240 บาท/ปี อบต.500 บาท/ปี มาตรการอีกอัน ผู้ประกอบการต้องเป็นคนในบ้านลาดเจริญและบ้านลาดหญ้าคาเท่านั้นจึงจะสามารถมาขายของในพื้นที่ได้

- ศักยภาพด้านชุมชน มีมัคคุเทศน์น้อย ซึ่งในปัจจุบันมีมัคคุเทศน์น้อยประมาณ 10 คน อบรมให้โดย ดร.อรุณ ศรี พาไปฝึกปฏิบัติอายุระหว่าง 10 -15 ปี ทำหน้าที่สถานที่ท่องเที่ยว พาไป มี 2 ทริป คือ

- ทำเรือชุมชน รับจ้างขนสินค้าข้ามฝั่ง คนข้ามฝั่ง ที่บริเวณท่าเรือเป็นท่าประเพณี ค่าบริการคน ข้ามคนละ 50 บาท ขนสินค้าครั้งละ 100 บาท มีผู้ให้บริการประมาณ 30 ลำ/วัน โดยในท่ามีการจัดคิวกัน มี แต่ฝั่งลาวข้ามมา ค่าใช้จ่ายที่ได้หักเข้ากลุ่ม อาทิตย์ละ 200 บาท เก็บค่าคนข้ามฝากเข้าหมู่บ้าน 10 บาท โดย หมู่บ้านเอาเข้าเป็นกองกลางต่อไป

- ตลาดนัดชุมชน จัดบริเวณท่าเรือ ทุกวันอังคาร สินค้าส่วนมากเป็นของกินของใช้ส่วนมากแม่ค้า จะมาจากฝั่งลาว เก็บค่าธรรมเนียม ล้อคละ 10 บาท / วัน เข้าหมู่บ้าน ให้ค่าคนเก็บร้อยละ 20 บาท ในการ จัดเก็บขยะ คนข้างนอกเข้ามาขายของเป็นส่วนมาก หักค่าใช้จ่ายเข้าหมู่บ้าน 10 %

- ลักษณะโฮมสเตย์ ตรวจบ้าน ความสะอาดห้องน้ำ ความพร้อมเจ้าบ้าน ขึ้นชื่อ ส่งเข้าศูนย์ กรรมการจากข้างนอกมาตรวจ ผ่านแล้วให้ใบขอย่อย เกียรติบัตร ตอนนี้ยังไม่มีการจดทะเบียน มีสมาชิก 20 – 30 คน

ภาพที่ 3.5 การสรุปข้อมูล

6. ทีมวิจัยและอาสาสมัครวิจัยจัดประชาคมเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินการวิจัย เพื่อนำเสนอ และตรวจสอบข้อมูลที่เกิดจากการวิจัย รวมถึงการถามถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญดำเนินการเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.255 เวลาในการดำเนินการ 7.30 น. ณ วัดบ้านลาดเจริญ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย อาสาสมัครนักวิจัย ทีมวิจัยชมโครงการกลาง ทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี การดำเนินการได้นำเสนอข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านลาดเจริญ การดำเนินการหัวหน้าโครงการนำเสนอรายละเอียดของโครงการ ได้แก่ ชื่อโครงการ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ คำถามวิจัย การดำเนินการที่ผ่านมา งบประมาณที่ใช้ทำงานวิจัย หลังจากนั้นนำเสนอข้อมูลทั่วไปของชุมชน คือ ข้อมูลประวัติชุมชน ที่ตั้งอาณาเขต ลักษณะพื้นที่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มองค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศแม่น้ำโขง ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

ภาพที่ 3.6 การนำเสนอและตรวจสอบข้อมูลที่เกิดจากการวิจัย

7. กิจกรรม เวทีรายงานความก้าวหน้า ชุดโครงการวิจัย รูปแบบการปรับตัวของชุมชนในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำโขงจังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการเมื่อ วันที่ 6 มิถุนายน 2559 สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาแขวน

ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

รศ.ดร.ประสิทธิ์ คุนรัตน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.สุปียา ทาปทา ประธานสาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

คุณสุชัย เจริญมุขยพันธ์ เลขานุการมูลนิธิสื่อสร้างสุข

ข้อเสนอต่อ โครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขวน อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

1. โจทย์วิจัยมุ่งเรื่องของประสิทธิภาพ นั่นคือ จัดการเรื่องเงิน คน เวลา ให้มีประโยชน์สูงสุด (ประหยัดสุดประโยชน์สูง) แต่เนื้อหาการวิจัยที่เราจัดทำมานั้น ไม่ได้พูดถึงเรื่องของประสิทธิภาพ แต่พูดถึงของประสิทธิผลมากกว่า ประสิทธิผล คือ การที่เราจะทำอะไร หรือ ถ้าเราตั้งวัตถุประสงค์ไว้แล้ว แล้วสามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์ นั้นหมายถึงเกิดประสิทธิผลในการทำงาน ทั้งนี้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพนั้นทำยากกว่าการทำงานให้บรรลุประสิทธิผล ดังนั้นนักวิจัยควรเขียนนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัย เพื่อจะทำให้เราเห็นเป้าหมายของการทำงานได้อย่างชัดเจน เช่น

- ประสิทธิภาพ หมายถึง
- การท่องเที่ยว หมายถึง
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง

2. ถ้าดูจากแนวคิดการวิจัยแล้ว งานวิจัยนี้จะมีเป้าหมายที่ การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ดังนั้นควรเพิ่มเนื้อหาในบทที่2 ดังนี้

- แนวคิดประสิทธิภาพ (ประสิทธิภาพคืออะไร ประกอบด้วยอะไร วัดได้อย่างไร สร้างได้อย่างไร)

- ถ้าจะมุ่งไปทางประสิทธิผล ก็ต้องเพิ่มเนื้อหา แนวความคิดประสิทธิผล (วิธีการวัดประสิทธิผล การสร้างประสิทธิผล การจัดการให้เป็นประสิทธิผล)

- ควรมีการสรุปเนื้อหาที่ยกมา

4. ข้อมูลที่จะต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติม

- ข้อมูลนักท่องเที่ยว จำนวนเท่าไรต่อเดือน ต่อปี มาอนคินเท่าไร ไปกลับกี่คน เป็นใครบ้าง หญิงหรือชายแก่คน นักท่องเที่ยวชอบกินอะไร (พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว)

- ข้อมูลการเดินทาง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง ช่องทางการเดินทาง (มาโดยรถอะไร)

- ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมบริการการท่องเที่ยว : จุดเด่น ที่พัก(โฮมสเตย์และรีสอร์ทใกล้เคียง) ที่กิน(จำนวนร้าน ชนิดอาหารที่ขาย ราคาอาหาร) แหล่งขายของฝากการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง

- ข้อมูลความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง เช่น ข้อมูลความสำคัญของหาดทรายสูง

- ควรนำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดไปเพิ่มในผังชุมชน เพื่อที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์วางแผนการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

- การจัดการท่องเที่ยว ต้องเก็บข้อมูลตั้งแต่การจัดการในอดีต ถึงการจัดการในปัจจุบัน

- ความสะดวกสบายในด้านอื่นๆ เช่น ห้องน้ำ ถังขยะ สถานที่จอดรถอย่างเป็นระบบ(มีไหมเพียงพอหรือไม่)

- ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างเช่น ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ปัญหาการเดินทาง ปัญหาแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับร้านอาหาร ฯลฯ

- ผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น นอกจากผลกระทบด้านขยะแล้ว ลูกหลานคนในชุมชน ตั้งครรภ์ หรือไปกับผู้ชาย คือเกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม เกิดช่องว่างระหว่างคนในชุมชนหรือไม่

- แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น แนวทางการแก่นักท่องเที่ยว แนวทางการแก้ไขการเดินทาง แนวทางการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการปรับปรุงที่พัก/ร้านอาหาร/ร้านของฝาก กำหนดการใหม่ การจัดการใหม่ ความสะอาดสบายใหม่

เช่น หาดทรายสูงเป็นพื้นที่สาธารณะ คำว่าที่สาธารณะไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะทำอะไรก็ได้ แต่หมายความว่าทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน เพราะฉะนั้นทุกคนจะต้องมีการจัดการ และรับประโยชน์ร่วมกันในที่สาธารณะนั้นๆ

- การเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้คนได้รู้จักมากขึ้น เพื่อดึงดูดคนให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น อาจจะจัดทำเป็น CD เรื่องเล่าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละจุดเพื่อประชาสัมพันธ์

- ควรมีการจัดเก็บข้อมูลชุมชนให้ครบถ้วนและรอบด้านทั้งเรื่องที่เป็นจุดเด่น และเรื่องที่เป็นสภาพปัญหา เช่น ข้อมูลภูมิปัญญาชุมชนในเรื่องต่างๆ ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร หรือแม้กระทั่งข้อมูลปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สะดวกสบายเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าให้กับนักท่องเที่ยว

- จุดท่องเที่ยวแต่ละจุดควรมีข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้อ่าน อาจจะเป็นการติดป้ายบอก

- จุดสำคัญของการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาท่องเที่ยว คือ การใช้คำหรือข้อความดึงดูดที่น่าสนใจ และเรื่องราวต่างๆ (ที่มาที่ไป ความสำคัญ)ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ซึ่งอาจจะทำสารคดีสั้น นอกจากนี้ก็ต้องมีการนำเสนอภาพที่น่าสนใจ

- การจะจัดการท่องเที่ยวแต่ละครั้งชุมชนต้องมีความพร้อมก่อน เนื่องจากปัจจุบันมีการสื่อสารข้อมูลเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว หากว่านักท่องเที่ยวมาเที่ยวแล้วไม่พอใจต่อการจัดการแล้วไปสื่อสารต่อในสังคมออนไลน์ จะส่งผลเสียต่อคนในชุมชนและชุมชนอย่างรวดเร็ว

- ปัจจุบันเห็นว่าเฟสบุ๊คของหาดทรายสูงมีจำนวนมาก ซึ่งแต่ละเพจก็นำเสนอข้อมูลคล้ายกัน จึงไม่รู้ว่าวัตถุประสงค์ของแต่ละเพจนั้นตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร ดังนั้นในการทำเพจ ถ้าหากเป็นเพจของชุมชนเราเป็นคนสร้าง ก็ควรมีอะไรไปบอกว่าเพจนี้คือ เพจของชุมชนลาดเจริญเป็นคนสร้างเอง

- ควรมีการจัดทำแผ่นพับแจกให้กับคนที่เข้ามาท่องเที่ยว และแผ่นพับที่ดี และมุ่งเพื่อการนำเสนอทั่วไปนั้น ควรเป็นแผ่นพับที่มีภาพสวยๆ จำนวนมาก และให้มีคำหรือข้อมูลน้อยๆ

- ข้อมูลระบบนิเวศ เช่น โบก คัน คอน บุง เก้ง เวิน สิ่งเหล่านี้เรียกว่าลักษณะภูมิฐานย่อยไม่ใช่ระบบนิเวศ ระบบนิเวศแม่น้ำโขงที่ชุมชนทำมาเป็นอันเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งยังไม่ใช่ สิ่งที่นักวิจัยทำมา เรียกว่าอนุภูมิฐาน ภูมิ คือ พื้นที่ ฐาน คือ รูปทรง แปลความหมายรวมกันว่ารูปทรง

เล็กๆ ในพื้นที่นั้น เช่น คก บุ่ง เวิน คอน คอน โบก เป็นรูปทรงอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนย่อยของแม่น้ำโขง ดังนั้นจึงเรียกว่าภูมิस्थาน

นิเวศจะเกิดหลังภูมิศาสตร์ ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่าภูมิศาสตร์ท้องถิ่น เพราะฉะนั้น นิเวศวิทยา หมายถึง การศึกษาความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ณ ที่สิ่งมีชีวิตนั้นอาศัยอยู่ ดังนั้นหากจะศึกษาระบบนิเวศจะต้องศึกษาองค์ประกอบของนิเวศทางด้านกายภาพ(ลักษณะพื้นที่ ลักษณะดิน ลักษณะภูมินิเวศ ลักษณะอากาศ) ด้านชีวภาพ (พื้นที่ต่างกันจะทำให้เห็นระบบของความสัมพันธ์ต่างกัน) ดังนั้นนิยามของระบบนิเวศจะขาดพื้นที่ไม่ได้ จำเป็นต้องศึกษาพื้นที่ของชุมชนว่ามีพื้นที่อย่างไรบ้าง พื้นที่ต่างก็นำไปสู่การเกิดสภาพนิเวศต่างกัน เช่น นิเวศบก นิเวศบกกึ่งน้ำ นิเวศน้ำ นิเวศน้ำอาจจะประกอบด้วยนิเวศน้ำไหล นิเวศน้ำนิ่ง (บึง หนอง) ซึ่งทุกอย่างจะสัมพันธ์กัน

นิเวศมี 2 ส่วน คือ ธรรมชาตินิเวศหรือนิเวศธรรมชาติ และ วัฒนธรรมนิเวศ หรือนิเวศวัฒนธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนเราทำถือว่าเป็นวัฒนธรรมหมด เช่น ความคิด วัตถุ อาชีพ

- ข้อมูลบริบทชุมชน ควรเพิ่มเติมข้อมูลให้เห็นรายละเอียดในเชิงการเปลี่ยนแปลงชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบันทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร (โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่มีการเกี่ยวข้องกับลำน้ำโขงที่เปลี่ยนแปลงไป)/ข้อมูลวิถีชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น วิถีประมง วิถีการเกษตร วิถีการหาของป่า เมื่อเขียนวิถีชีวิตเหล่านี้ออกมาหมดแล้วจึงนำมารวมเป็นวิถีชีวิตในรอบปี

- ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมควรเขียนเฉพาะที่ชุมชนตนเองมี หรือปฏิบัติ

- ข้อมูลบริบทชุมชนในเชิงประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลง

- ข้อมูลที่แสดงถึงความยั่งยืน เนื่องจากเราว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นควรมีข้อมูลแสดงถึง การสืบสานถักทอ การสืบทอดเกี่ยวกับการจัดทำการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน ซึ่งต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1.ต้องเกิดจากความต้องการของชาวบ้าน

2.ชาวบ้านเป็นแกนหลัก

3.ชาวบ้านได้ผลประโยชน์เป็นหลัก ไม่ใช่ชนนอกชุมชน หรือทางราชการได้ประโยชน์

4.เป็นการให้ความรู้

5.ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การนอนโฮมสเตย์ คือ การเรียนรู้วิถีชีวิตคนแม่น้ำโขง การจับปลาเป็นหลักการปลูกมัน หรือการทอผ้า

*** ดังนั้นหากจะจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 5 ข้อดังกล่าว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนได้อย่างชัดเจน เข้าใจในสิ่งที่ชุมชนต้องการนำเสนอ ชิม ชั๊ปปิ้ง คุณค่า จิตวิญญาณของสิ่งที่ชุมชนนำเสนอ

6. เป้าหมายการทำงานวิจัย จะตอบการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง และการปรับตัวภายในเวลา 1 ปี นั้นค่อนข้างยาก แต่จะอย่างไรให้ในระยะเวลา 1 ปี นี้จะทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถบอกเรื่องการ

เปลี่ยนแปลงให้ชัดเจนที่สุด เช่น สามารถบอกได้ว่าน้ำโจงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรแล้วชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และเรื่องการปรับตัวอาจจะยังตอบไม่ได้ ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ในปีที่ 2-3 ถ้าชุมชนยังต้องการงานวิจัยต่อก็สามารถทำต่อได้เลย เพื่อตอบเรื่องการปรับตัวให้ชัดเจน

8. ทีมวิจัย ศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างด้านการจัดการท่องเที่ยว ดำเนินการเมื่อวันที่ 28-29 ตุลาคม 2559 สถานที่ พื้นที่การท่องเที่ยวชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกก่อง อำเภอภูพานิราลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมวิจัยบ้านลาดเจริญ จำนวน 10 คน ทีมวิจัยบ้านเจ็ดจำนวน 14 คน และทีมวิจัยบ้านนาแวงจำนวน 14 คน วัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงานเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการดูงานมาปรับประยุกต์วางแผนการดำเนินการทดลองทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ รายละเอียดและกำหนดการในการดูงาน

กำหนดการศึกษาดูงาน ชุมน้ำโจง 28-29 ตุลาคม 2559

วันที่ 1

วันที่ 28 ตุลาคม 2559

เวลา	รายละเอียด
06.00 น.	เดินทางออกจากเขมราฐ สู่อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
10.00-10.15	กล่าวต้อนรับ
10.15 -12.30	มัคคุเทศก์น้อยนำชมโบราณสถานกู่กาสิงห์ กู่โพนวิจ และกู่โพนระฆัง
12.30 - 13.15	การรับประทานอาหารเที่ยงที่ศูนย์ผ้าไหมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและเย็บหมผ้าไหม
13.15 - 15.15	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยและคนในชุมชน
15.15 - 15.30	กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกจากทั้ง 3 ชุมชนเครือข่ายนักวิจัยเมื่อน้ำโจง
15.30 - 17.30	เดินทางสู่ หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่งโฮมสเตย์ อำเภอภูพานิราลัย จังหวัดกาฬสินธุ์
17.30 - 19.30	รับประทานอาหารร่วมกัน (พาแลง)
19.30 - 21.00	พิธีบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือโดยผู้อาวุโสของหมู่บ้านทั้งชาย/หญิง และรับประทานอาหาร ชมการแสดงชุดต่างๆ
21.00	เข้าบ้านพัก

วันที่ 2

วันที่ 29 ตุลาคม 2559

6.00 - 7.00	ร่วมทำบุญตักบาตร
7.00-8.30	รับประทานอาหารเช้าร่วมกับเจ้าของบ้านโฮมสเตย์

- 8.30 - 11.00 รวมผู้ดูงานพร้อมกันและเข้าฐานการเรียนรู้ในชุมชน
- 11.00 - 12.00 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยและคนในชุมชน
- 12.00 - 12.15 กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกจากทั้ง 3 ชุมชนเครือข่ายนักวิจัยแม่น้ำโขง
- 12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรมอำลาและเดินทางกลับ

ใบงาน กิจกรรมศึกษาดูงาน โครงการ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

1. ข้อมูลชุมชน (สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา)
2. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนกู่กาสิงห์ และชุมชนโคกโก่ง เป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
 - การบริหารจัดการคน (โครงสร้าง บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ)
 - การบริหารจัดการเงิน
 - การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน
 - ความเป็นมาและการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มโฮมสเตย์เป็นอย่างไร
 - การดูแลสถานที่สำคัญต่างๆ
3. ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ได้สำเร็จคืออะไรบ้าง
4. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ วิธีการแก้ไขปัญหาและผลของการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างไร
5. ได้ข้อคิดหรือความรู้อะไรบ้างจากการศึกษาดูงาน และจะนำมาปรับใช้กับชุมชนตนเองอย่างไร

ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาดูงาน มีดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว บ้านกู่กาสิงห์ แบ่งงานกันอย่างเป็นระบบเป็นกลุ่ม มีการทำงานกันเป็นทีม แบ่งงานกันทำไมทำคนเดียวอย่าง ทางโคกโก่งก็มีระบบเดียวกันในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
2. ด้านการบริหารคน โคกโก่งเป็นระบบกว่ากู่กาสิงห์ในการบริหารคน ตัวอย่าง เช่น ในการแต่งการเสื้อผ้าของโคกโก่ง เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
3. ด้านการบริหารเงิน มีการจัดการเป็นสัดส่วน แบ่งแยกอย่างเป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าฐานผู้เข้าเรียนรู้ในฐานจะมีค่าเข้าชมฐานละ 500 บาท อาหารเที่ยงพร้อมเบรก 150 บาท บ้านพักพร้อมอาหารเช้า 350 บาท กิจกรรมพาแลง 300 บาท เป็นต้น และเมื่อเกิดรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวทุกกลุ่มต้องหักเข้ากลุ่มกลางหรือกองกลางร้อยละ 10 ของเงินกำไร เพื่อนำมาปันผลและบริหารในกลุ่มใหญ่

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สนใจทั้งในและนอกกลุ่ม มีการอธิบายอย่างชัดเจนแก่ผู้เข้าไปเรียนรู้ในฐานะ รวมถึงวิทยากรยังสามารถอธิบายได้ชัดเจน แต่ภาษาที่ใช้ของคู่มือการสิ่งเป็นวิชาการเกินไปทำให้เข้าใจยาก

5. ด้านข้อมูล ความเป็นมาและการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์ กล่าวคือ มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวก็เลยตั้งกลุ่มขึ้นมาและมีการไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และนำมาปรับใช้ และเมื่อผ่านไปได้อำนาจกลุ่มในชุมชนก็เพิ่ม การเพิ่มกิจกรรมขึ้นมา เช่นในเรื่องของการแสดงต่าง ๆ หลังจากนั้นประชาชนเข้าร่วมเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมา มีการเก็บหุ้นแบ่งขายได้จนถึงปัจจุบัน

6. ด้านการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รักษาความสะอาด ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานให้อย่างไว้ให้ลูกหลาน

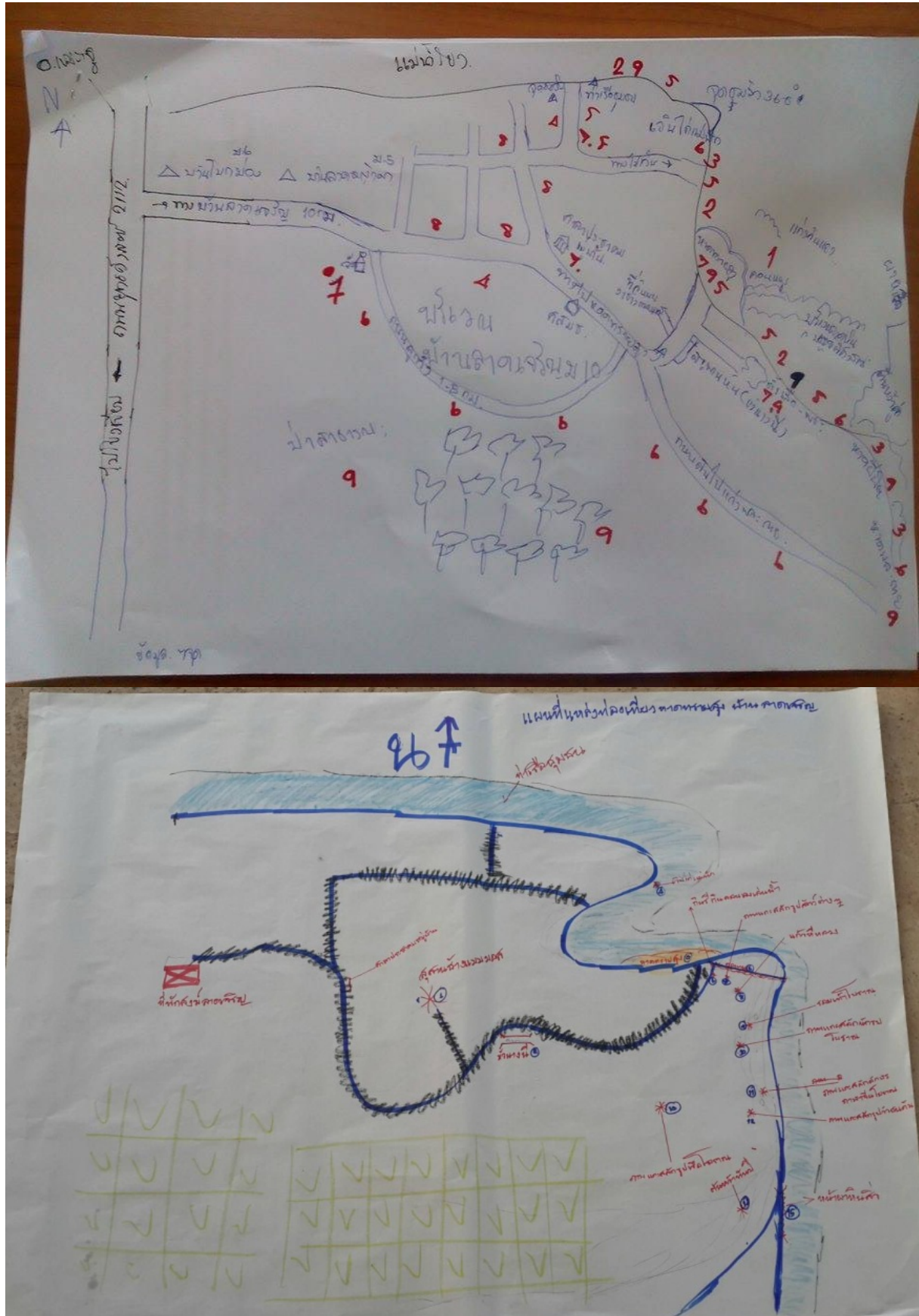
8. ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของคู่มือสิ่งและโคกโก่งสำเร็จ คือ เรื่องความสามัคคีกันของคนในชุมชน

9. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว มีปัญหาเกิดขึ้นเรื่อย ๆ แต่ทางกลุ่มก็จะหาทางออกในหารแก้ไขปัญหาร่วมกัน คิดร่วมกัน ทุกครั้งที่มปัญหาที่จะสามารถผ่านไปได้เพราะทุกคนร่วมมือกัน

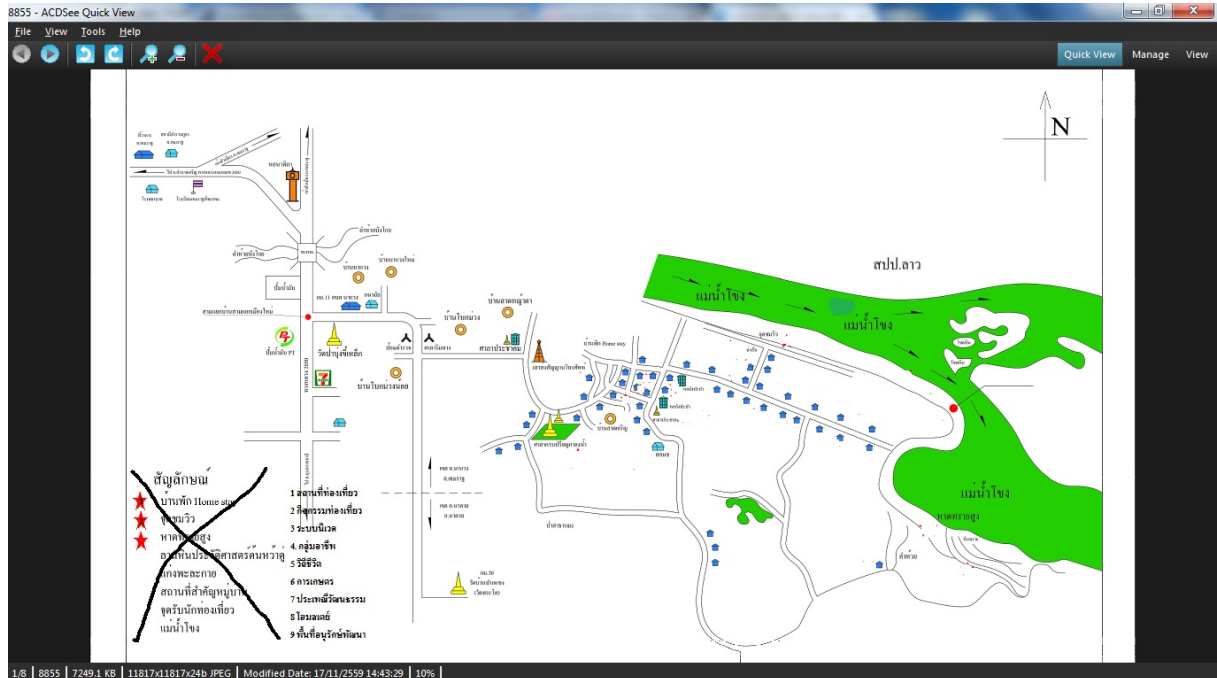
10. ข้อคิดที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน ได้รับรู้และเรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่ม การบริหารจัดการที่ดี เช่น การแบ่งหน้าที่การทำงาน ทุกคนที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง รวมถึงได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวภูไท และการแต่งการเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท

ภาพที่ 3.7 ศึกษาดูงานที่ชุมชนคู่มือสิ่ง และ โคกโก่ง

3.10 ตัวอย่างร่างแบบการนำเสนอดูจุดท่องเที่ยวและจุดเยี่ยมชมในชุมชนบ้านลาดเจริญ

ภาพที่ 3.11 ตัวอย่างการออกแบบจุดท่องเที่ยวและจุดเยี่ยมชมในชุมชนบ้านลาดเจริญ

- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ในงานของหน่วยงาน การประชุมประจำเดือน

2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ

- ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

เช่น เรื่องการประกวดชุมชนปลอดขยะ การจัดการประกวดหมู่บ้านปราศจากขยะ โดยการจัดประกวดทุก ๆ 3 เดือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย คนในชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน หน่วยงาน เช่น รพ.สต. อบต. พระ กศน. โรงเรียน

- การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง

* แบบไปกลับ

* แบบศึกษาวิถีชีวิต

* การใช้ประโยชน์จากพื้นที่

* โฮมสเตย์

- การพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว

* จัดเตรียมชุมชน และชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยว

* ความสะอาด และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยสาธารณะเป็นผู้ให้การอบรม

* การปรับปรุงกฎระเบียบในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

* การจัดโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว

- การปรับปรุงสถานที่ รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ศาลากลางบ้าน จุดทำเรือชุมชน จุดชมวิวดูหาดทรายสูง ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

* ปรับปรุงเพิ่มเติมบ้านพักโฮมสเตย์จาก 16 หลัง เป็น 20 หลัง

- ประสานงานกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน มวลชนสัมพันธ์ ตชด. สัมพันธ์มวลชน 2205(ทหาร) กชน. อบต. ราชภัฏอุบล ม.อุบล ม.รังสิต รายการสมุดโน้ต บริทฟอร์ด รายการข่าวช่อง 7 และ ช่อง 3

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอกับภายนอก เช่น การพัฒนาข้อเสนอโครงการ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ชื่อโครงการ เสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัด อุบลราชธานี ซึ่งการดำเนินการทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. วิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางบก

- ปัจจุบันมีการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว) ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามลำน้ำโขง เพื่อเป็นจุดซื้อ-ขายและแลกเปลี่ยนสินค้าตามแนวชายแดน
- พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะเพื่อสรรเสริญ และเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้า
- พาแลง เพื่อเลี้ยงต้อนรับแขกต่างบ้านต่างเมือง วัฒนธรรมการแสดง ศิลปะ
- บ้านพักตามสไตล์โฮมสเตย์พร้อมด้วยกิจกรรมตอนกลางคืน

2. แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

- เว้นไก่แม่ฟัก บริเวณนี้จะมีน้ำกระทบหินแล้วเกิดเสียงดังเหมือนไก่แม่ ฟักไข่ (กุก กุก)
- หาดทรายสูง มีลักษณะเป็นหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการสะสมของ ทรายจากการพัดพาของน้ำและลมจนสูงมาก
- คอนหมี มีลักษณะเป็นร่องตรงกลางระหว่างหินสองฝั่ง หากน้ำไหล ผ่านร่องตรงกลางจะได้ยินเสียงคล้ายกับหมีร้อง
- แก่งคันแยง เป็นคันร่องหินน้ำไหลเชี่ยวมาก สมัยก่อนเป็นสถานที่ที่ ชาวบ้านใช้กระชอนดักปลาซึ่งมีปลาชุมมาก คนผ่านไปผ่านมาก็จะแะดูปลา (แยงปลา)
- หาดฝิน้อย ที่เล่ากันต่อมาว่าเมื่อหลายร้อยปีก่อนมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มี เด็กตายลอยน้ำมาค้างบริเวณนี้จำนวนมาก รวมถึงมีคนไปหาปลาแล้วเห็นเด็กวิ่งเล่นบ้าง เล่นน้ำบ้าง นั่งร้อง ไห้บ้าง กวักมือเรียกบ้าง
- หาดพละกาย ที่สมัยก่อนมีปลาชุม ต้องใช้กระชอนดักปลานาค ใหญ่คนที่ถือกระชอนดักปลาต้องมีพลังที่แข็งแรงมาก จึงเรียกว่า “แก่งพละกาย”

3. แหล่งท่องเที่ยวลานดินประวัติศาสตร์บ้านลาดเจริญ ภาพกินรีกลอนลงเล่นน้ำ ภาพแกะสลักรูปสัตว์ต่าง ๆ แก้วหีหลวง ภาพแกะสลักนักรบโบราณ ภาพแกะสลักอักษรจีนโบราณ ภาพแกะสลักเรือโบราณ ภาพแกะสลักรูปวัวชนกัน ดันหัวควัฟันปี หน้าผาหินลิ่ว

4. ผลิตภัณฑ์ชุมชนลาดเจริญ ตะกร้าพลาสติก ซาบายาหม่อง สมุนไพรหมักหัวน้ำ อาหารป่า และปลาแม่น้ำโขง

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ทางชุมชนยังค้นหาแนวทางพัฒนา และเพื่อจะแต่งตั้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทางคณะทำงานจึงได้เสนอแนวทางเพื่อพัฒนาประเด็นในการขับเคลื่อน

1) ด้านการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

- การสร้างมาตรการในการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

2) ด้านข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- การจัดทำข้อมูล ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- เรื่องการเป็นนักพูดและนักนำเสนอ
- การทำสื่อ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
- การจัดทำสื่อ VDO เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

3) ด้านการประสานภาคีและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน

- การนำเสนอข้อมูลและทดลองในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว 3 ระดับ

รวมถึงหาหรือเรื่องการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

○ ระดับชุมชนและเครือข่ายชุมชน

○ หน่วยงานในพื้นที่

○ หน่วยงานในระดับจังหวัด

○ นักวิชาการ นักพัฒนา และ

- จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัด

อุบลราชธานี

- ตั้งกระห่องค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับภาคี

เครือข่ายการท่องเที่ยว

เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนและเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทางชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

10. ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยบ้านลาดเจริญ ประชุมสรุปผลการดำเนินการทดลองการ สถานที่ ศาลา
ริมแม่น้ำโขงบ้านลาดเจริญ วัดอุประสงค์ เพื่อสรุปผลการดำเนินการทดลองการจัดการท่องเที่ยวหาดทราย
สูงบ้านลาดเจริญ

การดำเนินการที่ทีมวิจัยร่วมกันทบทวนการทดลองการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ
และกำหนดกรอบในการสรุปข้อมูลดังนี้

แนวทางการทดลอง	ผลที่เกิดขึ้น
1. แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่ง ท่องเที่ยวหาดทรายสูง	ผลที่เกิดขึ้น + รูปภาพที่เกิดขึ้นจากการทดลอง ปฏิบัติการ
2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการ ท่องเที่ยวลาดเจริญ	ผลที่เกิดขึ้น + รูปภาพที่เกิดขึ้นจากการทดลอง ปฏิบัติการ
3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอกับ ภายนอก	ผลที่เกิดขึ้น + รูปภาพที่เกิดขึ้นจากการทดลอง ปฏิบัติการ
4. เชื่อมเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น	ผลที่เกิดขึ้น + รูปภาพที่เกิดขึ้นจากการทดลอง ปฏิบัติการ

11. นำเสนอผลที่ได้จากการทดลองปฏิบัติการ วัดอุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการทดลอง
ปฏิบัติการ และข้อเสนอในเรื่องทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ทีมวิจัย อาสาสมัคร
ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 3.12 การสรุปและวางแผนการนำเสนอข้อมูล

วิธีการดำเนินการ วางแผนการนำเสนอข้อมูล ดังนี้
ข้อมูลที่จะใช้ในการนำเสนอ

1. สถานที่ท่องเที่ยว เช่น หาดทรายสูง ลานหินประวัติศาสตร์
2. กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ล่องเรือ ลัดเลาะริมโขง

3. ระบบนิเวศน์ เช่น เวนไก่อแม่ฟัก หาดผิวน้ำ พละกาย
4. กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มทำสบู่หมากหว่าน้ำ ชาใบหม่อน
5. วิถีชีวิตชุมชน เช่น การประมง ตลาดนัดชุมชน อาหารตามฤดูกาล เรือรับจ้าง
6. เกษตรต่าง ๆ
7. ประเพณีวัฒนธรรม
8. โฮมสเตย์
9. พื้นที่อนุรักษ์และพัฒนา

สิ่งที่จะใช้นำเสนอ

1. แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว
2. หลักฐานรูปถ่ายแหล่งท่องเที่ยว
3. ป้ายไวนิล
4. ผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น สบู่หมากหว่าน้ำ ชาใบหม่อน ตะกร้าพลาสติก ปลาร้า

การนำเสนอผลมีการดำเนินการ ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 10 กรกฎาคม 2559 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เขมรราช นาแวง-เจียด ต้อนรับ คณะผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม นายภานุ กงกะจันทร์ พร้อมคณะลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม ชุมชนท่องเที่ยวถาดหินประวัติศาสตร์-หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ กลุ่มโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชนได้สาธิตการทำสบู่หมากหว่าน้ำ-ชาใบหม่อนและน้ำดื่มสมุนไพรหมากหว่าน้ำที่ได้ความรู้จากท่านอาจารย์ ดร.อรุณศรี และได้รับการชื่นชมและคำแนะนำจากท่านผู้ตรวจฯในวันนี้เป็นผลงานที่ภาคภูมิใจเป็นอย่างมากค่ะ

การนำเสนอรูปภาพแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ในพิธีบำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรม ถวายเป็นพระราชกุศล แด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสำนักพระมหากษัตริย์คุณ ครบ 41 ปี ที่พระองค์เคยเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรชาวตำบลนาแวง อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559) ที่วัดโขงเจียมบูรณวาส ตำบลนาแวง อำเภอเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี นายปัญญา เสวตธรรม นายอำเภอเขมรราช นำหัวหน้าส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักเรียน นักศึกษา พสกนิกรชาวตำบลนาแวง และตำบลใกล้เคียงในอำเภอเขมรราช

รวมถึงการนำเสนอข้อมูลและจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาครัฐ และเอกชน มวลชนสัมพันธ์ ตชด. สัมพันธ์มวลชน 2205(ทหาร) กศน.อำเภอเขมรราช องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยรังสิต รายการโทรทัศน์รายการสมุดโน้ตบริษัทฟอร์ค รายการข่าวช่อง 7 และ ช่อง 3 เป็นต้น

12.ทีมวิจัย อาสาสมัครวิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปและประเมินผลการ ดำเนินการเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2560 วัตถุประสงค์เพื่อสรุปและประเมินผลตลอดโครงการวิจัย การดำเนินการทบทวนการดำเนินงานในระยะที่ 2 การวางแผนในการทดลองปฏิบัติการเพื่อทดลองการท่องเที่ยว

ผลของการดำเนินงาน

1. ได้ผลการดำเนินการวิจัยทั้งในด้านเนื้อหาตามกรอบวัตถุประสงค์ ด้านกระบวนการ พร้อมทั้งข้อสรุปและรายละเอียดในเรื่องของการจัดการ

- ด้านข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย
- ด้านความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย
- ข้อมูลที่จะนำไปเสนอต่อสาธารณะในโอกาสต่าง ๆ

2. การทดลองการจัดการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับมีกรอบในการดำเนินการดังนี้

- การต้อนรับ ชมการแสดง และนำเสนอข้อมูล ต่อ นักท่องเที่ยว
 - * คล้องพวงมาลัย
 - * เชิญนักท่องเที่ยวเข้าศาลา
 - * การแสดงพื้นเมืองบ้านลาดเจริญ
 - * วิทยากรแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
 - * แลกเปลี่ยนเสนอแนะ และสอบถามความคิดเห็น
- การท่องเที่ยวชุมชน
 - * คูบ้านโฮมสเตย์ตัวอย่าง
 - * ล่องเรือน้ำโขง
 - * ชมลานหินประวัติศาสตร์
- สรุปและประเมินการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลานหินประวัติศาสตร์

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

- พี่น้องจาก สปป.ลาว จำนวน 10 คน
- เครือข่ายการท่องเที่ยว อ.เขมราฐ
 - *ชุมชนบ้านเจียด 5 คน
 - *ชุมชนบ้านนาแวง 5 คน
 - *เขมราฐ 5 คน
- เครือข่ายผู้ใหญ่บ้านและผู้นำตำบลนาแวงจำนวน 5 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตนาแวง 3 คน
- อำเภอเขมราฐ / ปลัดอำเภอ / พัฒนาการ 3 คน
- วัฒนธรรมอำเภอ 2 คน
- อื่น ๆ คน

ประมาณการผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 40 คน

ภาพที่ 3.13 การสรุปข้อมูลเพื่อเขียนรายงาน และ วางแผนทดลองการท่องเที่ยว

13. การจัดทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับ ในวันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น. ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ปลัดอำเภอเขมราฐ สำนักงานเกษตรอำเภอเขมราฐ เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน (เจียด นาแวง เขมราฐ) เครือข่ายผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาแวง องค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี พี่น้องจาก สปป.ลาวหมู่บ้านกู่ขนาน 2 หมู่บ้าน บ้านดอนหวาย บ้านนาขอม เมืองสองคอน แขวงแขวงสะหวันนะเขต การดำเนินการ ลงทะเบียนทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ การต้อนรับ ชม การแสดง และนำเสนอข้อมูล ต่อ นักท่องเที่ยว คลีองพวงมาลัย เชิญนักท่องเที่ยวเข้าศาลา การแสดงพื้นเมืองบ้านลาดเจริญ วิทยากรแนะนำบ้านลาดเจริญ แนะนำผู้เข้าร่วมในการทดลองการท่องเที่ยว แนะนำแหล่งท่องเที่ยว หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมทดลองได้ไปเที่ยวชมบ้านโฮมสเตย์ตัวอย่าง รับประทานอาหารกลางวัน ที่แพอาหารบริเวณหาดทรายสูง เดินชมลานหินประวัติศาสตร์ กลับมาที่ศาลารับรองนักท่องเที่ยวเพื่อสรุปและประเมินการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลานหินประวัติศาสตร์ที่มวิจัยใช้การประเมินโดยการนั่งล้อมวง

สนทนาแลกเปลี่ยนพูดคุย ตามประเด็นในการประเมินผล 12 ข้อ โดยทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี อ่านประเด็นคำถามทีละข้อและให้ผู้ประเมินยกมือเพื่อลงคะแนน พร้อมทั้งกล่าวให้ข้อเสนอต่อการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม โดยประเด็นในการประเมินการจัดการท่องเที่ยวมีดังนี้ 1) ด้านศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว 2) สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว 3) รูปแบบในการจัดการท่องเที่ยว แบบไปเช้า – เย็นกลับ 4) การต้อนรับนักท่องเที่ยวของทางชุมชน 5) การดูแลนักท่องเที่ยว 6) การแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว 7) สินค้าหรือของที่ระลึกในหมู่บ้านและพื้นที่ท่องเที่ยว 8) คุณภาพของอาหารในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 9) ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว 10) สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยว 11) การนำเสนอและการสร้างข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว 12) ภาพรวมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านลาดเจริญ ผลที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยได้ทราบถึงมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านลาดเจริญ กล่าวคือ ด้านศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ข้อเสนอและข้อสังเกตจากผู้เข้าร่วมในการทดลองการท่องเที่ยว(ด้านการต้อนรับ ด้านแหล่งท่องเที่ยว)

3.14 รูปการต้อนรับในกิจกรรมการทดลองจัดการท่องเที่ยว

14. การนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการเมื่อ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560 ที่ วัดบ้านนาแขวง ตำบลนาแขวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ทรงคุณวุฒิมีทั้งหมด 3 ท่าน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ คุณรัตน์ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชากรแก้วส่อง รักษาการผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ผลที่เกิดขึ้น ข้อเสนอต่อร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ของทางโครงการมีดังนี้

ด้านข้อมูล

- ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
- ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียนอกจากค่าใช้จ่ายหลักที่ชุมชนเก็บกับนักท่องเที่ยวแล้ว เราต้องเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องว่า เขาใช้จ่ายเงินในด้านใดบ้าง เท่าไหร่ ในระหว่างที่มาท่องเที่ยว
- ควรวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางบริหารจัดการ การจะจัดการท่องเที่ยวได้ดี ก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ผ่าน เป็นต้น
- ประเมินการท่องเที่ยวในแต่ละด้านว่าอยู่ในมาตรฐาน เหนือกว่ามาตรฐาน หรือต่ำกว่ามาตรฐาน
- ข้อมูลรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวควรเขียนอธิบายในเชิงกายภาพร่วมด้วย เช่น คอนมูกว้างเท่าไร ความเร็วของน้ำ ความลึกหาดทรายสูงสูงจากน้ำกี่เมตร ต้องอธิบายรายละเอียด(ข้อมูลศักยภาพหาดทรายสูง/ความสูงของหาดทรายมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี)วิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก และภายในร่วมด้วย

- ข้อมูลแหล่งที่พัก ที่ใกล้เคียงด้วย

ด้านผลการวิจัย

- วิเคราะห์นักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไร เช่น ที่พัก อาหารปลอดภัย ความเป็นมิตร การต้อนรับ นักท่องเที่ยวบางคนไม่สนใจว่าแพงหรือไม่ แต่สนใจคุณภาพ
- จะมีวิธีสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างไรสื่อสารให้เห็นความน่าสนใจของจุดท่องเที่ยว
- วางกรอบการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจน
- หาดทรายสูงควรมีการกำหนดโซนหรือไม่ว่า ควรให้คนเหยียบตรงจุดไหนบ้าง / กฎระเบียบการเยี่ยมชมหาดทรายสูง เพื่อรักษาความสวยงามไว้สำหรับทุกคนที่มาท่องเที่ยว
- จัดทำป้ายบอกจุดต่างๆ รวมถึงอธิบายจุดนั้นสั้นๆ (ป้ายไม่ควรเป็นป้ายที่มีขาตั้ง)
- ควรมีร้านขายของที่ระลึกโดยวิเคราะห์จากทุนที่ชุมชนมีอยู่
- ควรมีหลักกิโลใหญ่ไว้ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ต้องให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว
- ถ้าจัดการท่องเที่ยวมากขนาดไหน ชุมชนต้องเข้มแข็งมากขนาดนั้น
- การจัดการท่องเที่ยวสิ่งสำคัญคือ ต้องคำนึงถึงผู้บริโภคนักท่องเที่ยวด้วย ว่ากลุ่มคนที่มาท่องเที่ยวมีความต้องการอะไรทำไมถึงต้องการมาท่องเที่ยว มาแล้วต้องการมีอีกหรือไม่
- การท่องเที่ยวชุมชนจะต้องไม่ทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชน ชุมชนต้องได้รับประโยชน์ได้เงินทอง โดยไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

- การนำรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวมาทำเป็นสวัสดิการชุมชนด้วย
- ความท้าทายของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่เห็นความสัมพันธ์ของพี่น้องสองฝั่งโขง

ด้วย

- ถ้าอยากทำต่อ ควรเชิญอาจารย์ชูลีรัตน์ มาช่วยให้มุมมอง

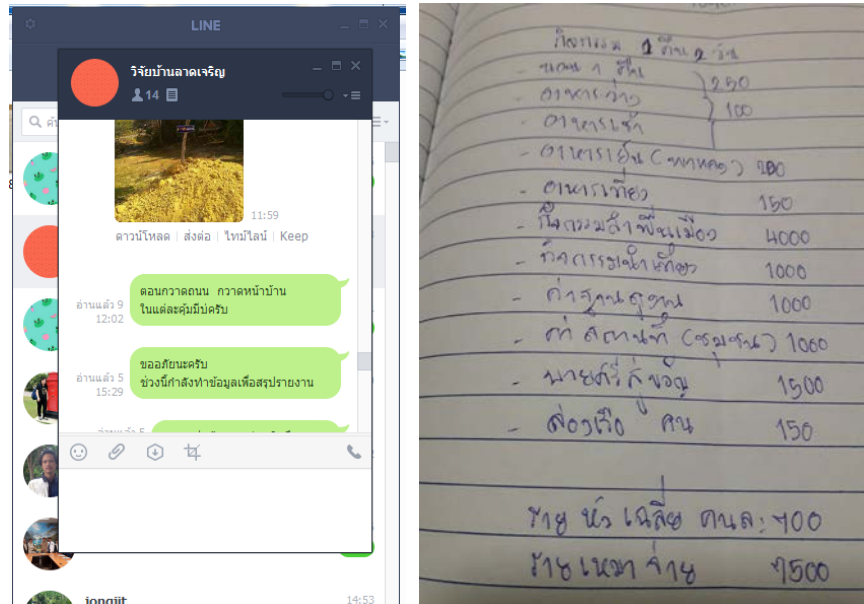

3.15 การนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

15. เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อพัฒนาเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ทีมวิจัยได้แบ่งหน้าที่การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ การดำเนินการ ทีมวิจัยสรุปผลงาน และแบ่งเนื้อหาในการรวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบรายงาน

- * กิจกรรมในระยะที่ 2 ประกอบด้วย
- * การทดลองปฏิบัติการ
- * สรุปกระบวนการทำงานตลอดโครงการ
- * สรุปเนื้อหาตามกรอบวัตถุประสงค์ของทางโครงการ
- * พร้อมทั้งการสรุปผลด้านการบริหารจัดการของโครงการ

โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการจัดทำและตรวจสอบความเรียบร้อย การติดต่อประสานงานกับทาง โหนดผ่านทางโทรศัพท์และทาง LINE ในการส่งข้อมูลและเนื้อหารายงาน ผลที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยได้เรียนรู้ในเรื่องของการเขียนรายงานวิจัย ได้ร่างเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3.16 ภาพการสื่อสาร และ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านลาดเจริญ

3.4 ทีมวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย 1.นายจำปา ทองโสภณ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน

ที่อยู่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

ทีมวิจัย

- 2.นายชูศักดิ์ อินธิแสง
- 3.นายวันชัย อินธิแสง
- 4.นางวันนี กลมเกลี้ยง
- 5.นางมาลี มิ่งขวัญ
- 6.นายดาวทวิ กลมเกลี้ยง
- 7.นางสุดใจ โสมแก้ว
- 8.นางนุศรี วิชัยศรี
- 9.นายสมชาย หมั่นสูงเนิน
- 10.นางจินดาวรรณ ศรีปราชญ์
- 11.นายประกิจ มั่นชิมะบุระ
- 12.นางคณินนิตร นานไส
- 13.นางเดือนเพ็ญ นวนไส
- 14.นางมณีนันท์ คำมงคล
- 15.นายเรืองชัย ดวงดาว
- 16.นายอนุภาพ คำมงคล
- 17.นายกรังสิทธิ์ ประชุมแดง
- 18.นางสุภาพร บุระพันธ์

ที่ปรึกษา

- 1.นายเชวงศักดิ์ วิชัยศรี

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลสภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขงบ้านลาดเจริญ ศักยภาพหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาการการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญของชุมชน ซึ่งได้ผลดังนี้

4.1 บริบทชุมชน

บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี มีบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรกในสมัยก่อนคือ นายคำ เหล่าน้อย, นายจู มั่นทนารักษ์ และนายกันหา อินธิแสง เดิมชื่อบ้านลาดน้อย ในเขตการปกครองของบ้านลาดหญ้าคา ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จ.อุบลราชธานี แยกตัวออกมาเป็นบ้านลาดเจริญเมื่อปี ต่อมาเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2536 ปัจจุบันบ้านลาดเจริญ มีจำนวนครัวเรือน 143 ครัวเรือน ประชากร 519 คน เนื้อที่ในหมู่บ้านทั้งหมด 1,560 ไร่ บ้านลาดเจริญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของ ตำบลนาแว ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต (สปป.ลาว) ห่างจากตัวอำเภอยะรังประมาณ 25 กิโลเมตร โดยถนนหลักที่เชื่อมต่อกับทางอำเภอใช้ถนนสายยุทธศาสตร์หมายเลข 2112 (สายยะรัง-โขงเจียม) ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 128 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเข้าถึงหมู่บ้าน ลักษณะในแผนที่ประเทศจะมีลักษณะยื่นออกมาคล้ายปากนกแก้ว พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง มีจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายสินค้าและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในช่วงฤดูแล้งเมื่อแม่น้ำโขงลดลงจะปรากฏเกาะแก่งหินและหาดทรายขาวผุดขึ้นมาให้เห็นอย่างสวยงามตระการตาจึงเหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 4.1 ภาพจากดาวเทียมของบ้านลาดเจริญ

ที่มา : รูปถ่ายจากบอร์ค ออบต.นาแว อำเภอยะรังจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 4.2 แผนผังชุมชนลาดเจริญ

ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านลาดเจริญจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้าหอมมะลิ การทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกผัก ทำสวน รวมถึงการทำประมงพื้นบ้านและเลี้ยงสัตว์ บางส่วนจะประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันมีการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน(สปป.ลาว)ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามลำน้ำโขง เพื่อเป็นจุดซื้อ-ขายและแลกเปลี่ยนสินค้าตามแนวชายแดน อันได้แก่ สินค้าเพื่อการอุปโภค-บริโภค สินค้าเบ็ดเตล็ด หัตถกรรมไม้แปรรูป และสินค้าเกษตรพื้นบ้านท้องถิ่นทั่วไป สินค้านำเข้า คือ ไม้เก่า เครื่องหัตถกรรมเก่า เกวียน ไม้มุงหลังคา บ้านโบราณ และ ไม้แปรรูปต่าง ๆ จากประเทศเพื่อนบ้าน ที่จุดผ่อนปรน เพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน (ประเทศ สปป.ลาว) มีการจัดตั้งกลุ่มทำเรือชุมชนเข้มแข็ง เพื่อจัดระเบียบการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศตามแนวชายแดน

ภาพที่ 4.3 ทำเรือชุมชน

ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชนบท ยังคงใช้ชีวิตแบบเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยกัน ชี้อาศัยและปฏิบัติตามความเชื่อในสิ่งที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีลงไฟ (พิธีเซ่นห้วยสืบบรรพบุรุษ) จัดงานบุญประเพณี พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะเพื่อสรรเสริญและเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้า

ภาพที่ 4.4 พิธีบายศรีสู่ขวัญ

วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร เช่น พิธีจัดพาแลง เพื่อเลี้ยงต้อนรับแขกต่างบ้านต่างเมือง วัฒนธรรมการแสดงศิลป ประเพณี เช่น การฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญ การร้องหมอลำทำนองดังห้วยการร้องหมอลำทำนองภูไท และร้องหมอลำแบบ “ผญา”

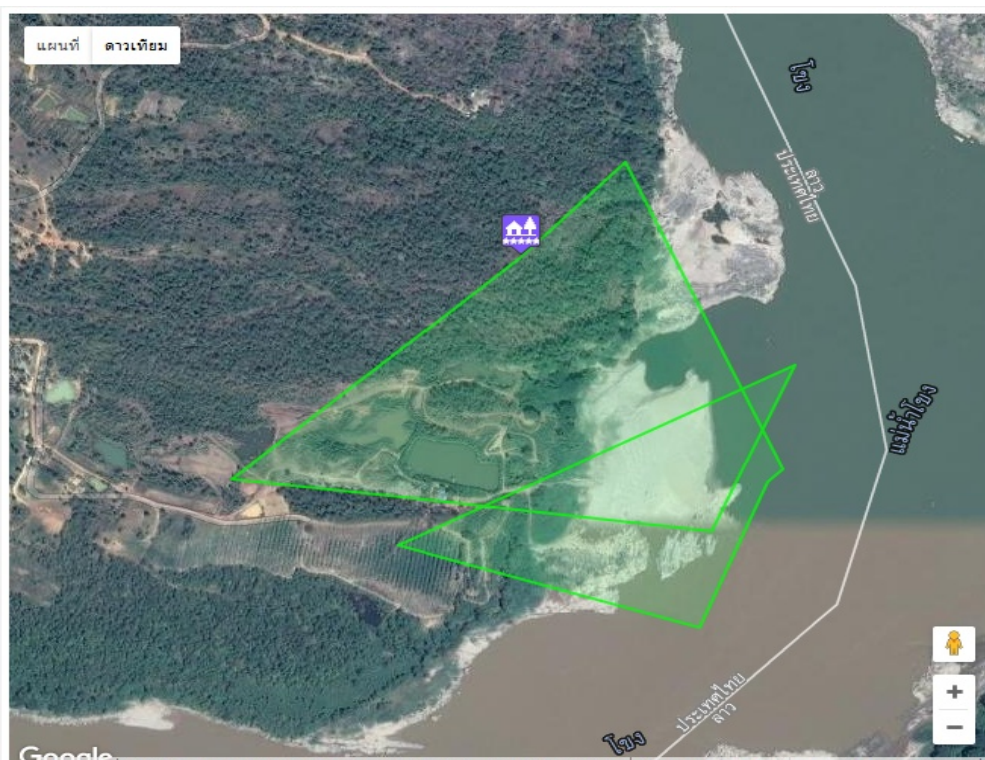

ภาพที่ 4.5 อาหารในชุมชนลาดเจริญ

ภาพที่ 4.5 อาหารจากชุมชนในลุ่มน้ำโขง

ป่าชุมชนบ้านลาดเจริญมีเนื้อที่ 258 ไร่ ลักษณะเป็นภูเขาสลับที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายปนลูกรังเป็นบางส่วน พื้นที่ส่วนมากเป็นลานหินลาดเอียงลงสู่แม่น้ำโขงทางด้านทิศใต้ของบริเวณพื้นที่ป่า สภาพป่าชุมชนของบ้านลาดเจริญ เป็นป่าเต็งรังที่มีความอุดมสมบูรณ์ พันธุ์ไม้และสัตว์ป่าหลากหลายชนิด ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบเห็น ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ชาด ไม้กุง ไม้เปื่อย เป็นต้น

ภาพที่ 4.6 พื้นที่ป่าชุมชนบ้านลาดเจริญ

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

ทำเนียบผู้ใหญ่บ้าน

1. นายบุปผา อินธิแสง
2. นายจิตต์ อินธิแสง
3. นายพิจิตร ประชุมแดง
4. นายจำปา ทองโสภา
5. นายชูศักดิ์ อินธิแสง (ปัจจุบัน)

ตารางที่ 4.1 ทำเนียบสมาชิก อบต.

ครั้งที่ 1. นายสิงห์คำ เหมทอง	และ นายนิคม ถิ่นนาเมือง
ครั้งที่ 2. นายนิคม ถิ่นนาเมือง	และ นางมาลี มิ่งขวัญ
ครั้งที่ 3. นายเจียง หวนใส	และ นายนิคม ถิ่นนาเมือง
ครั้งที่ 4. นายเจียง หวนใส	และ นางสุภาพร บุระพันธ์
ครั้งที่ 5. นางสุดใจ โสมแก้ว	และ นายดาวทวิ กลมเกลี้ยง (ปัจจุบัน)

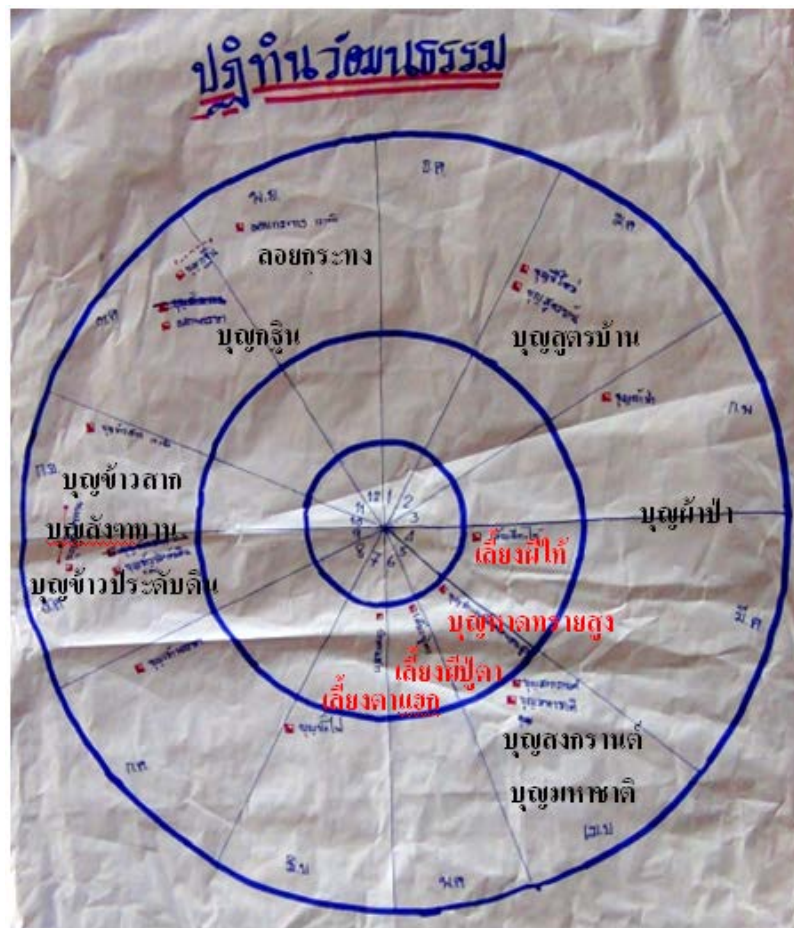
ตารางที่ 4.2 ผู้นำในด้านต่างๆ ของชุมชน

1.	นายอวน มิ่งขวัญ	ด้านธรรมะ และคำสอนต่างๆ
2.	นายเชย อินธิแสง	ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา
3.	นายบุปผา อินธิแสง	พราหมณ์ (ผู้ช่วย ผูกแขน แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่)
4.	นายจิตต์ อินธิแสง	ผู้นำสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ
5.	นางวร อินธิจักร	ด้านงานใบตอง
6.	นางเลื่อน เหมแดง	
7.	นางสมใจ แสงลา	
8.	นายพิจิตร ประชุมทอง	ปราชญ์ด้านการเกษตร
9.	นายบุปผา อินธิแสง	
10.	นางปราศรัย อินธิแสง	รักษาเกี่ยวกับน้ำร้อนลวก
11.	นายปรีชา ทองโสภา	เด็กร้อง / ดุ๊กขี้ยามวันดี

สถานที่สำคัญในชุมชนประกอบด้วย

1. ศาลากลางบ้านลาดเจริญ
2. สาธารณะสุขมูลฐาน

3. จุดจอดเรือชุมชน
4. ตลาดนัดชุมชน
5. ลานอเนกประสงค์ชุมชน
6. หอกระจายข่าว
7. หอประปามี 2 แห่ง
8. บ่อบาดาล 4 บ่อ ใช้ได้ 2 บ่อ
9. บ้านพักโฮมสเตย์ 20 หลัง
10. ฝ่ายทตน้ำ
11. ที่พักสงฆ์
12. ถนนทางหลวงชนบท 2 สาย
13. ถนนคอนกรีต 5 สาย
14. ถนนลูกรัง 2 สาย

ภาพที่ 4.7 ปฏิทินวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.3 ประเพณีบ้านลาดเจริญ

เดือน	ประเพณีทั่วไป	ประเพณีเฉพาะถิ่น
มกราคม	บุญสูตรบ้าน	
กุมภาพันธ์	บุญผ้าป่า	
มีนาคม		เลี้ยงผีไ้
เมษายน	บุญสงกรานต์ บุญมหาชาติ	บุญหาดทรายสูง
พฤษภาคม		เลี้ยงผีปู่ตา
มิถุนายน		เลี้ยงตาแฮก
สิงหาคม	บุญข้าวประดับดิน บุญสังทาน	
กันยายน	บุญข้าวสาก บุญสังทาน	
ตุลาคม	บุญกฐิน	
พฤศจิกายน		
ธันวาคม	ลอยกระทง	

ภาพที่ 4.8 การเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน

ภาพที่ 4.9 ประเพณีหาดทรายสูงของบ้านลาดเจริญ

4.2 ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง

ในช่วงฤดูแล้ง น้ำลดลงเต็มที่ทำให้พื้นที่มีเกาะแก่งหินและหาดทรายผุดขึ้นมาให้เห็นอย่างสวยงาม ธรรมชาติด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านจะเป็นบริเวณเว้ากว้างใหญ่ ทั้งยังเกิดระบบนิเวศต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งในพื้นที่บ้านลาดเจริญมีระบบนิเวศน์ของแม่น้ำโขงดังนี้

1. เว้าไก่อแม่ฟัก เนื่องจากบริเวณนี้มีน้ำกระทบหินแล้วเกิดเสียดังเหมือนไก่อแม่ฟักไข่ (กุก กัก) และบริเวณนี้นั้นยังเป็นน้ำวน มีน้ำพุขึ้นมามากขณะเป็นครึ่งวงกลม ปลาที่พบในพื้นที่นี้ ได้แก่ ปลาสวาย ปลาช่อน ปลาคัง กุ้ง เป็นต้น โดยเฉพาะปลาคัง หรือชาวบ้านเรียกกันว่า “ปลาเค็ง” ถือเป็นวัตถุดิบอันทรงคุณค่าจากแม่น้ำโขง กับเมนูลาบและลาวจิ้มของคนท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนต้องถามหา

2. ปากห้วยชี บริเวณนี้เมื่อก่อนเป็นป่าหน่อไม้หนาทึบ แล้วหน่อไม้เกิดเป็นจี (ต้นไม้มียอดดอกเหมือนไม้เจริญเติบโตอย่างเต็มที่) ณ ปัจจุบัน บริเวณตอนปลายของลำห้วยเป็นสุสานช้างสเตโกดอน ทรัพยากรที่พบโดยมากในปัจจุบัน คือ ต้นไผ่ป่า และชุมชนยังใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่หาหน่อไม้ไปประกอบอาหาร

ภาพที่ 4.10 ลักษณะของต้นไผ่ที่เป็นจี

3. โบกปลากั้ง เมื่อก่อนเป็นโบกหินที่มีปลากั้งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทางด้านบนของโบกเป็นขั้วนางนี้

4. หาดทรายสูง มีลักษณะเป็นหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการสะสมของทรายจากการพัดพาของน้ำ และลมจนสูงมาก หาดทรายสูงจะปรากฏให้เห็นในช่วงหน้าแล้งและเมื่อน้ำลดเต็มที่ในช่วงเดือน มีนาคม-พฤษภาคม ของทุกปี

ภาพที่ 4.11 หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

5. คอนหมู มีลักษณะเป็นร่องตรงกลางระหว่างหินสองฝั่ง หากน้ำไหลผ่านร่องตรงกลางจะได้ยินเสียงคล้ายกับหมูร้อง หรือเป็นโศกหินกลางน้ำมีถ้ามีน้ำเวลาน้ำกระทบถ้าจะเกิดเสียงดังคล้ายหมูร้อง อีกเสียงหนึ่งเล่าว่า คนในสมัยก่อนเห็นหมูขนาดใหญ่ไหลมาตามน้ำ มาติดค้างบริเวณคอนหัวหมูแล้วมีฝูงแร้ง ฝูงกามาจิกกินหมูตายที่ลอยน้ำมา

ภาพที่ 4.12 บริเวณปากคอนหมู

6.แก่งคันแยง เป็นคันร่องหินน้ำไหลเชี่ยวมาก สมัยก่อนเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้กระชอนดักปลา ซึ่งมีปลาชุกชุมมาก คนผ่านไปผ่านมาก็จะแหวะดูปลา (แยงปลา) และจับปลาโดยใช้การใส่มอง ดักซ่อน โด่งปลา เคยมีชาว บ้านจับปลาตัวขนาดใหญ่ 200 – 300 กิโลกรัม (ปลาบึก)

ภาพที่ 4.13 ภาพแสดงการดักซ่อน

7. บุ่งส้มโอง เนื่องจากพื้นที่นี้เมื่อก่อนมีต้นส้มโองจำนวนมาก ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นดอนส้มโอง
8. บุ่งน้ำใส น้ำในบุ่งนี้จะใสตลอดทั้งปี การใช้ประโยชน์ในบุ่งนี้ จะใช้หาปลา งามหอย โดยปลาที่พบส่วนมาก คือ ปลาสร้อย ปลาชิว และกุ้ง
- 9.บุ่งหินเก้ง บุ่งนี้มีหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางบุ่ง ลักษณะคล้ายเสาร์เจดีย์
- 10.ปากช่องคันแยง เมื่อก่อนชื่อช่องด่านคันแยง เนื่องจากบริเวณดังกล่าวนี้ตั้งอยู่ตรงข้ามกับบ้านดอนคันแยงที่ประเทศลาว และบริเวณนี้ยังมีต้นหว้าสามพันปีด้วย

11.หน้าผาหินลิ่ว เป็นหินสมัยฝรั่งเศสครอบครองภูมิภาคอินโดจีนสมัยสองร้อยกว่าปีมาแล้ว มี เวียดนาม ลาว เขมร ฝรั่งเศสได้ใช้เรือกำปั่นขนส่งทางน้ำจากหลืผี ถึง หลวงพระบางบริเวณ พอมาถึงบริเวณ นี้ น้ำจะแรงมากเรือกำปั่นขึ้นไม่ได้ จึงได้ใช้เครื่องลิ่วเจาะหินเพื่อเป็นที่เกาะผูกลากให้เรือขึ้นได้

ภาพที่ 4.14 หน้าผาหินลิ่ว

12.ท่านาแวง ท่านี้เมื่อก่อนเป็นบริเวณที่ชาวบ้านนาแวงใช้เป็นพื้นที่พักเพื่อที่จะเดินทางข้ามแม่น้ำ โขงไปบ้านดอนคันแยง (ประเทศลาว) เนื่องจากว่าบ้านนาแวงกับบ้านดอนคันแยง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ในอดีตในพื้นที่นี้

13.หินแซ พื้นที่นี้มีหินคล้ายกับรูปกระเข้ขนาดใหญ่ หันหน้ามาทางแม่น้ำโขง และกระเข้เล็กทำท่า กระโจนลงน้ำ 4 ตัว

14.หาดฝีน้อย

- เมื่อหลายร้อยปีก่อนมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มีเด็กตายลอยน้ำมาค้างบริเวณนี้จำนวนมาก รวมถึงมีคนไปหาปลาแล้วเห็นเด็กวิ่งเล่นบ้าง เล่นน้ำบ้าง นั่งร้องไห้บ้าง กวักมือเรียกบ้าง

- อีกส่วนหนึ่งเล่าว่าบริเวณนี้เป็นป่าช้าที่ใช้ฝังศพเด็ก

- อีกส่วนเล่าว่าพื้นที่นี้เห็นเด็กจำนวนหนึ่งมาหาปลาบริเวณนี้ แต่พอเข้าไปใกล้ก็ไม่พบอะไรเลย

15.หาดพะกาย

- เป็นแหล่งจับปลาอีกแห่งหนึ่ง สมัยก่อนมีปลาชุกชุม ต้องใช้กระชอนดักปลาขนาดใหญ่ คนที่ถือกระชอนดักปลาต้องมีพลังกำลังที่แข็งแรงมาก จึงเรียกว่า “แกร่งพะกาย” โดยเมื่อนำปลาขึ้นมาจะมีการแบ่งปลาตามส่วนเท่ากับจำนวนคนที่มาหาร่วมกัน แต่ถ้าครอบครัวใดมีคนดั่งท้องก็จะต้องนับครอบครัว เป็นสองส่วน

- อีกส่วนหนึ่งเล่าว่าเป็นพื้นที่ที่พระลักษณะและพระรามผ่านไปผ่านมา (ภาษาอีสาน ผ่าน หมายถึง ภาย พระลักษณะพระรามกายไปกายมา)

- อีกส่วนหนึ่งก็เล่ามาว่า มีพระสงฆ์ธุดงค์ผ่านมาและพักบริเวณนี้และก็ละจีวร ละกาย อาบน้ำบริเวณนี้ จึงชื่อหาดพระละกาย

ภาพที่ 4.15 หาดพระละกาย

16.ถ้ำพระ อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 3,500 เมตร เมื่อปีพ.ศ. 2475 ได้มีคนเข้าไปค้นหาสมบัติในถ้ำได้พบ พระทองคำชิ้นหิน เงินลิ้ม เงินโบราณ เป็นจำนวนมากแต่ปัจจุบันเป็นเพียงถ้ำที่ว่างเปล่าเท่านั้น

17.ถ้ำเสือ อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 3,300 เมตร เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2499 มีเสือ 2 ตัว มาอาศัยอยู่ในถ้ำ แห่งนี้ตกตอนกลางคืนก็ออกอาละวาด ไล่กินวัวชาวบ้านชาวบ้านจึงพร้อมใจกันใช้หินอุดปากถ้ำแล้วจุดไฟ เผาจนเสือตาย และให้ชื่อว่า “ถ้ำเสือ”

18.คอนวัว เมื่อก่อนเรือที่สัญจรไปมาจะมีจอดพักบริเวณนี้ซึ่งมีโขดหิน แล้วมีการสลักบริเวณโขด หินเป็นรูปหน้าวัวหันหน้าเข้าหากัน และมีรูปคนด้วย จึงเรียกว่า “คอนวัว”

ภาพที่ 4.16 คอนวัว

19. ถ้ำคันสะลิง เป็นถ้ำหินริมน้ำขนาดใหญ่จนได้ประมาณ 50 คน สมัยก่อนคนโบราณที่ ไปหา ปลาใช้เป็นที่หลบแดดหลบ

4.3 พัฒนาการการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะบะระ จังหวัดอุบลราชธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยแยกหมู่บ้านออกจากบ้านลาดหญ้าคาทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร เป็นชุมชนชนบทชายแดน ติดกับแม่น้ำโขงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ที่มาเรื่องการท่องเที่ยวบ้านลาดเจริญ มีที่จากหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอยะบะระ เข้ามาเชิญชวนชาวบ้านโดยให้พัฒนากรไปหาของดีของแต่ละพื้นที่ ซึ่งขณะนั้นบ้านลาดเจริญมีผู้ใหญ่บ้านคือ นายจิตต์ อินธิแสง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสุจิตต์ โสมแก้ว เป็นผู้นำ ได้เสนอหาดทรายสูงให้กับทางพัฒนาชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านลาดเจริญช่วงนั้นประกอบด้วยแหล่งการค้นพบงาช้าง ภาพสลักหินโบราณรูปสัตว์ต่าง ๆ และสถานที่ในโขดหินริมแม่น้ำโขง หลังจากนั้นทางชุมชนและพัฒนากรได้ช่วยกันทำข้อมูลเพื่อเสนอต่อทางอำเภอยะบะระ และทางอำเภอก็ได้ส่งผู้รับผิดชอบในประเด็นการท่องเที่ยวมาลงพื้นที่บ้านลาดเจริญเพื่อดูสถานที่จริง ซึ่งหน่วยงานก็ได้สังเกตเห็นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวจึงมีแนวคิดจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ โดยเริ่มให้ทางชุมชนได้ไปศึกษาดูงานการท่องเที่ยวชุมชน และการทำโฮมสเตย์ในท้องถิ่นและพื้นที่อื่นๆ

หลังจากกลับมาทางชุมชนจึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2547 หลังจากนั้นทางหน่วยงานสั่งให้ทางหมู่บ้านเข้าประชุมมาตรฐานการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ รวมถึงมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเรื่อยมา ปี พ.ศ. 2549 บ้านลาดเจริญจึงเป็นที่รู้จักในระดับ โฮมสเตย์ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ มีการติดต่อและเข้ามาเที่ยวในพื้นที่จากหลายส่วนทั้ง ประชาชน หน่วยงาน ในปีนี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย องค์การบริหารส่วนตำบลนาแว อำเภอยะบะระ จังหวัดอุบลราชธานี

อบต.นาแวนาแว ได้เข้ามามีบทบาท ในงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดย อบต.นาแว เริ่มมีบทบาทมาก คือ เกิดจากการประชุมระหว่าง อบต.นาแว นอกพื้นที่พบปะประชาชนและชาวบ้าน การออกประชุมทำแผนการพัฒนา 3 ปี เพื่อศึกษาความต้องการของชาวบ้านทำให้ อบต.นาแวได้รับข้อมูลจากชาวบ้าน จึงได้สังเกตเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับทางชุมชน อบต.นาแว จึงมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นคนนำชุมชนและเป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้ อบต.นาแว จะเป็นนางานหรือโครงการด้านโครงการที่เสนอผ่านไปทางการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และโครงการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนอยู่แล้ว

อีกบทบาทของ อบต.นาแว ที่เข้ามาช่วยเหลือ คือการเชิญไปอบรมเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวให้กับชุมชนบ้านลาดเจริญได้เป็นอย่างดี โดยเมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในเขตต่าง ๆ จัดงานทางชุมชนและเจ้าหน้าที่ของ อบต.นาแว ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยประสบการณ์ที่ชุมชนดี เช่น การจัดประชุม การเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการอบรมมัคคุเทศ และการพาไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโฮมสเตย์อื่น ๆ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้กับชุมชนของตนเอง

อบต.นาแว ทำแผนพบข้อมูลโปรแกรมการท่องเที่ยวบ้านลาดเจริญ เช่น โปรแกรม 1 คืน 2 วัน

ตัวอย่างโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ : 1 คืน 2 วัน

วันแรก

07.00 – 10.00 น.	เดินทางจาก สุอ.เขมราฐ จ. อุบลราชธานี
10.00 – 11.00 น.	แวะกราบสักการะพระเทพวงศา เจ้าเมืองเขมราฐ ณ บริเวณดอนปู่ตา
11.00 – 12.00 น.	เดินทางเข้าสู่หมู่บ้านโฮมสเตย์ลาดเจริญกับการต้อนรับอันอบอุ่นของชาวบ้านลาดเจริญ
12.00 – 13.30 น.	รับประทานอาหารเที่ยง (1) พร้อมทั้งทำความรู้จักกับเจ้าบ้านผู้ต้อนรับ
13.30 – 15.00 น.	เข้าที่พัก ณ บ้านโฮมสเตย์ พักผ่อนให้หายเหนื่อยจากการเดินทาง เตรียมล่องเรือตามลำน้ำโขง
15.00 – 17.00 น.	ล่องเรือโดยพลขับผู้ชำนาญการและไกด์นำเที่ยวประจำท้องถิ่นพาเที่ยวชมทิวทัศน์ เกาะ แก่งหิน ตามแนวลำน้ำโขงบ้านลาดเจริญ แวะหาดทรายสูงชมความอัศจรรย์ของกองทรายที่ธรรมชาติสร้างขึ้น เดินชม ความงามของโขดหินต่าง ๆ คอนหมู คอนวัว ถ้ำเจ็ก ชมภาพแกะสลักหินกลางโข ผาหินสิ่ว ขั้วนางนิ ลงเล่นน้ำหรือนั่งตกปลาให้สบายใจก่อนรับประทานอาหารเย็น
17.00 – 18.00 น.	เข้าที่พักทำธุระส่วนตัว เตรียมตัวรับประทานอาหารเย็น
18.00 – 22.00 น.	รับประทานอาหารเย็นแบบพาแลง (2) พร้อมทั้งสัมผัสบรรยากาศอันอบอุ่น และร่วมสนุกสนานกับกิจกรรมตอนกลางคืน อาทิเช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญแขก ผู้มาเยือน การแสดงศิลปะพื้นบ้าน การแสดง ของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ และร้อง เป็นต้น
22.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย ณ บ้านพักโฮมสเตย์

วันที่สอง

06.00 – 07.00 น.	ตื่นแต่เช้าทำธุระส่วนตัว ร่วมกิจกรรมตักบาตรยามเช้า เดินเล่น ออกกำลังกาย สูดอากาศบริสุทธิ์ยามเช้าบริเวณหมู่บ้านและริมโขง
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า (3) ด้วยฝีมือของเจ้าบ้านและอาหารประจำท้องถิ่น
08.00 – 10.00 น.	เดินชมวิถีชีวิตคนถิ่น การต่อเกวียน การแกะสลักไม้ การทำเฟอร์เจอร์ ด้วยไม้เก่า เลือกซื้อสินค้าท้องถิ่น โดยฝีมือชาวบ้าน หรือเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางบก ได้แก่ ถ้ำเสือ ถ้ำพระ เดินป่า เป็นต้น
10.00 – 12.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัยให้หายเหนื่อย เตรียมเดินทางต่อ
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารเที่ยงก่อนเดินทางกลับ (4) กลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์ และ

ชุมชนบ้านลาดเจริญเป็นที่รู้จักขึ้นเรื่อย ๆ โดยผ่านหน่วยงาน อบต.นาแว รวมถึงการไปอบรมต่าง ๆ ที่ทางทีมได้ลงทะเบียนและแจ้งเบอร์โทรไว้กับระบบการอบรม มีผู้ติดต่อเข้ามาพักเรื่อย ๆ โดยกลุ่มที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานราชการ องค์กรท้องถิ่น หรือ กลุ่มท่องเที่ยวทดลองของการท่องเที่ยวและกีฬา การเดินทางและการติดต่อ

ผู้ประสานงาน : 1. นางสาวทิวพร พรหมเชษฐา ตำแหน่ง จพง.ส่งเสริมการท่องเที่ยว

โทรศัพท์ : 087 – 9533747(ตลอด 24 ชั่วโมง)

2. นางสุจิตา โสมแก้ว ตำแหน่งประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ

โทรศัพท์ : 088 – 1169985 (ตลอด 24 ชั่วโมง)

3. องค์การบริหารส่วนตำบลนาแว

โทรศัพท์ : 045 – 217007-8(เฉพาะวัน เวลา ราชการเท่านั้น)

ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวชุมชน: องค์การบริหารส่วนตำบลนาแว

เว็บไซต์: www.nawang.info.th

การเดินทาง: ทางรถยนต์ ตั้งอยู่ถนนสายหลัก หมายเลข 2112 (ถนนสายยุทธศาสตร์) เชื่อมต่อระหว่างอำเภอเขมราฐ – อำเภอโขงเจียม และหากเดินทางจากจังหวัดอุบลราชธานี ให้ใช้เส้นทางทางหมายเลข 2050 อุบลราชธานี – เขมราฐ เลี้ยวขวาก่อนถึงตัวอำเภอเขมราฐ ประมาณ 2 กม. เพื่อเข้าสู่ถนนหมายเลข 2112 (ถนนสายยุทธศาสตร์) เดินทางประมาณ 15 กม. ให้สังเกตป้ายโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญแล้วเลี้ยวซ้าย เดินทางต่อประมาณ 9 กม. ถึง โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญระยะห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 120 กิโลเมตรระยะห่างจากอำเภอเขมราฐ 22 กิโลเมตร ระยะห่างจาก อ.บ.ต.นาแว 12 กิโลเมตร

พ.ศ.2548 ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เริ่มมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชนบท พ.ศ.2549 พัฒนาชุมชนอำเภอเขมราฐ เข้ามาก่อตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่กลุ่มแรกที่มาศึกษาดูงาน เป็นคณะนักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 200 คน การดำเนินการตรงส่วนนี้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2549 มีวิธีการคือ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยทำมาลัยจากดอกไม้ในชุมชนคล้องคอนักท่องเที่ยว มีการให้ทางนักท่องเที่ยวลงสมุดตรวจเยี่ยม มีการแบ่งนักท่องเที่ยวเข้าที่พักโดยกลุ่มโฮมสเตย์จำนวน 15 ครั้วเรือน และรับเพิ่มอีก 5 ครั้วเรือน(เนื่องจากที่พักไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว) หลังจากนักท่องเที่ยวเข้าที่พักทางชุมชนได้มีการประชุมนัดหมายก่อนมีกิจกรรมในช่วงเย็น พอถึงช่วงเย็นมีการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน (กินพาเลง) มีพิธีบายศรีสู่ขวัญนักท่องเที่ยว มีการแสดงลำพื้นเมือง เช่น ลำภูไท ลำดังห้วย หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวแยกกันพักผ่อนตามอัธยาศัย

นักท่องเที่ยวตื่นนอนตอนเช้า ตักบาตรตอนเช้า โดยเจ้าของบ้านมีการเตรียมตักบาตรร่วมกับทางชาวบ้านด้วย เจ้าบ้านจะให้คำแนะนำในการใส่บาตร การแต่งผู้หญิงทางเจ้าบ้านจะจัดเตรียมผ้าเช็ดตัวมาให้ใส่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแต่งตัวแบบพื้นบ้านหรือพื้นเมือง รับประทานอาหารเข้ากับเจ้าของบ้าน หลังจากนั้นก็มีกิจกรรมที่นักศึกษามาเรียนรู้ชุมชนความเป็นอยู่ การรับออกจากโฮมสเตย์ และส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ จากการจัดการท่องเที่ยวในครั้งนี้ พบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมมาก ทั้งคนชรา เยาวชน ผู้นำ

ต่างมาต้อนรับโดยพร้อมเพรียงกัน รวมถึง อบต.นาแวงนาแวง ก็มีส่วนร่วมด้วยโดยการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมพาแลง ในส่วนของการแสดง นางรำจะเป็นคนในชุมชนใกล้เคียงซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน คือ ราชินีลำภูไทนางมลฤดี ท่วมจันทร์ และคณะ อยู่ในบ้านโบกม่วง การจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญจะมีพราหมณ์ทำพิธีโดยคนในชุมชน พิธีการมีการผูกข้อมือ เพื่อบายศรีและเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่มาเยือน การจัดการด้านการเงินเป็นเหมาะจ่ายเหลือค่าใช้จ่ายค่อยปันผล

หลังจากนักท่องเที่ยวกลับทางชุมชนจะมาสรุปลผลการจัดการท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่าย ผลดีหรือผลเสีย ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และจากการสรุปผล พบว่า

ข้อบกพร่องในการจัดการท่องเที่ยวมีดังนี้

- การจัดการด้านการเงินนั้นขาดทุน เนื่องจากทางชุมชนกล้านักท่องเที่ยว รับประทานอาหารไม่อิ่ม หรือไม่ประทับใจ ถ้าเห็นว่าจะอะไรเหลือน้อยทางชุมชนก็จะขับรถออกนอกชุมชน(เข้าอำเภอ เขมราฐ)ไปซื้อของมาเพิ่มทันที

- บ้านพัก หรือสภาพแวดล้อม ภายในชุมชนยังไม่สะอาดพอ

- ความปลอดภัยยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากครัวเรือนที่รองรับบางบ้านที่ไม่ได้มาตรฐานออกจาก 10 หลัง เช่น ประตู หน้าต่างชำรุด

- เป็นครั้งแรกที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว กล้านักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ

ข้อดีในการจัดการท่องเที่ยวมีดังนี้

- การต้อนรับเป็นแบบกันเอง

- คนในชุมชน มีส่วนร่วมกันทุกคนและทุกวัย

- เป็นโฮมสเตย์ ร่วมกับชุมชนจริง ๆ ไม่ได้สร้างใหม่

- การที่มีผู้มาเยือนทำให้ชาวบ้านมีการตื่นตัวในการทำความสะอาดหมู่บ้านให้สะอาดอยู่

ตลอดเวลา

หลังจากนั้นได้นำข้อมูลจากการปรึกษาหารือไปปรับปรุงชุมชนและสถานที่ เช่น การซ่อมแซมบ้านเรือนให้ดีขึ้น ทั้งในเรื่องของประตู หน้าต่างที่ต้องมิดชิด ที่นอนต้องสะอาด มีมุ้ง กันยุงทุกครั้งทุกห้อง มียาสามัญประจำบ้านทุกหลังคา

หลังจากนักท่องเที่ยวจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กลับ มีอีกคณะที่มาประสานผ่านทาง อบต.นาแวง เป็นทีมงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 50 คน การจัดการท่องเที่ยว ใช้รูปแบบการจัดเหมือนกับคณะที่มาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คือ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยทำมาลัยจากดอกไม้ในชุมชนคล้องคอนักท่องเที่ยว มีการให้ทางนักท่องเที่ยวลงสมุดตรวจเยี่ยม มีการแบ่งนักท่องเที่ยวเข้าที่พัก โดยกลุ่มโฮมสเตย์ ช่วงเย็นมีการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน (กินพาแลง) มีพิธีบายศรีสู่ขวัญนักท่องเที่ยว มีการแสดงลำพื้นเมือง เช่น ลำภูไท ลำดังหาวย หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวแยกกันพักผ่อนตามอัธยาศัย

นักท่องเที่ยวตื่นนอนตอนเช้า ตักบาตรตอนเช้า รับประทานอาหารเข้ากับเจ้าของบ้าน หลังจากนั้นเรียนรู้ชุมชน การรับออกจากโฮมสเตย์ และส่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ

ผลที่เกิดขึ้น

- ข้อดีการต้อนรับดีขึ้น ไม่วุ่นวายเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มาก การร่วมพาแลงก็เรียบง่ายไม่อึดอัด
- ถ้าพื้นเมืองเราจะเป็นคนคนในหมู่บ้านตนเอง ครั้งแรกเตรียมนางรำไม่ทัน ครั้งที่สองคนในชุมชนมองเห็นรายได้ที่เกิดขึ้นกับชุมชนจึงฝึกนางรำ และมีการแสดงความสามารถจากหมู่บ้านเอง
- ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยว มากขึ้นเพราะขณะนี้มีการรณรงค์นำเที่ยวด้วย
- กลุ่มที่มาโดยมาเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะการต้อนรับอาจจะแตกต่างกับคณะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เช่น ด้านการกิน เรื่องรายได้ดีขึ้น มีการปันผลและเก็บไว้ในกิจกรรมเพื่อเป็นทุนในการไปอบรม
- ผู้มาเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นผู้ใหญ่ เป็นคนกล้าพูดมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น ข้อบกพร่องจากกลุ่มท่องเที่ยว จะกล้าพูด กล้าบอก แนะนำทางที่ดี แห้งประสบการณ์ได้ดี
- บ้านพักความสะอาด และเรื่องความปลอดภัยดีขึ้น

ข้อบกพร่อง

- มีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ในการรองรับเนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย
- การจัดการเรื่องอุปกรณ์อาจสูญหาย เนื่องจากยังไม่มีศาลาของหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลางจัดต้อนรับอยู่ถนนเส้นกลางหมู่บ้าน
- ข้อแตกต่างเรื่องการเงินรอบแรกไม่มีปันผล รอบนี้มีการจัดการเรื่องเงินปันผล เพราะการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ต้องมีปันผล เพื่อสร้างกำลังใจให้ผู้จัดการ มีการเงินสมทบเข้าหมู่บ้านตามสมควร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มจัดการท่องเที่ยวกับชุมชน

ในปี 2550 – 2555 เริ่มมีข้อแตกต่างในด้านข้อมูล มีการพัฒนาเอกสารเพื่อแสดงถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสารแผนที่ มีการพัฒนาพื้นที่รองรับมีศาลาประชาคมของหมู่บ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่บ้าน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น อบต.นาแว ชุมชนมวลดชนสัมพันธ์เข้าช่วยในเรื่องป้าย ดำรวจเข้ามาช่วยในเรื่องการอบรมด้านการจัดการความปลอดภัย กรมศิลปากรช่วยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยุค และประวัติศาสตร์สถานที่แหล่งช้างที่ขุดพบ มีสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เข้ามาส่งเสริมเกี่ยวกับกิจกรรมตอบคำถามการท่องเที่ยว อบรมข้อมูลในชุมชน ความสามัคคีในชุมชนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์ สาธารณสุขเข้ามาร่วมในการจัดการเรื่องสุขภาวะและสุขภาพ เช่น การจัดการ 5 ส. ผ่านทาง อสม. และผู้นำ การดูแลเรื่องความสะอาด ด้านอาหาร น้ำดื่ม เรื่องสุขภาพ

พ.ศ.2556 - พ.ศ.2559 ทาง อบต.นาแวได้ร่วมจัดงานรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า (งานสงกรานต์หาคทรายสูง) ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอีก 1 แห่ง ทางคนเริ่มเข้ามาเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ถ้ามาเป็นคณะปีที่ผ่านมา

มามี 2-3 คณะ ในห้วงเดียวกันก็มี ค่าอาสาพัฒนาชนบทเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พ.ศ.2558 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้การสนับสนุนโครงการวิจัย การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาคทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขว อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ.2559 การสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรมภายใต้ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ที่สนับสนุนเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมราฐ นาแขว เขียว

พ.ศ.2558 – พ.ศ.2559 กลุ่มวิจัยเข้าร่วมกับทางชาวบ้านได้ร่วมกันทำงานวิจัย เช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวตามลุ่มน้ำโขง มีการอบรมไกด์ชุมชน โดยมีเด็กเข้ากิจกรรมไกด์เยาวชน มีการศึกษาสืบค้น โปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน มีการปรับปรุงโปรแกรมและรายละเอียดการจัดการท่องเที่ยว

โดยสรุปชุมชนได้รับสนับสนุนการท่องเที่ยว จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ

ตารางที่ 4.4 สนับสนุนการท่องเที่ยว จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ

พ.ศ.	ชื่อหน่วยงานที่สนับสนุน	เรื่องที่สนับสนุน	จำนวนเงิน/ รายละเอียดอื่นๆ
2548	ททท.	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชนบท	
2549	พัฒนาชุมชน	ก่อตั้งกลุ่มโฮมสเตย์	
2549	ท่องเที่ยวและกีฬา	การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์	
2549 ถึง ปัจจุบัน	อบต.	สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน	
2557	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	อาสาพัฒนาชุมชน	
2557	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	อาสาพัฒนาชุมชน	
2558	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น	โครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาคทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแขว อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี	223,580.00 บาท

ตารางที่ 4.5 ร่างโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

ถึง 12.00	- แนะนำสถานที่ แนะนำชุมชน - อาหารเที่ยง ข้าวเหนียวห่อใบตองกับปิ้งหมู และน้ำที่จุดต้อนรับ - เข้าบ้านพัก	75 บาท/คน
13.00	- พาไปกลุ่มชนม บายศรีสู่ขวัญ - ล่องเรือ - พักผ่อน - เตรียมกินอาหารพาแลง นุ่งซิ่นเข้าบ้านกินข้าวแลง อักแพง บายศรี การแสดง - ผักผ่อน	50 บาท/คน 200 บาท/คน 250 บาท/คน
6.00	- กิจกรรมขึ้นบันที่หาดทรายสูง - ตักบาตรที่ทำเรือ - กินข้าวเช้ากับเจ้าบ้าน	20 บาท/คน 50 บาท/คน
		645 บาท/คน

- ทริปเดินชมลานหิน หลังหาดทรายสูงซึ่งจะเป็นคันดินยาวถึงโบกปลาทัง โดยไม่มีอัตราค่าบริการที่แน่นอน ค่ามัคคุเทศขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมาจะได้ประมาณ 100 – 200 บาท มัคคุเทศ 1 คน จะดูแลนักท่องเที่ยว 5 คน 1:5 คน

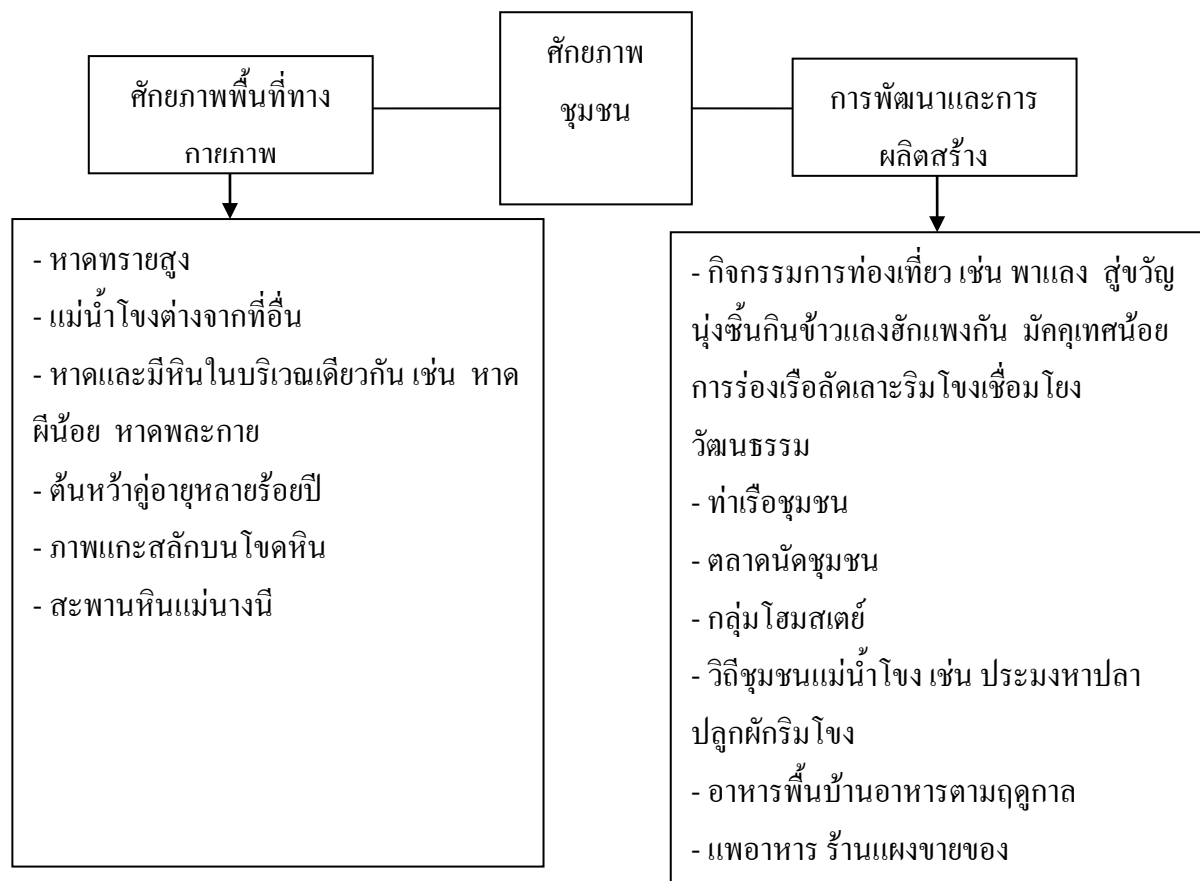
- ทริปล่องเรือ ขึ้นเรือที่ทำเรือ หาดทรายสูง เหมารือลำนระ 500 บาท นั่งได้ประมาณ 5-7 คน ในเรือมีบริการเสื้อชูชีพ การเดินทางไปวินไก่อแม่ฟัก ต้นหว้าคู่ ผาหินลั่ว หินจระเข้ หาดผืนน้อย หาดพละกายคอนวัว กรณี ถ้าไปถ้านางรินต่อ จะมีค่าบริการนำเที่ยวเพิ่มเติมอีก 300 บาท จากกลับลัดเลาะริมโขงชมฝั่งลาว

- การติดต่อ ติดต่อผ่านทางประธานกลุ่มโฮมสเตย์ ผู้ใหญ่บ้าน
- FACEBOOK ณ หาดทรายสูง
- หักค่าใช้จ่ายโฮมสเตย์ค่าประสานงาน 10 %

ภาพที่ 4.18 FACEBOOK ณ หาดทรายสูง

4.4 ศักยภาพชุมชนศักยภาพหาดทรายสูง

แผนภูมิ 4.1 ศักยภาพชุมชนศักยภาพหาดทรายสูง

จากข้อมูลในชาร์ตดังกล่าว ทีมวิจัยได้รวบรวมข้อมูลและรายละเอียดของศักยภาพของพื้นที่ไว้ดังนี้

1. ศักยภาพพื้นที่ทางกายภาพ

บรรพบุรุษแต่ก่อนมาหาปลาแถวบริเวณนี้ และเห็นว่าพื้นที่นี้มีปลาที่หลากหลายก็เลยพากันมาจับปลาอยู่ที่นี่ และก็เลยตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่นี่

- แต่ก่อนมีแต่ทางชุมชนหรือชาวบ้านเองที่ไปเล่นน้ำ ไปอาบน้ำ ไปสวน ความสูงของหาดทรายสูงขึ้นอยู่กับน้ำกับลมธรรมชาติ ช่วงเดือน มิถุนายน – กันยายน จะเป็นช่วงน้ำขึ้นช่วงนี้เห็นหาดทรายสูงเพียงเล็กน้อย ตุลาคม – พฤษภาคม จะเป็นช่วงน้ำลดและเห็นหาดทรายสูงชัดเจนและสวยงาม เรื่องหาดทรายสูง มีการเล่าปากต่อปาก คนในหมู่บ้านพามาเที่ยว คนเริ่มรู้จักเล็กน้อย

- แม่น้ำโขงเป็นวังเวมบริเวณหาดทรายสูง เป็นหาดเล่นน้ำได้

- บนโขดหินมีสภาพเกาะสลัก คนหาปลาเห็นเล่าสู่กันฟังและจากเรื่องเล่าต่อกันมา พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่พักเรือ เป็นที่พักเหนื่อยของพวกเดินเรือกำปั่นของพ่อค้าจากประเทศจีน พอมีการพักผ่อนบริเวณดังกล่าวก็จะมีการทำสัญลักษณ์ไว้บนหิน

- หาดผิวน้อย แต่ก่อนโบราณมีผิวน้อยกึ่งกึ่งหาหินปลาแถวหาดผิวน้อย “เว้าบ่ออยู่ภาษาคนอยู่แถวนั้น ถ้ามันร้องว่ากึ่งกึ่งกึ่ง” หมายความว่ามันจะกินคน “แต่ถ้าร้องว่ากึ่งกึ่งจะไม่ทำอะไร” แถวนั้นไม่ค่อยมีคนลงเล่นน้ำเพราะเข้าไปได้ยากและเป็นพื้นที่ที่น้ำกลัว

- หาดพละกาย เป็นหาดที่ฝรั่งไม่จอดเรือ แล่นเรือผ่านไปเลย ภาษาอีสานเรียกว่า “เว้ากายไป” สถานที่แห่งนี้เป็นที่เล่นน้ำ มีหาดทรายสวย มีเปลือกหอยที่สวยงาม รวมถึงเป็นพื้นที่ปลูกผักริมแม่น้ำโขง เช่น มัน ถั่ว ผักกาด ข้าวโพด พื้นที่ในการเพาะปลูกนั้นเป็นพื้นที่จับจองสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น เมื่อก่อนยังพบการปลูกฝ้ายเงินแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว และหาดนี้ห่างจากหาดทรายสูงประมาณ 2 กิโลเมตร ถ้าไปโดยการล่องเรือก็จะไม่ไกลมากนัก

- ถ้ำนางริน เป็นหาดทรายยาวและหาดหิน

- ถ้ำห้วยบักคุด ห้วยบักคุด เมื่อก่อนบริเวณนี้ปลูกยาสูบ ปัจจุบัน พื้นที่นี้ปลูกถั่วและปลูกขี้ข้าวโพด

- ถ้ำพระ สมัยก่อนพื้นที่นี้เป็นพื้นที่หาหินรวมถึงการเลี้ยงวัวเลี้ยงควายด้วย ในถ้ำจะมีพระเป็นจำนวนมากจึงเรียกว่าถ้ำพระ ปัจจุบันมีพระ 1 รูป ไปพำนักอยู่ และจัดเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์

- ถ้ำเสือ เมื่อก่อนมีเสือ เวลาชาวบ้านเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย แล้วเอาไปกินในถ้ำ ถ้ามียขนาดใหญ่มากทางเข้าแคบ ด้านในเป็นหินน้ำเซาะ(รูน้ำไหล) แต่ก่อนมีค้างคาวจำนวนมากเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าถ้ำเจีย

- โนนฝรั่งถาง จากคำบอกเล่าเป็นพื้นที่ที่ฝรั่งมาส่องกล้อง ปักเขตแดนและถางถาง ปัจจุบันเป็นที่ดินสาธารณะของชุมชน

- ภูคิน มีทรัพยากรกอไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะไผ่ป่า รวมถึงเห็ดต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่คนเข้าไปหากินได้ พื้นที่นี้จะเห็นวิวของแม่น้ำโขงทั้งหมดพร้อมทั้งดูความสวยงามของแม่น้ำโขงฝั่งลาว เป็นจุดชมวิวยอดนิยมและจุดดูพระอาทิตย์ขึ้น

- สะพานหินแม่น้ำงนี ลักษณะของพื้นที่เป็นหินแผ่นขนาดใหญ่เหมือนสะพาน เวลาฝนตก น้ำจะไหลลอดใต้พื้นลงไปจะเป็นโบกปลากั้ง (ปลา กบ อึ่ง เขียด จะตกอยู่ในโบกนั้น) แต่ก่อนชาวบ้านไปดักเอาบริเวณนั้น และใช้เป็นที่สัญจรไปหาปลา ไปหาต๋ายสูง ทางลัดจากหมู่บ้านไปหาต๋ายสูงต้องผ่านสะพาน จึงจะไปได้เพราะแต่ก่อนริมฝั่งมีความชันมาก ที่มาของชื่อเมื่อก่อนพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะป่าอุดมสมบูรณ์มีสัตว์มากมาย เช่น ชะนี ลิง ลิงลม ขอบนั่งเล่นแถวสะพาน ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ไหว้สักการะเวลาแข่งเรือ (แจ้แม่น้ำงนี) โดยการแต่งขัน 5 เอาผู้สูงอายุ และผู้แข่งเรือไปไหว้ขอพรให้ชนะ เครื่องที่ใช้ไหว้ นางนี ประกอบด้วย เหล้าไห ไก่ 1 ตัว (ป่า หรือ แก้ง) ในช่วงเดือนตุลาคม

ภาพที่ 4.19 โบกหิน

- สุสานช้างแมมมอส อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร เป็นคันฝายกั้นน้ำสาธารณะที่มาของพื้นที่ เมื่อ พ.ศ.2535 เกิดฝนตกหนักทำให้คันฝายขาดทำให้น้ำเซาะถึงชั้นหินจึงเห็นงาช้างโผล่ขึ้นมา มีความยาว ประมาณ 2.70 เมตร ปัจจุบันทางชุมชนได้นำไปมอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานีเพื่อเก็บรักษาไว้ให้เป็นของศิริมงคลคู่บ้านคู่เมืองและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด บุคคลที่พบงาช้าง คือนายบุญผาอินธิแสง

2.ศักยภาพที่เกิดการพัฒนาและการผลิตสร้าง

- กลุ่มแพอาหาร ตอนนี้ มีแพอาหาร 3 เจ้า อยู่ริมฝั่งหาต๋ายสูง และร้ายแพลอยดั่งบนหาต๋ายสูงอีก 50 ร้าน ที่จะคอยให้บริการทั้งทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม การดำเนินการจัดการ จะมีการเก็บค่าบำรุงรักษาความสะอาดบริเวณหาต๋ายสูงแพละ 300 บาทต่อปี โดยเงินจำนวนดังกล่าวจะเข้ามาในหมู่บ้านแล้ว กรรมการหมู่บ้านจะเข้ามาดำเนินการจัดสรร และจะคิดค่าเช่าของแพขายของ 3*4 เมตร แพอาหารเสียค่าบำรุง แพละ 300 บาท ต่อปี มีการวางมาตรการในการประกอบการคือ การจัดโซนพื้นที่

เล่นน้ำ แพอาหาร ร้านอาหาร โดยต้องขออนุญาตจากกรมเจ้าท่า เจ้าของที่เสียภาษีให้กรมเจ้าท่าหลังละ 3000 บาทต่อปี ด้านเครื่องดื่มเสียภาษีให้กรมสรรพสามิต 240 บาท/ปี อบต.500 บาท/ปี มาตรการอีกอัน ผู้ประกอบการต้องเป็นคนในบ้านลาดเจริญและบ้านลาดหญ้าเท่านั้นจึงจะสามารถมาขายของในพื้นที่ได้

- ศักยภาพด้านชุมชน มีมัคคุเทศน์น้อย ซึ่งในปัจจุบันมีมัคคุเทศน์น้อยประมาณ 10 คน อบรมให้โดย ดร.อรุณศรี พาไปฝึกปฏิบัติอายุระหว่าง 10-15 ปี ทำหน้าที่สถานที่ท่องเที่ยว รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

1) บ้านพักตามสไตล์โฮมสเตย์พร้อมด้วยกิจกรรม ตอนกลางคืน ท่านละ 250 บาท/

1 คืน

2) อาหาร + น้ำดื่ม โดยฝีมือชาวชุมชนคนประจำถิ่น 150 บาท / 3 มื้อ

3) บริการเรือล่องน้ำโขงพร้อมเสื้อชูชีพ 300 บาท / 1 ลำ

4) บริการนำเที่ยวโดยไกด์ชุมชนคนประจำถิ่น 100 บาท / 1 รอบ

- ทำเรือชุมชน เรือจะรับจ้างขนสินค้าข้ามฝั่งคนข้ามฝั่ง ที่บริเวณท่าเรือเป็นท่าประเพณี ค่าบริการคนข้ามคนละ 50 บาท ขนสินค้าครั้งละ 100 บาท มีผู้ประกอบการหรือให้บริการประมาณ 30 ลำ/วัน โดยในท่ามีการจัดคิวกัน ส่วนมากจะเป็นคนทางฝั่งลาวข้ามมา ค่าใช้จ่ายที่ได้หักเข้ากลุ่มอาทิตย์ละ 200 บาท เมื่อมาถึงจะเก็บค่าคนข้ามฝากเข้าหมู่บ้าน 10 บาท โดยหมู่บ้านเอาเข้าเป็นกองกลางต่อไป

- ตลาดนัดชุมชน จัดบริเวณท่าเรือทุกวันอังคารสินค้าส่วนมากเป็นของกินของใช้ส่วนมากแม่ค้าจะมาจากฝั่งลาว เก็บค่าธรรมเนียมในการจำหน่ายสินค้าต่อละ 10 บาท / วัน รายได้จากการเก็บค่าลือคขายของจะจัดการโดยนำเข้าหมู่บ้าน และแบ่งให้ค่าคนเก็บขยะร้อยละ 20 บาท

- บ้านพักโฮมสเตย์ จะมีการตรวจบ้าน ทั้งในเรื่องของความสะอาดห้องน้ำ ความพร้อมเจ้าบ้าน การขึ้นชื่อ ส่งเข้าสู่ศูนย์ ทั้งยังมีการตรวจจากข้างนอกมาตรวจ ถ้าผ่านแล้วให้ใบยังยอหรือเกียรติบัตร ตอนนี้ยังไม่มีการจัดทะเบียน มีสมาชิก 20 – 30 คน

ภาพแสดงศักยภาพของพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยวของหาดทรายสูงชุมชนบ้านลาดเจริญ

ภาพที่ 4.20 แหล่งจุดพบนงานช้างโบราณ หรือ สุสานช้างแมมมอส

ภาพที่ 4.21 ชั่วนางนี้

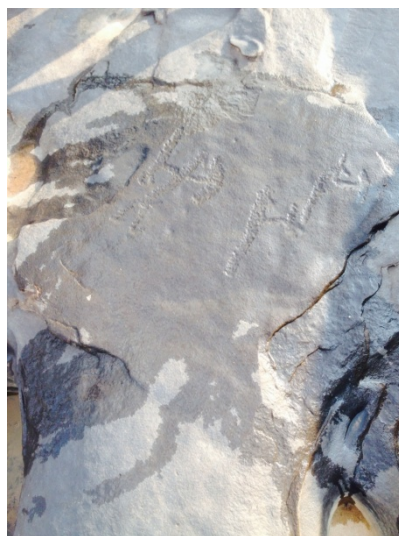
ภาพที่ 4.22 หาดทรายสูง

ภาพที่ 4.23 คอนหมู

ภาพที่ 4.24 ภาพกิ้งกิ้งกอนลงเล่นน้ำ ภาพแกะสลักรูปสัตว์ต่างๆ

ภาพที่ 4.25 แก้วที่หลวง ภาพแกะสลักนักรบโบราณ

ภาพที่ 4.26 ภาพแกะสลักอักษรจีนโบราณ ภาพแกะสลักเรือโบราณ

ภาพที่ 4.27 ภาพแกะสลักรูปวัวชนกัน

ภาพที่ 4.28 ต้นหว้าคู่พันปี

ภาพที่ 4.29 หน้าผาหินลิ่ว

ภาพที่ 4.30 ตลาดนัดชุมชนบ้านลาดเจริญ

ภาพที่ 4.31 แพอาหาร

ภาพที่ 4.32 วิธีประมงหาปลาชาวบ้านลาดเจริญ

ภาพแสดงผลิตภัณฑ์ชุมชนตลาดเจริญ

ภาพที่ 4.33 กลุ่มสานตะกร้าพลาสติก

ภาพที่ 4.34 ชาใบชาหม่อง

ภาพที่ 4.35 สบู่หมากหว่าน้ำ

4.5 สรุปผลและแนวทางในการทดลองปฏิบัติการ

จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ทีมวิจัยและทางชุมชนมองว่า ถ้าจะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวที่สวนทางชุมชนความจะได้เห็นตัวแบบในการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนจึงไปศึกษาดูงานเมื่อวันที่ 28-29 ตุลาคม 2559 ที่การท่องเที่ยวชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกก่อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการดูงานมาปรับปรุงชุดวางแผนการดำเนินการทดลองทางการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาดูงาน มีดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว บ้านกู่กาสิงห์ แบ่งงานกันอย่างเป็นระบบเป็นกลุ่ม มีการทำงานกันเป็นทีม แบ่งงานกันทำไม่ทำคนเดียวอย่าง ทางโคกโก่งก็มีระบบเดียวกันในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
2. ด้านการบริหารคน โคกโก่งเป็นระบบกว่ากู่กาสิงห์ในการบริหารคน ตัวอย่าง เช่น ในการแต่งการเสื้อผ้าของโคกโก่ง เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
3. ด้านการบริหารเงิน มีการจัดการเป็นสัดส่วน แบ่งแยกอย่างเป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าฐานผู้เข้าเรียนรู้ในฐานจะมีค่าเข้าชมฐานละ 500 บาท อาหารเที่ยงพร้อมเบรค 150 บาท บ้านพักพร้อมอาหารเช้า 350 บาท กิจกรรมพาแลง 300 บาท เป็นต้น และเมื่อเกิดรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวทุกกลุ่มต้องหักเข้ากลุ่มกลางหรือกองกลางร้อยละ 10 ของเงินกำไร เพื่อนำมาปันผลและบริหารในกลุ่มใหญ่
4. ด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สนใจทั้งในและนอกกลุ่ม มีการอธิบายอย่างชัดเจนแก่ผู้เข้าไปเรียนรู้ในฐาน รวมถึงวิทยากรยังสามารถอธิบายได้ชัดเจน แต่ภาษาที่ใช้ของกู่กาสิงห์เป็นวิชาการเกินไปทำให้เข้าใจยาก
5. ด้านข้อมูล ความเป็นมาและการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์ กล่าวคือ มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวก็เลยตั้งกลุ่มขึ้นมาและมีการไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และนำมาปรับใช้ และเมื่อผ่านไปได้

จำนวนกลุ่มในชุมชนก็เพิ่ม การเพิ่มกิจกรรมขึ้นมา เช่นในเรื่องของการแสดงต่าง ๆ หลังจากนั้นประชาชนเข้าร่วมเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมา มีการเก็บหุ้นแบ่งขายได้จนถึงปัจจุบัน

6. ด้านการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รักษาความสะอาด ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานให้อย่างไว้ให้ลูกหลาน

8. ด้านปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของภูากาสังห์และโคกโก่งสำเร็จ คือ เรื่องความสามัคคีกันของคนในชุมชน

9. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว มีปัญหาเกิดขึ้นเรื่อย ๆ แต่ทางกลุ่มก็จะหาทางออกในหารแก้ไขปัญหาร่วมกัน คิดร่วมกัน ทุกครั้งที่มีความปัญหาที่จะสามารถผ่านไปได้เพราะทุกคนร่วมมือกัน

10. ข้อคิดที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน ได้รับรู้และเรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่ม การบริหารจัดการที่ดี เช่น การแบ่งหน้าที่การทำงาน ทุกคนที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง รวมถึงได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวภูไท และการแต่งการเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท

โดยสรุปผลชุมชนบ้านลาดเจริญมีการก่อตั้งและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ.2547 และยังคงดำเนินการจนถึงปัจจุบัน จากการเข้ามาสนับสนุนของภาครัฐ เนื่องจากเห็นว่าชุมชนตั้งอยู่ในทำเลทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ริมน้ำโขง มีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลาย เช่น หาดทรายสูง คอนหมู คอนวัว และข้าวนางนิ เป็นต้น และยังมีบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานรับรองจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีระบบสาธารณูปโภค / สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนได้แก่ ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปาหรือน้ำสะอาด ระบบการรักษาความปลอดภัย ระบบการติดต่อสื่อสาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นกลุ่มโฮมสเตย์โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลนาเวงให้การสนับสนุน ปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์มีสมาชิกจำนวน 20 คน มีบ้านพักโฮมสเตย์ไว้บริการจำนวน 10 หลัง รับรองนักท่องเที่ยวได้คราวละ 100 คน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านลาดเจริญ ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางน้ำส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณกลางลำน้ำโขง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนบ้านลาดเจริญ จะต้องเดินทางมาเที่ยวชมในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม ของทุกปี เท่านั้น และในการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น เกาะ แก่ง กลางลำน้ำโขง นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับคำแนะนำจากคนในพื้นที่ เพื่อป้องกันอันตรายและการล่าเขตแดนของประเทศเพื่อนบ้าน

การเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวระหว่างชุมชน ชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี และสำนักงาน ททท. จังหวัดอุบลราชธานี

จากจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา นั้น ชุมชนได้รับรางวัลที่ได้รับเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รับรองโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2550-2552 หมายเหตุ : (ในปี 2553 ทางชุมชนโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ไม่ได้ขอตรวจรับรองมาตรฐานเนื่องจากได้มีการประเมินตนเอง โดยกลุ่มสมาชิกและคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่ามีบ้านพักโฮมสเตย์หลายหลังที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้มาตรฐานในการรับรองนักท่องเที่ยว อีกทั้งสถานที่ใช้สอยสาธารณะประโยชน์ก็ได้รับความชำรุดเสียหาย ซึ่งจะต้องดำเนินการปรับปรุง)

ลักษณะนักท่องเที่ยว ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ชุมชนบ้านลาดเจริญ มีดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะเข้ามาในรูปแบบของกลุ่มคณะ ซึ่งสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์และคนในชุมชนจะมีเวลาเตรียมการต้อนรับและจัดกิจกรรมทุกรูปแบบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรม

2. นักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะมาในรูปแบบเป็นการส่วนตัว เป็นครอบครัวหรือหมู่คณะเล็ก ๆ ไม่เกิน 10 คน จะมาเพื่อเที่ยวชมความงามทางธรรมชาติในพื้นที่ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีมากในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม ของทุกปี

ตารางที่ 4.6 ตารางจำแนกนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวบ้านลาดเจริญ

นักท่องเที่ยว	ลักษณะการมาท่องเที่ยว	วัตถุประสงค์		ผลที่เกิดกับชุมชน
		นันทนาการและชมทัศนียภาพ	เรียนรู้วิถีชีวิตและประสบการณ์	
นักเรียน + โรงเรียน	ไป – กลับ	*	-	- ชุมชนมีขยะเพิ่มขึ้น - ในชุมชนมีการจราจรหนาแน่น - เกิดรายได้ต่อชุมชน
นักศึกษา + มหาวิทยาลัย	พักค้างคืน	*	*	- นักท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทางชุมชน - เกิดชุดประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว - เกิดรายได้ต่อชุมชน

หน่วยงานราชการ - สำนักงาน วัฒนธรรม - พัฒนาชุมชน - อื่น ๆ	พักค้างคืน	*	*	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - เกิดชุดประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวที่ นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว - โครงการหรือ หน่วยงานเข้ามา ดำเนินการหรือการ สนับสนุนในการจัดการ ท่องเที่ยวเพิ่มเติม - เกิดรายได้ต่อชุมชน
บริษัทเอกชน	พักค้างคืน	*	*	- พื้นที่ในการถ่ายภาพ ถ่ายแสดงเพื่อโฆษณา สินค้า ถ่ายทำรายการ - เกิดการประชาสัมพันธ์ พื้นที่ในวงกว้างมากขึ้น
นักท่องเที่ยวทั่วไป	ไป – กลับ	*	-	- ชุมชนมีขยะเพิ่มขึ้น - ในชุมชนมีการจราจร หนาแน่น - เกิดรายได้ต่อชุมชน

จากตารางในข้างต้นที่วิจัย สามารถนำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

โดยนักท่องเที่ยว ที่แก่นักเรียน + โรงเรียน ลักษณะการมาท่องเที่ยวจะเป็นแบบ ไป – กลับ วัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวเพื่อนันทนาการและชมทัศนียภาพ ซึ่งจากตรงส่วนนี้ผลที่เกิดกับชุมชน คือ ชุมชนมีขยะเพิ่มขึ้น ในชุมชนมีการจราจรหนาแน่น เกิดรายได้ต่อชุมชน

โดยนักท่องเที่ยว ที่แก่นักศึกษา + มหาวิทยาลัย ลักษณะการมาท่องเที่ยวจะเป็นแบบพักค้างคืน วัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวเพื่อนันทนาการและชมทัศนียภาพ และเรียนรู้วิถีชีวิตและประสบการณ์ ซึ่งจากตรงส่วนนี้ผลที่เกิดกับชุมชน คือ นักท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทางชุมชน เกิดชุดประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว เกิดรายได้ต่อชุมชน

โดยนักท่องเที่ยว ที่เป็นหน่วยงานราชการ ลักษณะการมาท่องเที่ยวจะเป็นแบบพักค้างคืนพักค้างคืน วัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวเพื่อนันทนาการและชมทัศนียภาพ และเรียนรู้วิถีชีวิตและประสบการณ์ ซึ่งจากตรงส่วนนี้ผลที่เกิดกับชุมชน คือ นักท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทางชุมชน เกิดชุดประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว โครงการหรือหน่วยงานเข้ามาดำเนินการหรือการสนับสนุนในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม เกิดรายได้ต่อชุมชน

โดยนักท่องเที่ยว ที่เป็นบริษัทเอกชน ลักษณะการมาท่องเที่ยวจะเป็นแบบพักค้างคืน วัดอุปพระสงค์ของการมาเที่ยวเพื่อนันทนาการและชมทัศนียภาพ และเรียนรู้วิถีชีวิตและประสบการณ์ ซึ่งจากตรงส่วนนี้ ผลที่เกิดกับชุมชน คือ พื้นที่ในการถ่ายภาพ ถ่ายแสดงเพื่อโฆษณาสินค้า ถ่ายทำรายการ เกิดการประชาสัมพันธ์พื้นที่ในวงกว้างมากขึ้น

โดยมากนักท่องเที่ยว ที่ เป็นนักท่องเที่ยวทั่วไป ลักษณะการมาท่องเที่ยวจะเป็นแบบไป – กลับ วัดอุปพระสงค์ของการมาเที่ยวเพื่อนันทนาการและชมทัศนียภาพ ซึ่งจากตรงส่วนนี้ผลที่เกิดกับชุมชน คือ- ชุมชนมีขยะเพิ่มขึ้นในชุมชนมีการจราจรหนาแน่น เกิดรายได้ต่อชุมชน

ภาพที่ 4.36 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวบ้านลาดเจริญ

จากการวิจัย พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนลาดเจริญ มีดังนี้

1. การจัดระบบการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการเข้ามามีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ที่ยังไม่มีแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจน เช่น ในเรื่องของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สูญหาย เนื่องจากยังไม่มีศาลาของหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลางจัดตั้งรับอยู่ถนนเส้นกลางหมู่บ้าน การจัดการด้านการเงินนั้นขาดทุน เนื่องจากทางชุมชนกล้านักท่องเที่ยว รับประทานอาหารไม่อิ่ม หรือไม่ประทับใจ ถ้าเห็นว่าอะไรเหลือน้อยทางชุมชนก็จะขับรถออกนอกชุมชน(เข้าอำเภอเขมราฐ)ไปซื้อของมาเพิ่มทันที กลุ่ม

คนทำงานกระจุกรการทำงานอยู่ในกลุ่มของผู้นำหมู่บ้าน ไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชนท้องถิ่น

ด้านการจัดการงบประมาณที่ยังไม่เป็นระบบ เช่น เมื่อได้ค่าใช้จ่ายจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวก็ยังไม่มีการจัดตั้งหรือระเบียบในการจัดการงบประมาณส่วนดังกล่าวที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละครั้งก็จะแบ่งตามความเหมาะสมกับผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเท่านั้น การหักรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองก็ดำเนินการเป็นบางครั้งในสัดส่วนที่กำหนดเฉพาะครั้งเท่านั้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดระเบียบชุมชนท่องเที่ยว เช่น ด้านความสะอาด ด้านความปลอดภัย ร้านค้าที่อยู่ในบริเวณหาดทรายสูง ที่ยังไม่มีการดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพราะที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับประโยชน์จะเป็นส่วนของผู้นำกับกลุ่มโฮมสเตย์ แต่ขาดแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมในชุมชน

กรณีการเปิดร้านค้าในหาดทรายสูง กล่าวคือ มีร้านค้าไปเปิดบนหาดทรายสูง โดยการสร้างเพิงในการทำการค้าตามความพึงพอใจของพ่อค้าแม่ค้า เคยมีการกำหนดสถานที่โดยทางผู้นำชุมชนแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ การจัดการร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว เพราะคิดว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

และกรณีการรักษาพื้นที่หาดทรายสูงและสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวแล้วไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบในการจัดการขยะ เช่น ขวดพลาสติก ขวดพลาสติก ขวดแก้วหรือมีนักท่องเที่ยวบางคนก็จะสลักชื่อหรือสลักหินเป็นรูปหรือข้อความต่างๆ ซึ่งตรงส่วนนี้ยังไม่มีระเบียบหรือมาตรการในการดำเนินการ

3. การนำเสนอข้อมูลในระดับต่าง ๆ และการกำหนดโปรแกรมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนบ้านลาดเจริญ โดยที่ผ่านมา การจัดการท่องเที่ยวจะเป็นการจัดแบบตามความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งโดยมากนักท่องเที่ยวจะเข้ามาเพื่อดูหาดทรายสูงและเล่นน้ำเป็นหลัก ซึ่งตรงจุดนี้ชุมชนมองว่าหากมีจุดดึงดูดหรือข้อมูลที่จะนำเสนอให้กับกลุ่มผู้เข้ามามีส่วนร่วมจะสามารถสร้างแรงดึงดูดทางด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้

ด้านการนำเสนอข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ยังไม่มีการจัดทำหรือเรียบเรียงข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ มีเพียงผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มโฮมสเตย์เท่านั้นที่สามารถนำเสนอได้อย่างละเอียด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวเคยมีการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยในชุมชน แต่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้องค์ความรู้ที่ดำเนินการถ่ายทอดไปยังมีข้อจำกัดในการรับรู้ข้อมูล รวมถึงชุดสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีการดำเนินการ

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียงกันก็มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ จำนวนมาก ทั้งทางธรรมชาติ เช่น พืชพรรณที่ด้าบลเจียด สถานที่ทางศาสนาเช่น พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อวัดปากแซง แหล่งศิลปวัฒนธรรมบ้านนาแว ตลาคันตุมชนบ้านนาทราย ถนนคนเดินอำเภอเขมราฐ สามพันโบก หาดชมดาว หาดสลึง และอื่นๆ หากแต่เป็นการจัดเพียงเฉพาะชุมชนเท่านั้นยังไม่มีการ

เชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวได้มากขึ้นและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในจุดที่หลากหลายมาก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนบ้านลาดเจริญมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืนและเป็นชุมชนเข้มแข็งในแถบลุ่มน้ำโขงโดยมีจุดเริ่มต้นจากความร่วมมือสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ผสานกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนซึ่งในขณะนี้ทางชุมชนได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง ตลอดจนภาคีและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ทีมวิจัยและชุมชนจึงร่วมกันเสนอแนวทางในการทดลองปฏิบัติการดังนี้

1. แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

- แผนพับแนะนำโครงการ
- แผนพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
- ภาพถ่ายในงานกิจกรรมหรืองานเทศกาลต่าง ๆ
- การปรับปรุงและพัฒนาสื่อออนไลน์

* ณ หาดทรายสูง

* ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมรราช นาวาง เจียด

* โฮมสเตย์ บ้านลาดเจริญ

- การจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ในงานของหน่วยงาน การประชุมประจำเดือน

2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ

- ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

เช่น เรื่องการประกวดชุมชนปลอดขยะ การจัดประกวดหมู่บ้านปราศจากขยะ โดยการจัดประกวดทุก ๆ 3 เดือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย คนในชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน หน่วยงาน เช่น รพ.สต. อบต. พระ กศน. โรงเรียน

- การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง

แบบที่ 1 แบบไปกลับ ที่จะได้ แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ้านตัวอย่างโฮมสเตย์

แบบที่ 2 แบบค้าง 2 วัน 1 คืน แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์

* ระดับชุมชน

* ระดับเครือข่าย

- การพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว

* จัดเตรียมชุมชน และชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ การปรับปรุงสถานที่ 2 ศาลา ได้แก่ ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และ ศาลาต้อนรับนักท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง

* ความสะอาด และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยสาธารณะเป็นผู้ให้การอบรม

* การปรับปรุงกฎระเบียบในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

* การจัดโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว

- การปรับปรุงสถานที่ รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ศาลากลางบ้าน จุดทำเรือชุมชน จุดชมวิวที่หาดทรายสูง ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

* ปรับปรุงเพิ่มเติมบ้านพักโฮมสเตย์จาก 16 หลัง เป็น 20 หลัง

* การทำจุดเช็คอิน ลานหินประวัติศาสตร์หาดทรายสูง

- ประสานงานกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน มวลชนสัมพันธ์ ดชด. สัมพันธ์มวลชน 2205(ทหาร) กศน. อบต. ราชภัฏอุบล ม.อุบล ม.รังสิต รายการสมุดโน้ต บริษัทฟอร์ด รายการข่าวช่อง 7 และ ช่อง 3

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอภายนอก เช่น การพัฒนาข้อเสนอโครงการ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ชื่อโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

4. ทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ในวันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น.

4.6 การทดลองปฏิบัติการและผลปฏิบัติการ

การดำเนินการทดลองปฏิบัติการตามแนวทางจากงานวิจัย แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอภายนอก

ได้ผลการดำเนินการดังนี้

1) แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

- แผนพับแนะนำโครงการโครงการวิจัย
- แผนพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
- ภาพถ่ายในงานกิจกรรมหรืองานเทศกาลต่าง ๆ
- การปรับปรุงและพัฒนาสื่อออนไลน์

* ณ หาดทรายสูง

* ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมราฐ นาแว เขียว

* โฮมสเตย์ บ้านลาดเจริญ

- การจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ในงานของหน่วยงาน การประชุม ประจำเดือน

โดยการดำเนินการเพื่อสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะนิง ให้สาธารณะได้รับรู้ อันส่งผลต่อการเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นต่อไป

ความนิยม

“ สุธาเขตแดนสยาม ลอยจางแหล่งท่องเที่ยว
น้ำเสียเน่าเหม็นเสีย สิ่งตกค้างที่แม่น้ำพิ
พิพพัทลากลากยว พาดทรายสูงจางมดขาน
สางพามันเป้นาปีง ลำน้ำเจ้าเข้เนมอด
คอกคอดำป็นใจ ประปนน้ำขัง

ยึดถือวัฒนธรรม จากกลิ่นสองฝั่งโขง ”

บ้านลาดเจริญ อ.นาหว้า จ.บึงกาฬ มีจำนวน
ประชากร 420 คน 120 ครัวเรือน เมื่อปีที่ผ่านมาทั้งคนต
1,560 ไร่ 6 ไร่ 60 ตารางวา ของหมู่บ้านจัดทำเป็นป่าช้า พังตรงหน้า
ชายแดนเป็นเมืองสอง แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
โดยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยในพื้นที่บ้านลาดเจริญมี
“ทางทรายสูง” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว เอื้ออำนวยทั้งที่มีสวน
สมุนไพรและประเพณีเก่าแก่ มากที่สุดในช่วงฤดูร้อน ช่วงเดือน
พฤศจิกายน- ตุลาคม สามารถมองเห็น เกาะแก่งหิน และ ทาง
ทรายพุดซาฟีนามองจากสองด้าน ทุกปีมีนักท่องเที่ยวเดินทาง
มาท่องเที่ยวในช่วงเวลา ปี พ.ศ.2549 นายธิดา อธิสเส
ง พู่ไทถูกน้ำไหลเน่าในจังหวัดสระบุรี ในการจัดการท่องเที่ยวอย่าง
จริงจังโดย การจัดทำบ่อน้ำเสียเป็น คู่มือการดูแลสุขภาพรวมตัว
กันของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อมาผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำโดยเส
ง ทัศน์ 25 ครัวเรือนและทีมแพทย์จากโรงพยาบาลชุมชน
อำเภอวังน้ำเย็นราชวิทยาลัยการแพทย์และสาธารณสุขการพัฒน
ชน นอกจากนี้ทางบ้านลาดเจริญได้จัดการท่องเที่ยวอย่าง
เอื้ออำนวยได้แก่ รมุขมยังมิตรภาพสองนครชาติเป็นแหล่ง
อาหารที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตากอากาศของวัดภูเม็งและประเพณีการขอ
อาหาร เช่น ปลาแม่น้ำโขง กุ้ง พัก ผสมปลาและทรัพยากรธรรมชาติ
เช่น ปลาแม่น้ำโขง กุ้ง พัก ผสมปลาและทรัพยากรธรรมชาติ
เช่น ปลาแม่น้ำโขง กุ้ง พัก ผสมปลาและทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากจากแม่น้ำเม่นบนของบ้านดอนน้อยมีสายน้ำที่กว้างใหญ่
การเป็นที่พักผ่อนที่สะดวก การเป็นที่พักผ่อนที่สะดวก การเป็นที่พักผ่อนที่สะดวก

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนที่
ทางทรายสูงที่ทางทรายสูงและสถานที่ท่องเที่ยว ไม่มีการจัด
ทำพิธี เสร็จเรียบร้อยอยู่เพื่อ การก่อสร้าง ด้านการท่องเที่ยว
ทางการจัดการประเพณีการเป็นประเพณีการจัดการประเพณีการ
ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้น ครัวเรือนจึงต้อง
การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวทางทรายสูง บ้านลาดเจริญ
ที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และทรัพยากรที่มีประ
สิทธิภาพที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและบุคลากรทางศาสนา
ด้านวิถีการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อันเป็นที่มาของวิถีชีวิต

1. เพื่อศึกษาหาปัญหาชุมชน ระบบนิเวศหมู่บ้าน
บ้านลาดเจริญ ตำบลนาหว้า
2. เพื่อศึกษาสภาพทางทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อ
การอนุรักษ์ทางทรายสูงที่ทางทรายสูง
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวทางทรายสูง
ที่ทางทรายสูงบ้านลาดเจริญ
4. เพื่อส่งเสริมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การก่อ
สร้างเอื้ออำนวยทั้งที่ทางทรายสูงบ้านลาดเจริญของชุมชน
5. เพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเอื้ออำนวยทั้งที่ทาง
ทรายสูงบ้านลาดเจริญ

ทางทรายสูง จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 4.37 ตัวอย่างแผนผังแนะนำโครงการโครงการวิจัย

ด้านเศรษฐกิจ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และประกอบอาชีพค้าขายควบคู่กันไป มีการเปิดจุดผ่อนปรน เพื่อติดต่อกับชายแดนเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว) โดยจัดตั้งกลุ่มทำเรื่องขออนุญาต เพื่อจัดระเบียบในการติดต่อกับชายแดนระหว่างประเทศตามแนวชายแดน

- สินค้าส่งออก คือ เครื่องอุปโภคบริโภคทั่วไป
- สินค้านำเข้า คือ ไม้เท้า เครื่องตัดกรรมเก่า เช่น เกวียน ไม้ยุงหลังคา บ้านโบราณ และไม้แปรรูปต่าง ๆ

กิจกรรมที่หมู่บ้านแสนอ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มากพัก 2 วัน 1 คืน จะมีกิจกรรม ดังนี้

1. การท่องเที่ยวทางน้ำ(มีเรือขีพไวรอร์รับความปลอดภัย)
 - ล่องเรือชมความงามของธรรมชาติที่ผืนน้ำใสสะอาด ชมเกาะแก่งหินและหาดทรายบริเวณ "หาดทรายสูง"
 - ชมวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน
 - มีพายเรือคายัคโดยบริการนักท่องเที่ยวที่อยากเล่นน้ำ
2. การท่องเที่ยวทางบก
 - ชมถ้ำพระ ถ้ำเสือ ถ้ำนาอัน(สะพานหินตามธรรมชาติ)
 - ชมการประดิษฐ์เฟอร์นิเจอร์จากไม้เท้า
3. การจัดเลี้ยงอาหาร
 - ตอนเย็นจัดพิธีเลี้ยงต้อนรับนักท่องเที่ยว แบบพาแลง มีพิธีผูกแขนบายศรีสู่ขวัญ ชมการฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญ
 - ชมหมอลำไท หมอลำดีหลวง หมอลำพญา ซึ่งเป็นศิลปะดั้งเดิมของท้องถิ่น
 - อาหารขึ้นชื่อ อาหารที่ทำจากปลาแม่น้ำโขงทุกชนิด เช่น ต้มยำปลาไหล ลาบปลา ทอดหมกปลา ปลาทอดทรงเครื่อง เป็นต้น ก้อยกุ้งเต้น(กุ้งฝอยจากแม่น้ำโขง) ยำหมูจัดทรงเครื่อง และอื่น ๆ ตามฤดูกาล

สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจต้องการสัมผัสวิถีชีวิตแบบที่โฮมสเตย์โฮมแสนอบ้านแสนอ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

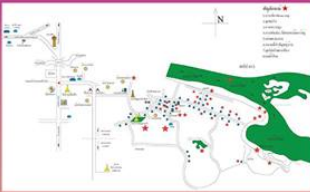
ท่องเที่ยววิถีชุมชนหาดทรายสูง

ณ บ้านลาดเจริญ หมู่ 10
ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรกในสมัยก่อนคือ นายท่า เหล่าน้อย, นายจุ มีนพนาถ และนายกันหา อินธิแสง เดิมชื่อ บ้านลาดน้อย ขึ้นอยู่กับหน่วยปกครองของหมู่บ้าน 5 บ้านลาดพญาคา ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 ได้แยกหน่วยการปกครองออกเป็น หมู่ 10 ตั้งชื่อว่า "บ้านลาดเจริญ" ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายบุญตา อินธิแสง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายจำปา ทองโสภากา บ้านลาดเจริญ มีประชากร 420 คนมีจำนวน 108 ครัวเรือน มีเนื้อที่ 1,560 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลนาแวและอำเภอเขมราฐ ทิศเหนือและทิศตะวันออกติดกับริมฝั่งแม่น้ำโขง ชายแดนเมืองสองคอน แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

ติดต่อ 045-2170078 สำนักงาน อบต.นาแว
088-1169985 นางสุดใจ โสนแก้ว
085-3088560 นางมาลี สมบัติ

กิจกรรมที่หมู่บ้านแสนอ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มากพัก 2 วัน 1 คืน จะมีกิจกรรม ดังนี้

1. การท่องเที่ยวทางน้ำ(มีเรือขีพไวรอร์รับความปลอดภัย)
 - ล่องเรือชมความงามของธรรมชาติที่ผืนน้ำใสสะอาด ชมเกาะแก่งหินและหาดทรายบริเวณ "หาดทรายสูง"
 - ชมวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน
 - มีพายเรือคายัคโดยบริการนักท่องเที่ยวที่อยากเล่นน้ำ
2. การท่องเที่ยวทางบก
 - ชมถ้ำพระ ถ้ำเสือ ถ้ำนาอัน(สะพานหินตามธรรมชาติ)
 - กลุ่มอาชีพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. การจัดเลี้ยงอาหาร
 - ตอนเย็นจัดพิธีเลี้ยงต้อนรับนักท่องเที่ยว แบบพาแลง มีพิธีผูกแขนบายศรีสู่ขวัญ ชมการฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญ ชมหมอลำ และการแสดงพื้นบ้าน
 - อาหารขึ้นชื่อ อาหารที่ทำจากปลาแม่น้ำโขงทุกชนิด เช่น ต้มยำปลาไหล ลาบปลา ทอดหมกปลา ปลาทอดทรงเครื่อง เป็นต้น ก้อยกุ้งเต้น (กุ้งฝอยจากแม่น้ำโขง) และอื่น ๆ ตามฤดูกาล

ติดต่อประสานงาน

คุณนุศรี วิชัยพร โทร. 081-7186904
คุณนงเยาว์ แสงทุม โทร. 087-4607988
คุณสุดใจ โสนแก้ว โทร. 088-1169985
คุณมาลี สมบัติ โทร. 085-3088560
สำนักงาน อบต.นาแว โทร. 045-2170078
Facebook : ณ หาดทรายสูง

ท่องเที่ยววิถีชุมชนหาดทรายสูง

ณ บ้านลาดเจริญ หมู่ 10
ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

* สุดเขตแดนสยาม สงงามแสงทองที่เวียง
น้ำโขงวิเศษแห่ง
พินิจผดุงผดุง ผดุงผดุงผดุง
สพณผดุงผดุงผดุง ผดุงผดุงผดุง
ผดุงผดุงผดุงผดุง ผดุงผดุงผดุง
ผดุงผดุงผดุงผดุง ผดุงผดุงผดุง

สนับสนุนโดย

ติดต่อ 045-2170078 สำนักงาน อบต.นาแว
088-1169985 นางสุดใจ โสนแก้ว
085-3088560 นางมาลี สมบัติ

ภาพที่ 4.38 ตัวอย่างแผนผังแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.39 ภาพถ่ายในงานกิจกรรมหรืองานเทศกาลต่าง ๆ

ภาพที่ 4.40 การนำเสนอข้อมูลต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

- การปรับปรุงและพัฒนาสื่อออนไลน์

- ณ หาดทรายสูง

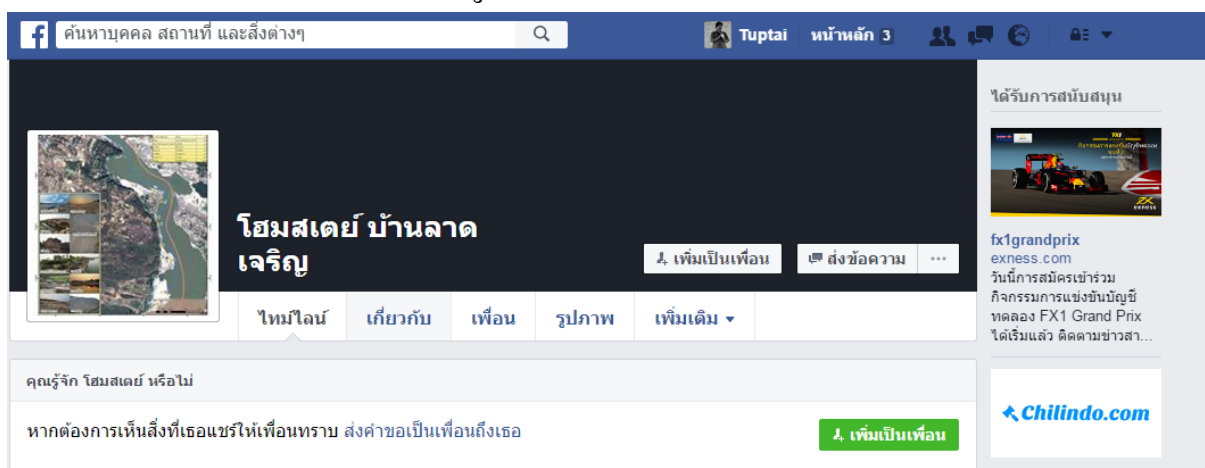
ภาพที่ 4.41 Facebook ณ หาดทรายสูง

- ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมรราช นาวาง เจียด

ภาพที่ 4.42 Facebook ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมรราช นาวาง เจียด

- โฮมสเตย์ บ้านลาดเจริญ

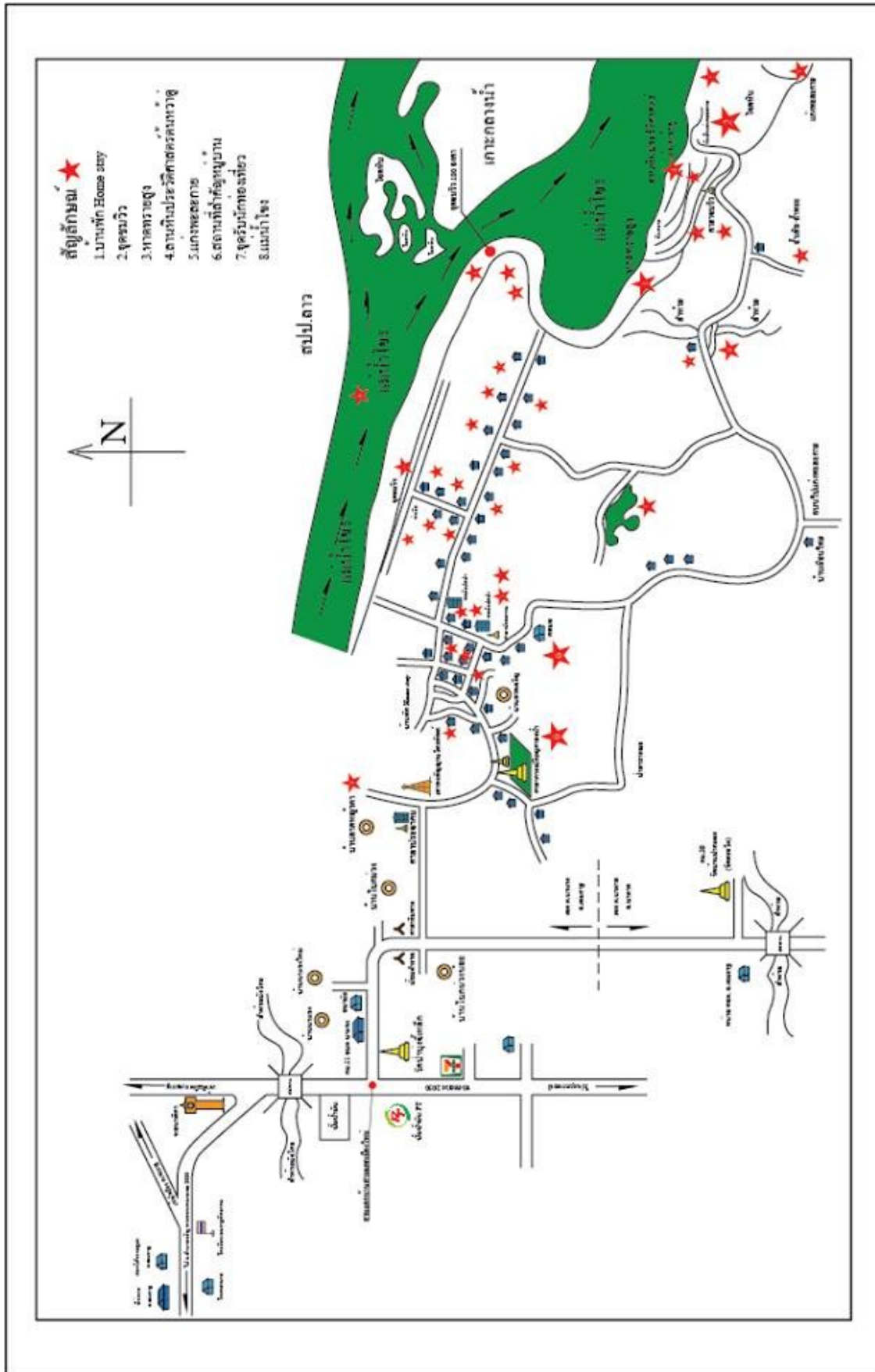
ภาพที่ 4.43 Facebook โฮมสเตย์ บ้านลาดเจริญ

การจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

ภาพที่ 4.44 ตัวอย่าง ป้ายบอกทาง

การเพิ่มป้ายบอกทางตามพื้นที่สำคัญของอำเภอ ได้แก่ ป้ายบอกระยะทางที่สามแยกเมืองใหม่ อ.เขมราฐจังหวัดอุบลราชธานี ป้ายบอกทางที่ปากทางเข้าบริเวณบ้านโคม่วง

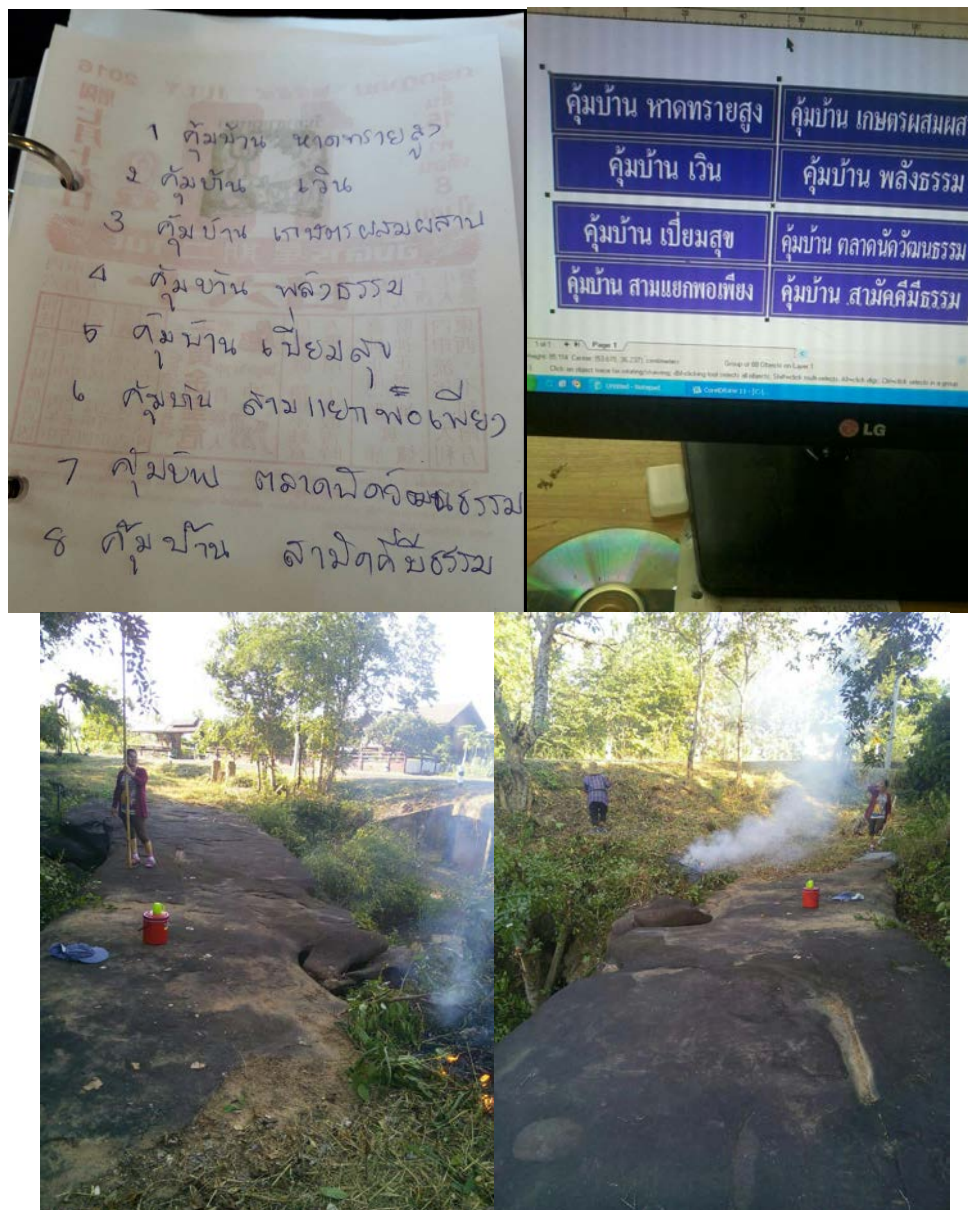

ภาพที่ 4.45 แผนที่ผังการท่องเที่ยวที่บ้านลาดเจริญ

2) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ

- ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

เช่น เรื่องการประกวดชุมชนปลอดภัย การจัดการประกวดหมู่บ้านปราศจากขยะ โดยการจัดการประกวดทุก ๆ 3 เดือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย คนในชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน หน่วยงาน เช่น รพ.สต. อบต. พระ กศน. โรงเรียน

- การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง

แบบที่ 1 แบบไปกลับ ที่จะได้ แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ บ้านตัวอย่าง โสมสเคย์

แบบที่ 2 แบบค้าง 2 วัน 1 คืน แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ บ้านพักโสมสเคย์

* ระดับชุมชน

* ระดับเครือข่าย

- การต้อนรับ ชมการแสดง และนำเสนอข้อมูล คอ นักท่องเที่ยว * คล้องพวงมาลัย * เชิญนักท่องเที่ยวเข้าศาลา * การแสดงพื้นเมืองบ้านลาดเจริญ
* วิทยากรแนะนำแหล่งท่องเที่ยว * แลกเปลี่ยนเสนอแนะ และสอบถามความคิดเห็น
- การท่องเที่ยวชุมชน * คูบ้านโสมสเคย์ตัวอย่าง * ล่องเรือน้ำโจง * ชมลานหินประวัติศาสตร์

ภาพที่ 4.47 แบบที่ 1 แบบไปกลับ

กิจกรรมที่หมู่บ้านนำเสนอ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพัก 2 วัน 1 คืน จะมีกิจกรรม ดังนี้

- 1. การท่องเที่ยวทางน้ำ(มีเรือพายไว้รองรับความปลอดภัย)**
 - ล่องเรือชมความงดงามของทิวทัศน์สองฝั่งโขง ชมเกาะแก่งหิน และหาดทรายบริเวณ "หาดทรายสูง"
 - ชมวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้าน
 - มีห่วงยางไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่อยากเล่นน้ำ
- 2. การท่องเที่ยวทางบก**
 - ชมถ้ำพระ ถ้ำเสือ ถ้ำนาถนี(สะพานหินตามธรรมชาติ)
 - กลุ่มอาชีพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 3. การจัดเลี้ยงพาแลง**
 - ตอนเย็นจัดพิธีเลี้ยงต้อนรับนักท่องเที่ยว แบบพาแลง มีพิธีผูกแขนบายศรีสู่ขวัญ ชมการฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญ ชมหมอลำ และการแสดงพื้นบ้าน
 - อาหารขึ้นชื่อ อาหารที่ทำจากปลาแม่น้ำโขงทุกชนิด เช่น ต้มปลาโขง ลาบปลา ทอดหมกปลา ปลาทอดทรงเครื่อง เป็นต้น ก้อย กุ้งเต้น (กุ้งฝอยจากแม่น้ำโขง) และอื่นๆ ตามฤดูกาล

สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจต้องการสัมผัสวิถีชีวิตแบบที่โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราค่าบริการ ดังนี้

1 – 10 คน 1,450 บาท / คน	11 – 20 คน 1,075 บาท / คน
21 – 30 คน 950 บาท / คน	31 – 40 คน 888 บาท / คน
41 – 50 คน 850 บาท / คน	51 – 60 คน 825 บาท / คน

ภาพที่ 4.48 แบบที่ 2 แบบค้าง 2 วัน 1 คืน ระดับชุมชน

* ความสะอาด และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยสาธารณะเป็นผู้ให้การอบรม

ภาพที่ 4.51 การทำความสะอาดหาดทรายสูง

* การปรับปรุงกฎระเบียบในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

ระเบียบโฮมสเตย์บ้านนางเจริญ

1. ผู้มาเยือนต้องแต่งกายสุภาพ
2. ไม่ดื่มสุราที่บ้านพักโฮมสเตย์
3. ไม่เสพยาเสพติด
4. ไม่เล่นการพนัน
5. ไม่ส่งเสียงดัง

เบอร์โทรศัพท์

ผู้ประสานงานนางเจริญ	099-0315385
นางสาวนิลลดา	087-4607988
นายสมชาย นามวง	045-491182
นางสาวนงนุช นามวง	045-491176
นาย	083-4167080
นาย	090-0360561
นายสุชาติ / นายสมชาย น. นามวง	1669
นายสมชาย	191

ข้อควรปฏิบัติภายในชุมชน และข้อห้าม สำหรับ
นักท่องเที่ยว (ถ้ามี)

1. ผู้มาเยือนต้องแต่งกายสุภาพ
2. ไม่ดื่มสุราที่บ้านพักโฮมสเตย์
3. ไม่เสพยาเสพติด
4. ไม่เล่นการพนัน
5. ไม่ส่งเสียงดัง

ภาพที่ 4.52 ระเบียบโฮมสเตย์

* การจัดโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.53 ผังโครงสร้างคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

- การปรับปรุงสถานที่ รองรับนักท่องเที่ยว เช่น

* ศาลากลางบ้าน

ภาพที่ 4.54 การปรับปรุงและพัฒนาศาลากลางบ้าน

* จุดท่าเรือชุมชน

ภาพที่ 4.55 การพัฒนาจุดท่าเรือชุมชน

* จุดชมวิวที่หาดทรายสูง ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

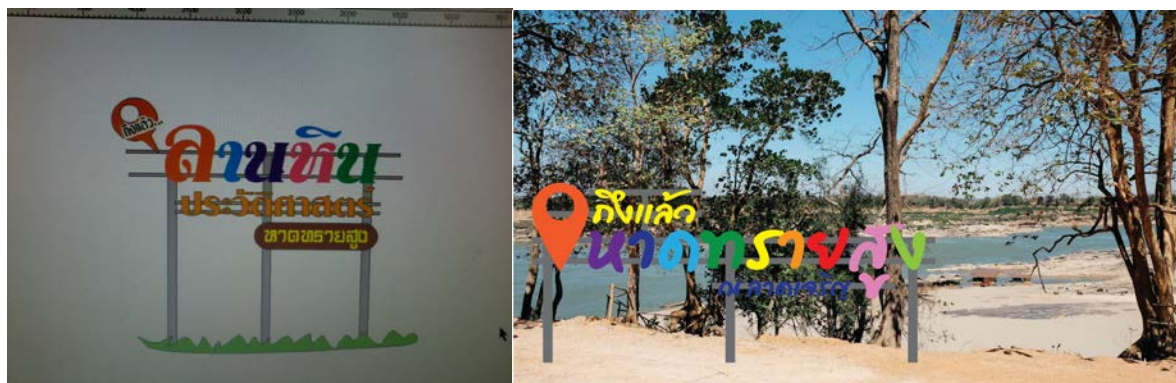
ภาพที่ 4.56 จุดชมวิวและถ่ายภาพหาดทรายสูง

* ปรับปรุงเพิ่มเติมบ้านพักโฮมสเตย์จาก 16 หลัง เป็น 20 หลัง

ภาพที่ 4.57 การปรับปรุงบ้านพักโฮมสเตย์

* การทำจุดเช็คอิน ลานหินประวัติศาสตร์หาดทรายสูง

ภาพที่ 4.58 ร่างแบบจุดเช็คอินหาดทรายสูง

- ประสานงานกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน มวลชนสัมพันธ์ ดชด. สัมพันธ์ มวลชน 2205(ทหาร) กศน. อบต. ราชภัฏอุบล ม.อุบล ม.รังสิต รายการสมุดโน้ต บริทฟอรั๊ด รายการข่าว ช่อง 7 และ ช่อง 3

3) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอกับภายนอก เช่น การพัฒนาข้อเสนอโครงการ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ชื่อโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ร่างข้อเสนอโครงการ

โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

ชื่อชุมชนลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ

ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

1. หลักการและเหตุผล

บ้านลาดเจริญมีจำนวนประชากร 420 คน 120 ครัวเรือน เนื้อที่ในหมู่บ้านทั้งหมด 1,560 ไร่ บ้านลาดเจริญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลนาแวง ทิศเหนือของหมู่บ้านติดกับแม่น้ำโขง ฝั่งตรงข้ามชายแดนเมืองสอง แวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ห่างจากตัวอำเภอเขมราฐประมาณ 25 กิโลเมตร โดยถนนหลักที่เชื่อมต่อกับทางอำเภอใช้ถนนสายยุทธศาสตร์หมายเลข 2112 (สายเขมราฐ-โขงเจียม) ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 128 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเข้าถึงหมู่บ้าน ลักษณะในแผนที่ประเทศจะมีลักษณะยื่นออกมาคล้ายปากนกแก้ว พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง อาชีพส่วนใหญ่จะทำนา ทำการประมงและค้าขายตามฤดูกาลในช่วงฤดูแล้ง น้ำลดเต็มที่ ช่วงเดือน พฤศจิกายน- ตุลาคม จะมองเห็นเกาะแก่งหินและหาดทรายผุดโผล่ขึ้นมาอย่างสวยงาม ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะเป็นแอ่งน้ำ

เป็นบริเวณกว้างใหญ่ เรียกว่า “เอนไก่อแม่ฟัก” เรียกเสียงตามน้ำกระทบถ้ำคล้ายเสียงไก่ฟักไข่ บริเวณนี้จะมีหาดทรายสูงเป็นแนวยาวกว้างและสูงชันมาก

การจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอเขมราฐ เข้ามาเชิญชวนชาวบ้านโดยให้พัฒนากรไปหาของดีของแต่ละพื้นที่ ซึ่งขณะนั้นบ้านลาดเจริญมีผู้ใหญ่บ้านคือ นายจิตต์ อินธิแสง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นางสุดใจ โสมแก้ว เป็นผู้นำ ได้เสนอหาดทรายสูง แหล่งการค้นพบงาช้าง ภาพสลักหินโบราณรูปสัตว์ต่าง ๆ และสถานที่ในโขดหินริมแม่น้ำโขง หลังจากนั้นทางชุมชนและพัฒนากรได้ช่วยกันทำข้อมูลเพื่อเสนอต่อทางอำเภอเขมราฐ และทางอำเภอก็ได้ส่งผู้รับผิดชอบในประเด็นการท่องเที่ยวมาลงพื้นที่บ้านลาดเจริญเพื่อดูสถานที่จริง ซึ่งหน่วยงานก็ได้เล็งเห็นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวจึงมีแนวคิดจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ จนถึงปัจจุบัน

ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. วิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางบก

- ปัจจุบันมีการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน(สปป.ลาว) ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามลำน้ำโขง เพื่อเป็นจุดซื้อ-ขายและแลกเปลี่ยนสินค้าตามแนวชายแดน

- พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะเพื่อสรรเสริญและเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้า

- พาแลง เพื่อเลี้ยงต้อนรับแขกต่างบ้านต่างเมือง วัฒนธรรมการแสดงศิลปะ

- บ้านพักตามสไตล์โฮมสเตย์พร้อมด้วยกิจกรรมตอนกลางคืน

2. แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

- เวนไก่อแม่ฟัก บริเวณนี้จะมีน้ำกระทบหินแล้วเกิดเสียงดังเหมือนไก่แม่ฟักไข่ (กูกก)

- หาดทรายสูง มีลักษณะเป็นหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการสะสมของทรายจากการพัดพาของน้ำและลมจนสูงมาก

- คอนหมี มีลักษณะเป็นร่องตรงกลางระหว่างหินสองฝั่ง หากน้ำไหลผ่านร่องตรงกลางจะได้ยินเสียงคล้ายกับหมีร้อง

- แก่งคันแยง เป็นคันร่องหินน้ำไหลเชี่ยวมาก สมัยก่อนเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้กระชอนดักปลาซึ่งมีปลาชุกชุมมาก คนผ่านไปผ่านมาก็จะแวะดูปลา (แยงปลา)

- หาดฝิน้อย ที่เล่ากันต่อมาว่าเมื่อหลายร้อยปีก่อนมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มีเด็กตายลอยน้ำมาค้างบริเวณนี้จำนวนมาก รวมถึงมีคนไปหาปลาแล้วเห็นเด็กวิ่งเล่นบ้าง เล่นน้ำบ้าง นั่งร้องไห้บ้าง กวักมือเรียกบ้าง

- หาดพละกาย ที่สมัยก่อนมีปลาชุกชุม ต้องใช้กระชอนดักปลาขนาดใหญ่คนที่ถือกระชอนดักปลาต้องมีพละกำลังที่แข็งแรงมาก จึงเรียกว่า “แก่งพละกาย”

3. แหล่งท่องเที่ยวลานดินประวัติศาสตร์บ้านลาดเจริญ ภาพกินรีกลอนลงเล่นน้ำ ภาพแกะสลักรูปสัตว์ต่าง ๆ แก้วหีหลวง ภาพแกะสลักนักรบโบราณ ภาพแกะสลักอักษรจีนโบราณ ภาพแกะสลักเรือโบราณ ภาพแกะสลักรูปวชิรชนกัน ดันหัวควัพันปี หน้าผาหินลิ่ว

4. ผลิตภัณฑ์ชุมชนลาดเจริญ ตะกร้าพลาสติก ซาบายาหม่อง สบู่หมากหว่าน้ำ อาหารปลา และปลาแม่น้ำโขง

บ้านลาดเจริญถือว่ามีโอกาสในเรื่องของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีทั้งเรื่องราวทางกายภาพและชีวภาพ แต่ยังมีประเด็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาเพิ่มเติมคือ ประเด็นที่ 1 การรักษาพื้นที่หาดทรายสูงและสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมาแล้วไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบในการจัดการขยะ เช่น ถูพลาสติก ขวดพลาสติก ขวดแก้วหรือมีนักท่องเที่ยวบางคนก็จะลักซื้อหรือลักหินเป็นรูปหรือข้อความต่างๆ ซึ่งตรงส่วนนี้ยังไม่มีระเบียบหรือมาตรการในการดำเนินการ ประเด็นที่ 2 ด้านการนำเสนอข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ยังไม่มีการจัดทำหรือเรียบเรียงข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ มีเพียงผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มโฮมสเตย์เท่านั้นที่สามารถนำเสนอได้อย่างละเอียด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวเคยมีการพัฒนามัคคุเทศน์น้อยในชุมชน แต่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการทำให้องค์ความรู้ที่ดำเนินการถ่ายทอดไปยังมีข้อจำกัดในการรับรู้อยู่ รวมถึงชุดสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีการดำเนินการ ประเด็นที่ 3 การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียงกันก็มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ จำนวนมาก ทั้งทางธรรมชาติ เช่น สามพันโบก หาดชมดาว หาดสลึง พืชพันธุ์ตำบลเจียด สถานที่ทางศาสนาเช่น พระเจ้าใหญ่องค์ดีวัดปากแซง แห่งศิลาพันปีบ้านนาแวง ตลาดนัดชุมชนบ้านนาทราย ถนนคนเดินอำเภอเขมราฐ และอื่นๆ หากแต่เป็นการจัดเพียงเฉพาะชุมชนเท่านั้นยังไม่มีมีการเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวได้มากขึ้นและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในจุดที่หลากหลายมาก

จากประเด็นที่กล่าวมานั้นทั้ง 3 ประเด็นนั้นถือเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ทางชุมชนยังค้นหาแนวทางพัฒนา และเพื่อจะแต่งเติมและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทางคณะทำงานจึงได้เสนอแนวทางเพื่อพัฒนาประเด็นในการขับเคลื่อน

- 1) ด้านการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 - การสร้างมาตรการในการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง
- 2) ด้านข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - การจัดทำข้อมูล ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
 - เรื่องการเป็นนักพูดและนักนำเสนอ
 - การทำสื่อ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
 - การจัดทำสื่อ VDO เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง
- 3) ด้านการประสานภาคีและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน

- การนำเสนอข้อมูลและทดลองในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว 3 ระดับ รวมถึงหาหรือเรื่อง การสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

- ระดับชุมชนและเครือข่ายชุมชน
- หน่วยงานในพื้นที่
- หน่วยงานในระดับจังหวัด
- นักวิชาการ นักพัฒนา และ

- จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
- สังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
- จัดงานมหกรรมการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลาดเจริญ และเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนและเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน ทางชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนาโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ

- 1.1 ด้านการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 ด้านข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 1.3 ด้านการประสานภาคีและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนบ้านลาดเจริญ

3. ขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงาน

1. ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการขับเคลื่อนโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

2. ชี้แจงรายละเอียดของโครงการให้ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้รับทราบ
3. ทบทวนบทเรียนในการจัดการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์และการนำเสนอข้อมูล
4. การสร้างมาตรการในการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง
5. อบรมเชิงปฏิบัติการ

- 5.1 การจัดทำข้อมูล ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 5.2 เรื่องการเป็นนักพูดและนักนำเสนอ
- 5.3 การทำสื่อ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
- 5.4 การจัดทำสื่อ VDO เพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

6. การนำเสนอข้อมูลและทดลองในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว 3 ระดับ รวมถึงหาหรือเรื่องการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

6.1 ระดับชุมชนและเครือข่ายชุมชน

6.2 หน่วยงานในพื้นที่

6.3 หน่วยงานในระดับจังหวัด

6.4 นักวิชาการ นักพัฒนา และ

7. สรุปบทเรียนในการนำเสนอข้อมูล

8. จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

9. สัมภาษณ์ห้วงความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

10. ร่วมกับนักวิชาการวัฒนธรรม นักวิชาการสถานศึกษา นักพัฒนา ทำชุดความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

11. จัดงานมหกรรมการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลาดเจริญ และเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

12. สรุปและประเมินผลการดำเนินโครงการ ส่งต่อ กระทรวงวัฒนธรรม

4. งบประมาณ รวมงบประมาณทั้งสิ้น 390,000 บาท (สามแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน)

5. ระยะเวลาการดำเนินงาน

เริ่มต้น วันที่ 15 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559

สิ้นสุด วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

6. กิจกรรมและงบประมาณรายกิจกรรม (ภายในวงเงิน 400,000 บาท (สี่แสนบาทถ้วน))

ตารางที่ 4.6 ตารางแสดงกิจกรรมและงบประมาณรายกิจกรรม

ที่	กิจกรรม	งบประมาณ ประมาณการค่าใช้จ่าย ในแต่ละกิจกรรม)	ระยะเวลาดำเนินการ (ระหว่างเดือนธันวาคม 2559 - เดือนพฤษภาคม 2560)
1.	ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการขับเคลื่อนโครงการ	5,000	ธันวาคม 2559
2.	ชี้แจงรายละเอียดของโครงการให้ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้รับทราบ	10,000	ธันวาคม 2559

3.	ประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวน บทเรียนในการจัดการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์และการ นำเสนอข้อมูล	20,000	มกราคม 2560
4.	ประชุมเชิงปฏิบัติการสร้าง มาตรการในการรักษาและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง และ พัฒนาพื้นที่ เช่น การทำป้าย การทำสัญลักษณ์ความสะอาด สัญลักษณ์งดทำลายแหล่ง ท่องเที่ยว การจัดประกวดหมู่บ้าน สะอาดมาตรฐานการท่องเที่ยว	25,000	มกราคม – กุมภาพันธ์ 2560
5.	อบรมเชิงปฏิบัติการ		
	5.1 การจัดทำข้อมูล ศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยว	20,000	มกราคม – กุมภาพันธ์ 2560
	5.2 เรื่องการเป็นนักพูดและนัก นำเสนอ	20,000	กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2560
	5.3 การทำสื่อ และการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	20,000	กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2560
	5.4 การจัดทำสื่อ VDO เพื่อ นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหาดทราย สูง	30,000	กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2560
6	การนำเสนอข้อมูลและทดลองใน เรื่องของการจัดการท่องเที่ยว 3 ระดับ รวมถึงหาหรือเรื่องการสร้าง เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน		
	6.1 ระดับชุมชนและเครือข่าย	10,000	กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2560

	ชุมชน		
	6.2 หน่วยงานในพื้นที่	15,000	กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2560
	6.3 หน่วยงานในระดับจังหวัด	20,000	มีนาคม – เมษายน 2560
	6.4 นักวิชาการ นักพัฒนา และ ผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการ ท่องเที่ยว	25,000	มีนาคม – เมษายน 2560
7.	ประชุมเชิงปฏิบัติการสรุป บทเรียนในการนำเสนอข้อมูล	30,000	มีนาคม – เมษายน 2560
8.	ประชุมจัดตั้งเครือข่ายการ ท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อำเภอ เขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี	15,000	มีนาคม – เมษายน 2560
9.	ประชุมสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับ ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	30,000	เมษายน 2560
10.	ประชุมร่วมกับนักวิชาการ วัฒนธรรม นักวิชาการ สถานศึกษา นักพัฒนา ทำชุด ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยว ชุมชน	30,000	เมษายน 2560
11.	จัดงานมหกรรมการท่องเที่ยวหา ตลาดรายสูงลาดเจริญ และ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน	45,000	เมษายน 2560
12.	สรุปและประเมินผลการดำเนิน โครงการ ส่งต่อ กระทรวง วัฒนธรรม	20,000	พฤษภาคม 2560
	รวมงบประมาณทั้งสิ้น 390,000 บาท (สามแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน)		

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เชิงปริมาณ

- 1 จำนวนคนที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนได้จำนวน 20 คน
- 2 มีทัศนียภาพจำนวน 20 คน
- 3 สื่อในการนำเสนอข้อมูล
 - แผ่นพับ
 - ป้าย
 - วัสดุทัศน 1 ชิ้น
- เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนที่เข้ามาขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน อย่างน้อย 5 ชุมชน

7.2 เชิงคุณภาพ

1เกิดประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านลาดเจริญ ทั้งในด้านการรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และด้านการประสานภาคีและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน

2. เกิดรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนบ้านลาดเจริญ
3. ชุมชนมีชุดข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลทั่วไปของชุมชน และได้นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน
4. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ รวมถึงสามารถสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน
5. ส่งเสริมอาชีพ และเกิดการกระจายรายได้ให้กับคนชุมชน

4) การทดลองการจัดการท่องเที่ยว

วางแผนการทดลองการจัดการท่องเที่ยว

เรื่องการทดลองการท่องเที่ยว วันที่ 25 ก.พ. ทางลาดเจริญจะดำเนินการทดลองการท่องเที่ยว แบบไปเช้าเย็นกลับ

กลุ่มเป้าหมาย 40 คน

- เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน (เจียด นาแวง เขมราฐ)
- เครือข่ายผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาแวง
- หน่วยงานท้องถิ่น และท้องที่
- โหนด
- เครือข่ายพี่น้องชาวลาวหมู่บ้านคู่นาน 2 หมู่บ้าน บ้านดอนหวาย บ้านนาขอม เมืองสองคอน แขวงแขวงสะหวันนะเขต

ตัวอย่างหนังสือเชิญเข้าร่วมการทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านลาดเจริญ หมู่ที่ 10
ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี 34170

14 กุมภาพันธ์ 2560

เรียน

เรื่อง เชิญร่วมทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว
อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

สิ่งที่แนบมาด้วย กำหนดการทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

ด้วยบ้านลาดเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุน
การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี
จะดำเนินการจัดทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการ
ท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับ
ในวันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น.

ในการนี้ทางชุมชนบ้านลาดเจริญขอเรียนเชิญท่าน เข้าร่วมในการทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ

ลงชื่อ

ผู้ใหญ่บ้านลาดเจริญ
(นายชูศักดิ์ อินธิแสง)

หัวหน้าโครงการวิจัย
(นายจำปา ทองโสภณ)

ติดต่อประสานงาน

1. นายชูศักดิ์ อินธิแสง โทร 099 - 0315385
2. นางสุจิต ใสแก้ว โทร 088 - 1169985

กำหนดการ
 ทดลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ
 วันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น.
 ณ ลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียนทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ
09.00 – 12.00 น.	การต้อนรับ ชมการแสดง และนำเสนอข้อมูล ต่อ นักท่องเที่ยว
	* คล้องพวงมาลัย
	* เชิญนักท่องเที่ยวเข้าศาลา
	* การแสดงพื้นเมืองบ้านลาดเจริญ
	* วิทยากรแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
	* แลกเปลี่ยนเสนอแนะ และสอบถามความคิดเห็น
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทาน
13.00 – 15.30 น.	การท่องเที่ยวชุมชน
	* คูบ้านโฮมสเตย์ตัวอย่าง
	* ล่องเรือน้ำโขง
	* ชมลานหินประวัติศาสตร์
15.30 – 16.00 น.	สรุปและประเมินการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลานหินประวัติศาสตร์
16.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ 1. กำหนดการอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

4) การจัดทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

การจัดทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับ ในวันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น. ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ปลัดอำเภอยะรัง สำนักงานเกษตรอำเภอยะรัง เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน (เจียค นาแว ยะรัง) เครือข่ายผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาแว องค์การบริหารส่วนตำบลนาแว ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี พี่น้องจากสปป.ลาวหมู่บ้านกู่ขนาน 2 หมู่บ้าน บ้านคอนหวาย บ้านนาขอม เมืองสองคอน แขวงแขวงสะหวันนะเขต การดำเนินการ ลงทะเบียนทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ การต้อนรับ ชมการแสดง และนำเสนอข้อมูล ต่อ นักท่องเที่ยว คล้องพวงมาลัย เชิญนักท่องเที่ยวเข้าศาลา การแสดงพื้นเมืองบ้านลาดเจริญ วิทยากรแนะนำบ้านลาดเจริญ แนะนำผู้เข้าร่วมในการทดลองการท่องเที่ยว แนะนำแหล่ง

ท่องเที่ยว หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมได้ไปเที่ยวชมบ้านโฮมสเตย์ตัวอย่าง รับประทานอาหารกลางวันที่พักอาหารบริเวณหาดทรายสูง เดินชมลานหินประวัติศาสตร์ กลับมาที่ศาลารับรองนักท่องเที่ยวเพื่อสรุปและประเมินการท่องเที่ยวหาดทรายสูงลานหินประวัติศาสตร์

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการทดลองปฏิบัติการ ได้ผลดังนี้

ทีมวิจัยใช้การประเมินโดยการนั่งล้อมวงสนทนาแลกเปลี่ยนพูดคุย ตามประเด็นในการประเมินผล 12 ข้อ โดยทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี อ่านประเด็นคำถามทีละข้อและให้ผู้ประเมินยกมือเพื่อลงคะแนน พร้อมทั้งกล่าวให้ข้อเสนอต่อการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติมซึ่งผลที่ได้มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.8 ตารางประเมินผลการทดลองการจัดการท่องเที่ยว

คำถาม	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง
1. ด้านศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว	11	1	--
2. สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	2	9	1
3. รูปแบบในการจัดการท่องเที่ยว แบบไปเช้า – เย็นกลับ	8	4	-
4. การต้อนรับนักท่องเที่ยวของทางชุมชน	1	8	3
5. การดูแลนักท่องเที่ยว	10	1	1
6. การแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว	-	10	2
7. สินค้าหรือของที่ระลึกในหมู่บ้านและพื้นที่ท่องเที่ยว	3	9	-
8. คุณภาพของอาหารในการต้อนรับนักท่องเที่ยว	12	-	-
9. ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	-	9	3
10. สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยว	-	7	5
11. การนำเสนอและการสร้างข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว	10	1	-
12. ภาพรวมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านลาดเจริญ	1	11	-

ประเด็นและมุมมองในการประเมินการจัดการท่องเที่ยว

ด้านศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- การบริหารจัดการ
- สินค้า และของที่ระลึก
- วัฒนธรรม เช่น ด้านการแสดง ด้านอาหาร
- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านการสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว

- ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านความปลอดภัย

- ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

ข้อเสนอและข้อสังเกตจากผู้เข้าร่วมในการทดลองการท่องเที่ยว

1 * ด้านการต้อนรับ

- เพิ่มเติมความชัดเจนในเรื่องการบอกจุดท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลด้านต่าง ๆ ในชุมชน การบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น
- ไม่มีป้ายจากหลังเพราะเวลานักท่องเที่ยวถ่ายภาพจะเห็นจากหลังหรือชื่อชุมชนเมื่อนักท่องเที่ยวโพสออกสู่สาธารณะจะได้เห็นชื่อของทางชุมชน
- ชุมชนที่มามีต้อนรับนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อย
- นางรำเต้นค่อย ๆ เกินไป แต่ชุดสวย
- ถ้านักท่องเที่ยวมาปกติควรหาผู้สูงอายุมารำต้อนรับด้วย
- การนำเสนอควรกล่าวคำขวัญเพื่อดึงดูด รับ เรียงลำดับในการนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ
- มีแผนที่ในการเดินทางตามจุดท่องเที่ยว
- หาไกด์เพิ่มหากคนบรรยายสำรอง เวลาที่นักท่องเที่ยวมาต้องมีคนคอยแนะนำว่าควรไปตรงไหน

2 * ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- จุดท่องเที่ยวลักษณะดีแต่ต้นหว้าจะอยู่ไกล สิ่งที่ต้องปรับคือการปรับถนนไปสู่ต้นหว้าคู่เลย ปรับให้เหมาะสม
- เส้นทางตามโขดหิน ควรทำเป็นจุดวางไว้เพื่อให้เห็นว่าต้องเดินจากไหนไปไหน
- ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการจัดการท่องเที่ยว เช่น ในเรื่องการเดินบนโขดหิน
- ข้อเสนอในการทำบันได ลงหาดทรายสูง เพื่ออำนวยความสะดวกขึ้นและลง
- จัดการพื้นที่จอดรถ บริเวณจุดเช็คอิน กับพื้นที่รถขึ้น ซึ่งอาจจะไม่ค่อยปลอดภัยมากนัก
- ดึงนักท่องเที่ยวไว้ในพื้นที่ให้ได้มากและให้นานที่สุด
 - ต้องมีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกจุดเสี่ยงหรือจุดที่เป็นอันตราย เช่น มีทุ่นกันคนเล่นน้ำ
 - มีชุดรักษาความปลอดภัย
 - มีจุดเช็คหรือจุดนับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าออกในพื้นที่ว่ามีกี่คน ข้อเสนอคือขายบัตรจอดรถเพื่อเช็คคนเข้าออก
- อยากให้เห็นห้องน้ำลูกหินในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ท่องเที่ยวโดยเฉพาะ โขนโขดหินเป็นแหล่งที่ไกล
- นำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้รอบด้าน กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวมีมากแต่นำเสนอเพียงแค่หาดทรายสูงและลานหิน

ภาพที่ 4.59 การทดลองการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน ระบบนิเวศลุ่มน้ำโขงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว
2. เพื่อศึกษาศักยภาพหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ผ่านมาของบ้านลาดเจริญ
4. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้าน

ลาดเจริญของชุมชน

5. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดฉะเชิงเทรา

และจากการดำเนินการวิจัยได้ผลดังนี้

5.1 สรุปผล

บ้านลาดเจริญ มีจำนวนครัวเรือน 143 ครัวเรือน ประชากร 519 คน เนื้อที่ในหมู่บ้านทั้งหมด 1,560 ไร่ บ้านลาดเจริญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของ ตำบลนาแว ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต(สปป.ลาว) ห่างจากตัวอำเภอยะรังประมาณ 25 กิโลเมตร ลักษณะในแผนที่ประเทศไทย บ้านลาดเจริญจะอยู่บริเวณแผ่นดินยื่นออกมาคล้ายปากนกแก้วในแผนที่ประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดแนวแม่น้ำโขง มีจุดผ่อนปรนเพื่อติดต่อค้าขายสินค้าและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในช่วงฤดูแล้งเมื่อแม่น้ำโขงลดลงจะปรากฏเกาะแก่งหินและหาดทรายขาวผุดขึ้นมาให้เห็นอย่างสวยงาม ธรรมชาติจึงเหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านลาดเจริญจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้าหอมมะลิ การทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกผัก ทำสวน รวมถึงการทำประมงพื้นบ้าน และเลี้ยงสัตว์ บางส่วนจะประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป

ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขงของบ้านลาดเจริญหมายถึง ในช่วงฤดูแล้ง น้ำลดลงเต็มที่ทำให้พื้นที่มีเกาะแก่งหินและหาดทรายผุดขึ้นมา ให้เห็นอย่างสวยงามตระการตา ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านจะเป็นบริเวณเว้ากว้างใหญ่ ทั้งยังเกิดระบบนิเวศต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งในพื้นที่บ้านลาดเจริญมีระบบนิเวศน์ของแม่น้ำโขง เว้าแม่พัก ปากห้วยชี โบกปลากั้ง หาดทรายสูง คอนหมู แก่งคันแยง บึงส้มโอง บึงน้ำใส บึงหินเก้ง ปากช่องคันแยง หนองผาหินส่ว ท่านาแว หินแซ่ หาดผื่น้อย หาดพละกาย ถ้ำพระ ถ้ำเสือ คอนวัว ถ้ำคันสะเลิง

ชุมชนบ้านลาดเจริญมีการก่อตั้งและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ.2547 และยังคงดำเนินการจนถึงปัจจุบัน จากการเข้ามาสนับสนุนของภาครัฐ เนื่องจากเห็นว่าชุมชนตั้งอยู่ในทำเลทาง

ภูมิศาสตร์ที่อยู่ริมน้ำโขง มีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลาย เช่น หาดทรายสูง คอนหมู คอนวัว และขั้วนางนิ เป็นต้น และยังมีบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานรับรองจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีระบบสาธารณูปโภค / สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนได้แก่ ป้ายบอกทาง ลานจอดรถ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปาหรือน้ำสะอาด ระบบการรักษาความปลอดภัย ระบบการติดต่อสื่อสาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นกลุ่มโฮมสเตย์โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลนาแวให้การสนับสนุน ปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์มีสมาชิกจำนวน 20 คน มีบ้านพักโฮมสเตย์ไว้บริการจำนวน 10 หลัง รับรองนักท่องเที่ยวได้คราวละ 100 คน

จากจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ชุมชนได้รับรางวัลที่ได้รับเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รับรองโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2550-2552 หมายเหตุ : (ในปี 2553 ทางชุมชนโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ไม่ได้ขอตรวจรับรองมาตรฐานเนื่องจากได้มีการประเมินตนเอง โดยกลุ่มสมาชิกและคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่ามีบ้านพักโฮมสเตย์หลายหลังที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้มาตรฐานในการรับรองนักท่องเที่ยว อีกทั้งสถานที่ใช้สอยสาธารณะประโยชน์ก็ได้รับความชำรุดเสียหาย ซึ่งจะต้องดำเนินการปรับปรุง)

ในปี 2550 – 2555 เริ่มมีข้อแตกต่างในด้านข้อมูล มีการพัฒนาเอกสารเพื่อแสดงถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เอกสารแผนที่ มีการพัฒนาพื้นที่รองรับมีศาลาประชาคมของหมู่บ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่บ้าน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น อบต.นาแว ชุดทหารมวลชนสัมพันธ์เข้ามาช่วยในเรื่องป้าย ดำรวจเข้ามาช่วยในเรื่องการอบรมด้านการจัดการความปลอดภัย กรมศิลปากรช่วยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยุค และประวัติศาสตร์สถานที่แหล่งข้างที่ขุดพบ มีสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เข้ามาส่งเสริมเกี่ยวกับกิจกรรมตอบคำถามการท่องเที่ยว อบรมข้อมูลในชุมชน ความสามัคคีในชุมชนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์ สาธารณสุขเข้ามาช่วยในการจัดการเรื่องสุขภาวะและสุขภาพ เช่น การจัดการ 5 ส. ผ่านทาง อสม. และผู้นำ การดูแลเรื่องความสะอาด ด้านอาหาร น้ำดื่ม เรื่องสุขภาพ

พ.ศ.2556 - พ.ศ.2559 ทาง อบต.นาแวได้ร่วมจัดงานรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า (งานสงกรานต์หาดทรายสูง) ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอีก 1 แห่ง ทางคนเริ่มเข้ามาเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ถ้ามาเป็นคณะปีที่ผ่านมา 2-3 คณะ ในห้วงเดียวกันก็มี ค่าอาสาพัฒนาชนบทเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พ.ศ.2558 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้การสนับสนุนโครงการวิจัย การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอนาแก จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ.2559 การสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรมภายใต้ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ที่สนับสนุนเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมราฐ นาแวง เขียว

พ.ศ.2558 – พ.ศ.2559 กลุ่มวิจัยเข้าร่วมกับทางชาวบ้านได้ร่วมกันทำงานวิจัย เช่น เครือข่ายการ ท่องเที่ยวตามลุ่มน้ำโขง มีการอบรมไกด์ชุมชน โดยมีเด็กเข้ากิจกรรมไกด์เยาวชน มีการศึกษาสืบค้น โปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน มีการปรับปรุงโปรแกรมและรายละเอียดการ จัดการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนมี 2 แบบคือ

แบบที่ 1 ศักยภาพพื้นที่ทางกายภาพ แม่น้ำโขงเป็นวังเวนิบริเวณหาดทรายสูง บนโขดหินมีสภาพ แทะสลัก หาดผิวน้ำ หาดพละกาย ถ้ำนางริน ถ้ำห้วยบักคต ถ้ำพระ ถ้ำเสือ โนนฝรั่งถาง ภูดิน สะพาน หินแม่น้ำงนี สุสานช้างแมมมอส

แบบที่ 2 ศักยภาพที่เกิดการพัฒนาและการผลิตสร้าง กลุ่มแพอาหาร ศักยภาพด้านชุมชนในการ จัดการท่องเที่ยวเช่น มัคคุเทศน์น้อย บ้านพักตามสไตล์ อาหาร + น้ำดื่ม โดยฝีมือชาวชุมชน เรือล่องน้ำโขง บริการนำเที่ยวโดยไกด์ชุมชน ทำเรือชุมชน ตลาดนัดชุมชน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านลาดเจริญ ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติทางน้ำส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณกลางลำน้ำโขง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติในชุมชนบ้านลาดเจริญ จะต้องเดินทางมาเที่ยวชมในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม ของ ทุกปี เท่านั้น และในการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น เกาะ แก่ง กลางลำน้ำโขง นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับ คำแนะนำจากคนในพื้นที่ เพื่อป้องกันอันตรายและการล่าเขตนแดนของประเทศเพื่อนบ้าน

ลักษณะนักท่องเที่ยว ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ชุมชนบ้านลาดเจริญ มีดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ องค์การปกครองส่วน หน่วยงานต่าง ๆ จะเข้ามาในรูปแบบของกลุ่มคณะ ซึ่งสมาชิก กลุ่มโฮมสเตย์และคนในชุมชนจะมีเวลาเตรียมการต้อนรับและจัดกิจกรรมทุกรูปแบบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ สัมผัสกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรม

2. นักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะมาในรูปแบบเป็นการส่วนตัว เป็นครอบครัวหรือหมู่คณะ เล็ก ๆ ไม่เกิน 10 คน จะมาเพื่อเที่ยวชมความงามทางธรรมชาติในพื้นที่ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีมาก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม ของทุกปี

การเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวระหว่างชุมชน ชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี และสำนักงาน ททท. จังหวัดอุบลราชธานี

จากการวิจัย พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนลาดเจริญ มีดังนี้

1. การจัดระบบการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการเข้ามามีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ที่ยังไม่มีแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์ที่สูญหาย เนื่องจากยังไม่มีศาลาของหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลางจัดตั้งต้อนรับผู้เดินทางผ่านหมู่บ้าน การจัดการด้านการเงินนั้นขาดทุน เนื่องจากทางชุมชนกลัวนักท่องเที่ยว รับประทานอาหารไม่อิ่ม หรือไม่ประทับใจ ถ้าเห็นว่าจะไรเหลือน้อยทางชุมชนก็จะขับรถออกนอกชุมชน(เข้าอำเภอเขมราฐ)ไปซื้อของมาเพิ่มทันที กลุ่มคนทำงานไม่กระจุกรการทำงานอยู่ในกลุ่มของผู้นำหมู่บ้าน ไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชนท้องถิ่น

ด้านการจัดการงบประมาณที่ยังไม่เป็นระบบ เช่น เมื่อได้ค่าใช้จ่ายจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวก็ยังไม่มีการจัดเก็บหรือระเบียบในการจัดการงบประมาณส่วนดังกล่าวที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละครั้งก็จะแบ่งตามความเหมาะสมกับผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเท่านั้น การหักรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองก็ดำเนินการเป็นบางครั้งในสัดส่วนที่กำหนดเฉพาะครั้งเท่านั้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดระเบียบชุมชนท่องเที่ยว เช่น ด้านความสะอาด ด้านความปลอดภัย ร้านค้าที่อยู่ในบริเวณหาดทรายสูง ที่ยังไม่มีมีการดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพราะที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับประโยชน์จะเป็นส่วนของผู้นำกับกลุ่มโฮมสเตย์ แต่ขาดแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมในชุมชน

กรณีการเปิดร้านค้าในหาดทรายสูง กล่าวคือ มีร้านค้าไปเปิดบนหาดทรายสูง โดยการสร้างเพิงในการทำการค้าตามความพึงพอใจของพ่อค้าแม่ค้า เคยมีการกำหนดสถานที่โดยทางผู้นำชุมชนแต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ การจัดการร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว เพราะคิดว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

และกรณีการรักษาพื้นที่หาดทรายสูงและสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวแล้วไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบในการจัดการขยะ เช่น ขวดพลาสติก ขวดพลาสติก ขวดแก้วหรือมีนักท่องเที่ยวบางคนก็จะสลักชื่อหรือสลักหินเป็นรูปหรือข้อความต่างๆ ซึ่งตรงส่วนนี้ยังไม่มีระเบียบหรือมาตรการในการดำเนินการ

3. การนำเสนอข้อมูลในระดับต่าง ๆ และการกำหนดโปรแกรมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนบ้านลาดเจริญ โดยที่ผ่านมา การจัดการท่องเที่ยวจะเป็นการจัดแบบตามความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งโดยมากนักท่องเที่ยวจะเข้ามาเพื่อดูหาดทรายสูงและเล่นน้ำเป็นหลัก ซึ่งตรงจุดนี้ชุมชนมองว่าหาก

มีจุดดึงดูดหรือข้อมูลที่จะนำเสนอให้กับกลุ่มผู้เข้ามาน่าจะสามารถสร้างแรงดึงดูดทางด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้

ด้านการนำเสนอข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวหาดทรายสูงที่ยังไม่มีการจัดทำหรือเรียบเรียงข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ มีเพียงผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มโฮมสเตย์เท่านั้นที่สามารถนำเสนอได้อย่างละเอียด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวเคยมีการพัฒนามัคคุเทศน์อยู่ในชุมชน แต่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้องค์ความรู้ที่ดำเนินการถ่ายทอดไปยังมีข้อจำกัดในการรับรู้อยู่ รวมถึงชุดสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีการดำเนินการ

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียงกันก็มีสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ จำนวนมาก ทั้งทางธรรมชาติ เช่น พืชพันธุ์สัตว์ป่าลึกลับ สถานที่ทางศาสนาเช่น พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อวัดปากแซง แหล่งศิลปพื้นบ้านนาแวง ตลาดนัดชุมชนบ้านนาทราย ถนนคนเดินอำเภอเขมราฐ สามพันโบก หาดชมดาว หาดสลึง และอื่นๆ หากแต่เป็นการจัดเพียงเฉพาะชุมชนเท่านั้นยังไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวได้มากขึ้นและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในจุดที่หลากหลายมาก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนบ้านลาดเจริญมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืนและเป็นชุมชนเข้มแข็งในแถบกลุ่มน้ำโขงโดยมีจุดเริ่มต้นจากความร่วมมือสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ผสมกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนซึ่งในขณะนี้ทางชุมชนได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง ตลอดจนภาคีและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ทีมวิจัยและชุมชนจึงร่วมกันเสนอแนวทางในการทดลองปฏิบัติการดังนี้

1. แนวทางการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

- แผนพับแนะนำโครงการ
- แผนพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
- ภาพถ่ายในงานกิจกรรมหรืองานเทศกาลต่าง ๆ
- การปรับปรุงและพัฒนาสื่อออนไลน์

* ณ หาดทรายสูง

* ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมราฐ นาแวง เขียว

* โฮมสเตย์ บ้านลาดเจริญ

- การจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูง

- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ในงานของหน่วยงาน การประชุมประจำเดือน

2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ

- ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

เช่น เรื่องการประกวดชุมชนปลอดขยะ การจัดประกวดหมู่บ้านปราศจากขยะ โดยการจัดประกวดทุก ๆ 3 เดือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย คนในชุมชน อสม. กรรมการหมู่บ้าน หน่วยงาน เช่น รพ.สต. อบต. พระ กศน. โรงเรียน

- การจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง

แบบที่ 1 แบบไปกลับ ที่จะได้ แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ บ้านตัวอย่างโฮมสเตย์

แบบที่ 2 แบบค้าง 2 วัน 1 คืน แบบศึกษาวิถีชีวิต การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ บ้านพักโฮมสเตย์

* ระดับชุมชน

* ระดับเครือข่าย

- การพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว

* จัดเตรียมชุมชน และชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ การปรับปรุงสถานที่ 2 ศาลา ได้แก่ ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และ ศาลาต้อนรับนักท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง

* ความสะอาด และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยสาธารณะเป็นผู้ให้การอบรม

* การปรับปรุงกฎระเบียบในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

* การจัดโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว

- การปรับปรุงสถานที่ รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ศาลากลางบ้าน จุดทำเรือชุมชน จุดชมวิวที่หาดทรายสูง ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว

* ปรับปรุงเพิ่มเติมบ้านพักโฮมสเตย์จาก 16 หลัง เป็น 20 หลัง

* การทำจุดเช็คอิน ลานหินประวัติศาสตร์หาดทรายสูง

- ประสานงานกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน มวลชนสัมพันธ์ ดชด. สัมพันธ์มวลชน 2205(ทหาร) กศน. อบต. ราชภัฏอุบล ม.อุบล ม.รังสิต รายการสมุดโน้ต บริทฟอร์ด รายการข่าวช่อง 7 และ ช่อง 3

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอภายนอก เช่น การพัฒนาข้อเสนอโครงการ โครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ชื่อโครงการเสริมประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

4. ทดลองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ เพื่อประเมินผลของการจัดการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ในวันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560 เวลา 8.30 – 16.00 น.

สรุปผลการวิจัย นักวิจัยบ้านลาดเจริญมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพของหาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1. รวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ระบบนิเวศชุมชน ศักยภาพการท่องเที่ยว พัฒนาการและการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน
2. วิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน และปัญหาด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 1) การจัดระบบการและการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 2) การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดระเบียบชุมชน
 - 3) การนำเสนอข้อมูลในระดับต่าง ๆ และการกำหนดโปรแกรมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน
 - 4) การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง
3. กำหนดแนวทางพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้
 - 1) การสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
 - 2) การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวลาดเจริญ
 - 3) การจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอกับภายนอก
 - 4) ทดลองการท่องเที่ยว และประเมินผลการท่องเที่ยว
4. สรุปและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเป็นระยะ

5.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

1. ชุมชน
 1. ได้เรียบเรียงข้อมูลการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้เป็นระบบมากขึ้น
 2. ชุมชนได้หันหน้ามาทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดพื้นที่ในการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 3. เกิดการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมเรื่องความสะอาด การตกแต่งชุมชนให้สวยงาม
 - 4.
2. หน่วยงาน
 1. อบต.นาแว เข้ามารับรู้และรับทราบการขับเคลื่อนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งยังให้การสนับสนุนการทำงานในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่การประชุม เข้าร่วมในการดำเนินการวิจัย
 2. วัฒนธรรมอำเภอ และจังหวัด ใช้เป็นสถานที่ในการต้อนรับหัวหน้าส่วนราชการ
 3. สถาบันการศึกษา เข้ามาใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียนและนักศึกษา
 4. ภาคเอกชนเข้ามาใช้สถานที่ในการถ่ายทำโฆษณา รายการโทรทัศน์ และอื่น ๆ ทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายสูงด้วย

3. เครือข่าย

1. เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอเขมราฐ
2. เกิดการช่วยเหลือกันภายในเครือข่ายทั้งในการทำงานวิจัย และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางแต่ละชุมชนได้จัดขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะจากการทำงาน

1. ขยายแนวทางการทำงานสู่ชุมชนภายนอกให้มากยิ่งขึ้น
2. เชื้อโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว และกิจกรรมชุมชน ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด
3. ขยายพื้นที่ในการทำงานข้ามแดนสู่พี่น้อง สปป.ลาว หมู่บ้านคูขนาน 2 หมู่บ้าน บ้านคอนหวาย บ้านนาขอม เมืองสองคอน แขวงแขวงสะหวันนะเขต

5.4 แนวทางในการดำเนินการต่อไป

1. การจัดการเรื่องสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างหรือปรับปรุงร้านขายของที่ระลึกโดยวิเคราะห์จากทุนที่ชุมชนมีอยู่
2. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พัก หอทอสถานที่ท่องเที่ยว ที่อยู่ในละแวกเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน
2. การจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้ามาศึกษาและหาต้นแบบในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่นในเรื่องของ การค้นหาศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส ข้อจำกัด ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการวางแผนทางการนำเสนอข้อมูลที่กล่าวมานั้นต่อสาธารณะ

5.5 ข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการท่องเที่ยวหาดทรายสูง

1. การเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวทั้งนี้เพื่อเป็นต้นทางในการทำให้ชุมชนต้องเข้มแข็ง
2. การจัดการท่องเที่ยวสิ่งสำคัญคือ ต้องคำนึงถึงผู้บริโภคนักท่องเที่ยวด้วย ว่ากลุ่มคนที่มาท่องเที่ยวมีความต้องการอะไรทำไมถึงต้องการมาท่องเที่ยว มาแล้วต้องการมาอีกหรือไม่
3. การท่องเที่ยวชุมชนจะต้องไม่ทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชน ชุมชนต้องได้รับประโยชน์ได้เงินทอง โดยไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว
4. การนำรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวมาทำเป็นสวัสดิการชุมชนด้วย
5. ความท้าทายของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่เห็นความสัมพันธ์ของพี่น้องสองฝั่งโขงด้วย

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 ตัวอย่างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

1.หัวข้อในการรวบรวมข้อมูลทั่วไปของชุมชน

1. ข้อมูลด้านสังคม

1.1 ประวัติชุมชน

.....

.....

.....

.....

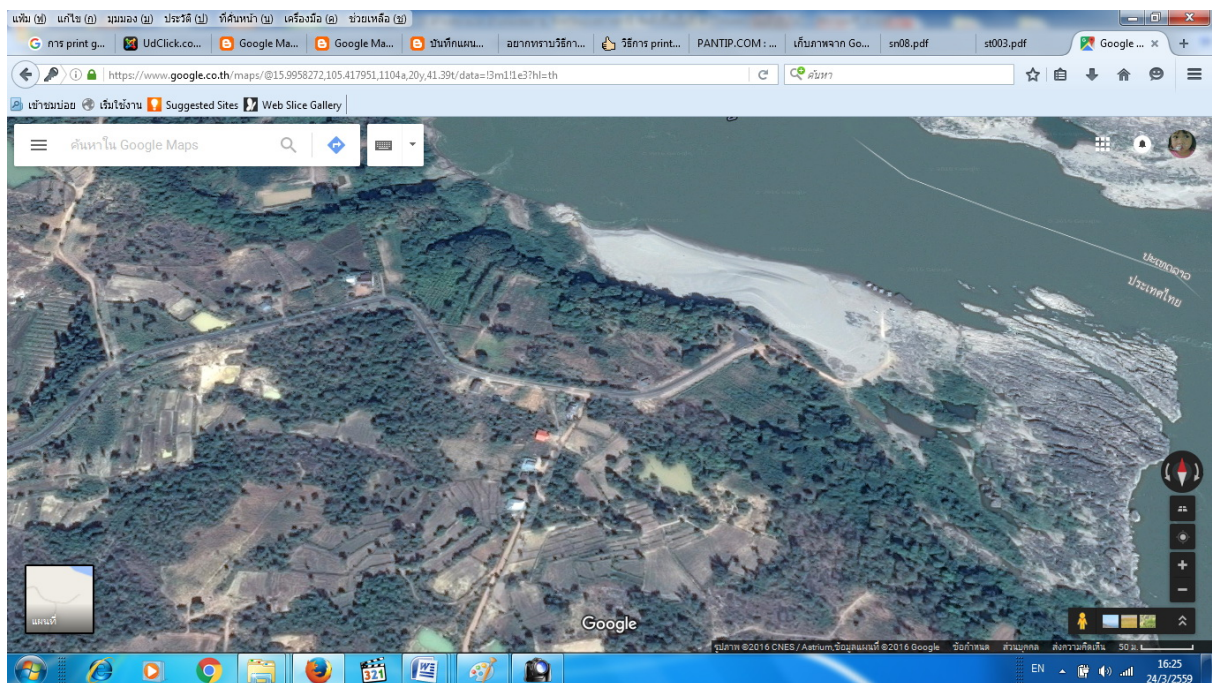
1.2 ที่ตั้งอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อ.....

ทิศใต้ ติดต่อ.....

ทิศตะวันออก ติดต่อ.....

ทิศตะวันตก ติดต่อ.....

ตัวอย่างรูปแผนที่ชุมชน

1.3 ลักษณะพื้นที่

.....

.....

.....

.....

1.4 ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการ

.....

.....

ผู้นำชุมชนเชิงความเชื่อ / พิธีการ

.....

.....

ผู้นำชุมชนด้านอื่น ๆ

.....

.....

1.5 จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน

.....

.....

1.6 กลุ่มองค์กร

1.6.1 องค์กรที่เป็นทางการ (เช่น กลุ่มเงินล้าน กลุ่มร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ และอื่น ๆ)

รายละเอียด โครงสร้างการทำงาน การบริหารงาน ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน

.....

.....

1.6.2 องค์กรที่เป็นทางการ

.....

.....

1.7 ข้อมูลด้านการศึกษา

1.7.1 การศึกษาในระบบ

รายละเอียด

.....

.....

1.7.2 การศึกษานอกระบบ

รายละเอียด

.....

.....

1.8 ข้อมูลด้านสุขภาพ

รายละเอียด

.....

.....

1.9 สถานที่สำคัญในพื้นที่ เช่น ตลาดนัด วัด ดอนปู่ตา โรงเรียน ศาลากลางบ้าน สถานที่ท่องเที่ยว อื่น ๆ

- 1.9.1 ชื่อสถานที่.....
 บริเวณที่ตั้ง.....
 เนื้อที่.....
 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....
- 1.9.2 ชื่อสถานที่.....
 บริเวณที่ตั้ง.....
 เนื้อที่.....
 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....
- 1.9.3 ชื่อสถานที่.....
 บริเวณที่ตั้ง.....
 เนื้อที่.....
 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

ฯลฯ

2 ข้อมูลด้านทรัพยากร

2.1 ทรัพยากรดิน

- 1) ที่อยู่อาศัย เนื้อที่รวม.....ไร่
 ที่สาธารณะ
 ชื่อสถานที่.....
 บริเวณที่ตั้ง.....
 เนื้อที่.....
 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....
- 2) พื้นที่การเกษตร (ไร่ สวน นา)
 พื้นที่พืชไร่ เนื้อที่รวม.....ไร่
 พื้นที่สวน เนื้อที่รวม.....ไร่
 พื้นที่สวน เนื้อที่รวม.....ไร่

2.2 ทรัพยากรน้ำ

- (1) ทรัพยากรน้ำที่เกิดจากการพัฒนาหรือมนุษย์สร้างขึ้น เช่น ประปา บาดาล ฯลฯ
 ๑.ชื่อแหล่งน้ำ.....
 บริเวณที่ตั้ง.....
 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

การจัดการแหล่งน้ำ.....

๒. ชื่อแหล่งน้ำ.....

บริเวณที่ตั้ง.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

การจัดการแหล่งน้ำ.....

ฯลฯ

(1) น้ำตามธรรมชาติ เช่น ส่อง ห้วย แม่น้ำ

๑. ชื่อแหล่งน้ำ.....

บริเวณที่ตั้ง.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

ทรัพยากรที่พบ

ต้นไม้ที่พบ.....

ปลาที่พบ.....

สัตว์ที่พบ.....

แมลงที่พบ.....

พืชประเภทอาหารที่พบ.....

สมุนไพรที่พบ.....

๒. ชื่อแหล่งน้ำ.....

บริเวณที่ตั้ง.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

ทรัพยากรที่พบ

ต้นไม้ที่พบ.....

ปลาที่พบ.....

สัตว์ที่พบ.....

แมลงที่พบ.....

พืชประเภทอาหารที่พบ.....

สมุนไพรที่พบ.....

๓. ชื่อแหล่งน้ำ.....

บริเวณที่ตั้ง.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

ทรัพยากรที่พบ

ต้นไม้ที่พบ.....

ปลาที่พบ.....

สัตว์ที่พบ.....

แมลงที่พบ.....

พืชประเภทอาหารที่พบ.....

สมุนไพรที่พบ.....

ฯลฯ

2.3 ทรัพยากรป่าไม้ เช่น ป่าชุมชน ป่าอนุรักษ์ ฯลฯ

๑. ชื่อป่า.....

บริเวณที่ตั้ง.....

เนื้อที่รวม.....

ทรัพยากรที่พบ

ต้นไม้ที่พบ.....

สัตว์ที่พบ.....

แมลงที่พบ.....

เห็ดที่พบ.....

สมุนไพรที่พบ.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

๒. ชื่อป่า.....

บริเวณที่ตั้ง.....

เนื้อที่รวม.....

ทรัพยากรที่พบ

ต้นไม้ที่พบ.....

สัตว์ที่พบ.....

แมลงที่พบ.....

เห็ดที่พบ.....

สมุนไพรที่พบ.....

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....

ฯลฯ

3. ด้านเศรษฐกิจ

3.1 ด้านอาชีพ

อาชีพหลัก.....

อาชีพเสริม.....

3.2 ด้านรายรับหรือรายได้

ด้านการเกษตร ประกอบด้วย.....รวมรายรับเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

นอกภาคเกษตร ประกอบด้วย.....รวมรายรับเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

อื่น ๆ ประกอบด้วย.....รวมรายรับเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

รวมรายรับเฉลี่ยของชุมชน.....บาท / ครัวเรือน / ปี

3.3 ด้านรายจ่าย

ด้านการเกษตร ประกอบด้วย.....รวมรายจ่ายเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

นอกภาคเกษตร ประกอบด้วย.....รวมรายจ่ายเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

อื่น ๆ ประกอบด้วย.....รวมรายจ่ายเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

รวมรายจ่ายเฉลี่ยของชุมชน.....บาท / ครัวเรือน / ปี

3.4 ด้านหนี้สิน

ด้านการเกษตรเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

นอกภาคเกษตรเฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

อื่น ๆ เฉลี่ย.....บาท / ครัวเรือน

รวมเฉลี่ยของชุมชน.....บาท / ครัวเรือน / ปี

4. ข้อมูลด้านความเชื่อประเพณีวัฒนธรรม

4.1 ความเชื่อ

1.ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ.....

2.ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย

3.ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการนับถือ.....

4.ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์.....

5.ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ.....

6.ความเชื่อด้านอื่น ๆ.....

4.2 ประเพณี

4.2.1 ประเพณีทั่วไปอีสาน

1. เดือนอ้าย - บุญเข้ากรรม ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

2. เดือนยี่ - บุญคูณลาน ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

3. เดือนสาม - บุญข้าวจี ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

4. เดือนสี่ - บุญพระเวส ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

5. เดือนห้า - บุญสงกรานต์ ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

6. เดือนหก - บุญบั้งไฟ ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

7. เดือนเจ็ด - บุญซำฮะ ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

8. เดือนแปด - บุญเข้าพรรษา ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

9. เดือนเก้า - บุญข้าวประดับดิน ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

10. เดือนสิบ - บุญข้าวสาก ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

11. เดือนสิบเอ็ด - บุญออกพรรษา ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

12. เดือนสิบสอง - บุญกฐิน ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

4.2.2 ประเพณีเฉพาะถิ่น ความเชื่อ และการทำพิธีกรรมชุมชน

.....

.....

4.3 วัฒนธรรม

1. ด้านการกิน อาหารที่ชุมชนนิยมในการกิน

.....

.....

2. ด้านภาษา ลักษณะภาษาที่ใช้ในชุมชน

.....

.....

3. ด้านเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้า ลักษณะเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้าที่ใช้ในชุมชน

.....

.....

4. ด้านอื่น ๆ

.....

.....

4.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านการเกษตรกรรม

.....

.....

2. ด้านการหัตถกรรม (การจักสาน เป็นต้น)

.....

.....

3. ด้านการแพทย์พื้นถิ่น (หมอยาสมุนไพร หมอเป่า หมอจับกระดูก เป็นต้น)

.....

.....

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1 การจัดการน้ำ

.....

.....

4.2 การจัดการป่า (เขียนเห็ด หน่อไม้ มดแดง ฯลฯ)

.....

.....

4.3 การจัดการที่ดิน

.....

.....

5. ด้านการจัดการกองทุนและธุรกิจชุมชน

.....

.....

6. ด้านการสวัสดิการ

.....

.....

7. ด้านศิลปกรรม เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทักษะศิลป์ กิตติศิลป์ ดนตรี หมอลำ นักแกะสลัก นักปั้น นักกีฬา เป็นต้น

.....

.....

8. ด้านการจัดการองค์กร

.....

.....

9. ด้านภาษาและวรรณกรรม

.....

.....

10. ด้านศาสนาและประเพณี

.....

.....

11. ด้านการศึกษา

.....

.....

2.องค์กรหรือหน่วยงานที่เข้าในการจัดการท่องเที่ยว

1. กรมพัฒนาชุมชน
2. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
4. กรมการปกครอง
5. องค์การบริหารส่วนตำบล
6. จังหวัด
7. กรมศิลปากร
8. ท่องเที่ยว
9. กระทรวงวัฒนธรรม

**ภาคผนวก 2 บันทึกข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ เวทีรายงานผลการวิจัย
ชุดรูปแบบการปรับตัวของชุมชนในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำโขงจังหวัดอุบลราชธานี
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560 ที่ วัดบ้านนาแขว ตำบลนาแขว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี**

ผู้ทรงคุณวุฒิมีทั้งหมด 3 ท่าน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี
มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ คุญรัตน์ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา แก้วส่อง รักษาการผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

**โครงการวิจัย ชุดรูปแบบการปรับตัวของชุมชนในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำโขงจังหวัดอุบลราชธานี
ข้อมูลที่ต้องเพิ่มเติม**

- ที่มาของงาน มีฐานคิดอะไร
- อธิบายทั้ง 2 ฝั่ง ให้เห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความงดงาม ผู้คน เพื่อนำมาปรับตัว เพิ่มคุณค่าให้เป็นมูลค่า
- มองประวัติศาสตร์แต่ละยุค มีการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม และวัฒนธรรมอย่างไร
- อธิบายแนวคิดหลักของการเลือก 3 ชุมชน มีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร 3 ชุมชนนี้ ได้ตัวแทนได้ในระดับไหน รวมถึงเป็นตัวแทนได้ไหม
 - กรณีนางเป็นฐานทรัพยากร ทรัพยากรเป็นตัวตั้ง
 - ตลาดเจริญมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการค้า ตลาดชุมชน มีเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง
 - เจียด คือ วัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง
- การเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยา
- การทำงานวิจัยต้องสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สมบูรณ์แล้ว ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาศักยภาพชุมชน ซึ่งประกอบไปหลายด้าน คือ ความสามารถในการปรับตัวของบุคคล ชุมชน การปรับตัวด้านการเกษตร การปรับแนวความคิด จากความคิดเดิมสภาพนิเวศเป็นอย่างไร ชุมชนมีแนวคิดอย่างไร และเมื่อนิเวศเปลี่ยนไปชุมชนมีวิถีชีวิตอย่างไร
- ข้อมูลระบบนิเวศที่ควรเขียนเพิ่ม คือ โบก
- ตรวจสอบข้อมูลหน้า 73 -74
- ความสัมพันธ์องค์ประกอบภายในชุมชน ชุมชนข้างเคียง ชุมชนข้ามโขง เกิดการเรียนรู้อย่างไร และเกิดการปรับตัวอย่างไร
- ข้อมูลอาเซียน
- การเปลี่ยนแปลงต้องนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องน้ำที่ชัดเจน เปลี่ยนแปลงอย่างไร และส่งผลกระทบอย่างไร

- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เกิดการปรับตัวอย่างไร (การแบ่งยุค อาจจะต้องแบ่งให้แคบลง) เช่น แต่ก่อนการข้ามไปมาหากันเป็นอย่างไร ถ้าปัจจุบัน ความสัมพันธ์เปลี่ยนแล้วชุมชนมีการปรับตัวอย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงทรัพยากร

การปรับตัว

- ทรัพยากร คือ คนมีวิถีชีวิตน้ำ ป่า หุ่น ไร่ อย่างไร มีการเมือง ระบบเศรษฐกิจ เข้ามา เกี่ยวข้องอย่างไร อะไรเปลี่ยนแปลงแล้วดีขึ้น อะไรเปลี่ยนแปลงแล้วเหมือนเดิม และอะไร เปลี่ยนแปลงแล้วแย่ลง หากชุมชนไหนปัจจุบันมีสภาพชีวิตที่ดีแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยน
- อธิบาย วิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต ทั้งในเรื่องของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้วิเคราะห์ แนวโน้มโดยการใช้ข้อมูล
- รูปแบบการปรับตัว ต้องนำเสนอการปรับตัวทางหลักคิด แนวคิด วิธีการคิด ความคิดตามลำดับ สุดท้ายการปรับวิธีคิดจะนำไปสู่พฤติกรรม เช่น การปรับกิจกรรมการผลิต จากเดิมเป็นอย่างไร แล้วปัจจุบันปรับในรูปแบบใด ปรับอย่างไร เกิดผลอย่างไร การปรับตัวด้านการบริโภค การ ปรับตัวด้านการประมง การปรับตัวด้านการพึ่งพาตนเอง การปรับตัวในการพึ่งพาธรรมชาติให้ได้
 - การปรับตัวด้านบริโภค
 - การปรับตัวด้านวัฒนธรรม
 - การปรับตัวทางเศรษฐกิจ การค้า
- กระบวนการเรียนรู้การปรับตัว ชุมชนเรียนรู้ได้อย่างไร ช่วงเวลาได้ มีกี่คน ครอบคลุมที่ปรับตัวได้ กี่คนก็ครอบคลุมที่ปรับตัวไม่ได้
- รูปแบบการปรับตัวมีกี่รูปแบบ เช่น การปรับตัวด้านการเกษตร และการปรับตัวที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะอะไร เกิดจากการระเบิดจากข้างนอก หรือเกิดจากแรงผลักดันจากภายนอก
- ศึกษาความสัมพันธ์ชุมชน เช่น การขับเรือหาปลาจากอดีต และปัจจุบัน ใช้เวลาต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้เห็นการปรับตัวในปัจจุบันและอนาคต

โครงการวิจัย การสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการปรับตัวรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ของชุมชนบ้านนาแว ตำบลนาแว อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูลที่ต้องเพิ่มเติม

- การเปลี่ยนแปลงของน้ำโขงในระดับชุมชน และวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้นในอนาคตการเปลี่ยนแปลงที่ควรศึกษาให้ชัดเจน คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เช่น หลังจากในหลวงเสด็จแล้ว ให้เครื่องสูบน้ำแล้ว เสร็จแล้วชุมชนมีการ เปลี่ยนแปลงและปรับตัวอย่างไร
- บริบทชุมชนด้านกายภาพ ชีวภาพ สังคม (ดิน น้ำ อากาศ คน)
- ข้อมูลระบบนิเวศ หัวใจคือ ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต
- การสืบค้นหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ นอกเหนือจากข้อมูลในชุมชน
- ข้อมูลแว้งกับแขวงต่างกันอย่างไร
- อธิบาย การนำไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพราะอะไร ภาควิชาใจอะไร

ผลการวิจัย

- จากประวัติศาสตร์จะนำไปสู่การปรับตัวอย่างไร ต้องศึกษาประวัติศาสตร์ให้ครบทุกด้าน เพื่อนำประวัติศาสตร์มาใช้ในการปรับตัวของชุมชน
- ทำอย่างไรแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จะไม่ใช่แค่การดึงดูดเฉพาะผู้ที่สนใจทางด้านประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ทำอย่างไรจะดึงดูดบุคคลทั่วไปได้
- นำข้อมูลมาสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ เพราะเมื่อคนเข้าใจประวัติศาสตร์ของตนเอง
- อาจจะมีพิพิธภัณฑ์ชุมชนใหม่ เพื่อสะท้อนประวัติศาสตร์ และอาจจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อมาเสริมข้อมูลทางประวัติศาสตร์
- หาต้นแวงมาปลูก
- สิ่งที่ทำมาแล้ว ทำอะไรบ้าง ได้ผลอย่างไร อันไหนที่ยังไม่ได้ทำ

โครงการ: การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดทรายสูงบ้านลาดเจริญ ตำบลนาแว อำเภอยะนิง จังหวัดยะลา

ข้อมูล

- ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
- ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียนอกจากค่าใช้จ่ายหลักที่ชุมชนเก็บกับนักท่องเที่ยวแล้ว เราต้องเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องว่า เขาใช้จ่ายเงินในด้านใดบ้าง เท่าไหร่ ในระหว่างที่มาท่องเที่ยว
- ควรวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางบริหารจัดการ การจะจัดการท่องเที่ยวได้ดี ก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ผ่าน เป็นต้น
- ประเมินการท่องเที่ยวในแต่ละด้านว่าอยู่ในมาตรฐาน เหนือกว่ามาตรฐาน หรือต่ำกว่ามาตรฐาน
- ข้อมูลรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวควรเขียนอธิบายในเชิงกายภาพพร้อมด้วย เช่น คอนกรีตกว้างเท่าไร ความเร็วของน้ำ ความลึกหาดทรายสูงจากน้ำกี่เมตร ต้องอธิบายรายละเอียด(ข้อมูลศักยภาพหาดทรายสูง/ความสูงของหาดทรายมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี)วิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก และภายในร่วมด้วย
- ข้อมูลแหล่งที่พัก ที่ใกล้เคียงด้วย

ผลการวิจัย

- วิเคราะห์นักท่องเที่ยวว่าต้องการอะไร เช่น ที่พัก อาหารปลอดภัย ความเป็นมิตร การต้อนรับ นักท่องเที่ยวบางคนไม่สนใจว่าแพงหรือไม่ แต่สนใจคุณภาพ
- จะมีวิธีสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างไรสื่อสารให้เห็นความน่าสนใจของจุดท่องเที่ยว
- วางกรอบการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจน
- หาดทรายสูงควรมีการกำหนดโซนหรือไม่ว่า ควรให้คนเหยียบตรงจุดไหนบ้าง / กฎระเบียบการเยี่ยมชมหาดทรายสูง เพื่อรักษาความสวยงามไว้สำหรับทุกคนที่มาท่องเที่ยว
- จัดทำป้ายบอกจุดต่างๆ รวมถึงอธิบายจุดนั้นสั้นๆ (ป้ายไม่ควรเป็นป้ายที่มีขาตั้ง)
- ควรมีร้านขายของที่ระลึกโดยวิเคราะห์จากทุนที่ชุมชนมีอยู่
- ควรมีหลักกิโลใหญ่ไว้ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- ต้องให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว
- ถ้าจัดการท่องเที่ยวมากขนาดไหน ชุมชนต้องเข้มแข็งมากขนาดนั้น

- การจัดการท่องเที่ยวสิ่งสำคัญคือ ต้องคำนึงถึงผู้บริโภคร หรือนักท่องเที่ยว ว่ากลุ่มคนที่มาท่องเที่ยวมีความต้องการอะไรทำไมถึงต้องการมาท่องเที่ยว มาแล้วต้องการมีอีกหรือไม่
- การท่องเที่ยวชุมชนจะต้องไม่ทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชน ชุมชนต้องได้รับประโยชน์ได้เงินทอง โดยไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว
- การนำรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวมาทำเป็นสวัสดิการชุมชนด้วย
- ความท้าทายของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่เห็นความสัมพันธ์ของพี่น้องสองฝั่งโขงด้วย
- ถ้าอยากทำต่อ ควรเชิญอาจารย์ชูสิทธิ์ มาช่วยให้มุมมอง

โครงการวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดถ้ำพระศิลาทองอย่างเหมาะสมโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูล

- การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์มีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร เพื่อนำมาสู่การปรับโครงสร้างของผู้บริหารจัดการใหม่
- อธิบายรายละเอียดของค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวต้องจ่าย
- วิเคราะห์หาเพื่อนเพื่อมาร่วมในการบริหารจัดการ เช่น กรมศิลปากร หน่วยงานอื่นๆ กลุ่มคนอื่นๆ
- จำนวนคนที่มาท่องเที่ยวศึกษาดูงาน

ผลการวิจัย

- ถ้าจะสร้างการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นโอกาสสำหรับการปรับตัว การสร้างรายได้ให้คนในชุมชน
- ถ้าจะเพิ่มนักท่องเที่ยวอย่างทวีคูณ ควรทำอย่างไร
- การบริหารจัดการทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ควรเป็นอย่างไร เช่น อาจจะเป็นการบริหารแบบเชิงรุก
- นำจุดดี จุดเด่น ของชุมชนตำบลเจ็ดมาออกแบบการท่องเที่ยวเพื่อให้เห็นอัตลักษณ์ของตำบลเจ็ด เป็นการเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่ทางเลือกในการตั้งรับและปรับตัวของชุมชนในอนาคต
- ควรมีการประสานกรมศิลป หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาชุดค้นเพิ่มเติม เพื่อนำมาเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่ม
- การจัดการท่องเที่ยวในเชิงเครือข่าย ควรมองให้กว้างมากกว่า 3 ชุมชน เป็นการท่องเที่ยวแบบเส้นทางศึกษาเรียนรู้
- การจัดการเรียนรู้ 5 ฐาน ควรเป็นฐานการเรียนรู้มีชีวิต เห็นวิถีชีวิตของชุมชน
- การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต ควรออกแบบอย่างไร ชุมชนจะร่วมในการบริหารจัดการอย่างไร

ข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัยในอนาคต สำหรับทุกโครงการ

- โครงการวิจัยเชิงเครือข่ายการท่องเที่ยว ที่จัดทำขึ้นในหลายๆ จุด เชื่อมโยงกัน ให้เห็นเรื่องราว “การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว” ในหนึ่งเส้นทางอาจจะมีหลากหลายหลายในลักษณะของการ

ท่องเที่ยว และต้องสร้างเศรษฐกิจภายใต้เส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจน (ถ้าจะทำขนมขาย ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวอยากกินขนม กินแล้วอยากกินอีก)

- โครงการวิจัยการท่องเที่ยว ควรมีการเชื่อมโยงกับภาคเอกชน หรือภาคธุรกิจร่วมด้วย เพื่อให้เห็นเชิงธุรกิจที่ชัดเจน

ภาคผนวก 3 ประวัติทีมวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1.นายจำปี ทองโสภา

ที่อยู่ 15 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ทีมวิจัย

1.นายชูศักดิ์ อินธิแสง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน

ที่อยู่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 099-0315385 , 086-2603409

2.นายวัลชัย อินธิแสง

3.นางวันนี กลมเกลี้ยง

ที่อยู่ 116 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

4.นางมาลี มิ่งขวัญ

ที่อยู่ 117 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 085-3088560

5.นายดาวทวิ กลมเกลี้ยง ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ที่อยู่ 134 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 080-1759951

6.นางสุดใจ โสมแก้ว ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ที่อยู่ 127 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 088-1169985

7.นางนุศรี วิชัยศรี ตำแหน่ง ประธานกลุ่มสตรี

ที่อยู่ 23 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 081-7186904

8.นายสมชาย หมื่นสูงเนิน

ที่อยู่ 24 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

9.นางจินดาวรรณ ศรีปราชญ์

โทร 081-7186904

10.นายประกิจ มั่นขิมะบุระ

ที่อยู่ 16 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

11.นางคณิงนิตร นวนใส

ที่อยู่ 13 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 089-7115147

12.นางเดือนเพ็ญ นวนใส

ที่อยู่ 77 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

โทร 083-9659077

13.นางมณีนรัตน์ คำมงคล

ที่อยู่ 11 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

14.นายเรืองชัย ดวงดาว

ที่อยู่ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

15.นายอานูภาพ คำมงคล

ที่อยู่ 97 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

16.นายกรุงศิลป์ ประชุมแดง ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ที่อยู่ 63 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

17.นางสุภาพร บุระพันธ์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ที่อยู่ 91 หมู่ที่ 10 ตำบลนาแว อำเภอเขมราฐ

ที่ปรึกษา

1.นายเชวงศักดิ์ วิชัยศรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาแว